

چکیده مقالات برگزیده

ششمین همایش بین المللی اربعین

همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

به کوشش
میترا راه نجات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده مقالات برگزیده

ششمین همایش بین المللی اربعین

همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

به کوشش

میترا راه نجات

چکیده مقالات برگزیده

ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

به کوشش: میترا راه‌نجات

ناشر: پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی با همکاری دانشگاه علامه طباطبائی

ویراستار: فرهاد سلیمان‌نژاد

طراح جلد و صفحه‌آرا: علی قربی

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۲

شمارگان: ۴۰۰

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، خیابان شهید مؤمن‌نژاد (گلستان یکم)، شماره ۱۲۴. تلفن: ۲۲۵۷۰۷۷۷

وبسایت: www.iscs.ac.ir پست الکترونیکی: publication@iscs.ac.ir

وبسایت همایش: arbaeen.atu.ac.ir پست الکترونیکی همایش: arbaeen@atu.ac.ir

کلیه آثار منتشره این پژوهشگاه در جهت ایجاد فضای آزاد علمی و نظر شخصی نویسندگان محترم آن است و لزوماً مورد تأیید پژوهشگاه نیست.

دبیر کل همایش: دکتر مجید عباسی
دبیر علمی همایش: دکتر محمدباقر خرمشاد
دبیر اجرایی همایش: دکتر میترا راه‌نجات

شورای سیاستگذاری

دکتر عبدالله معتمدی	دکتر مجید عباسی
دکتر محمدباقر خرمشاد	دکتر میترا راه‌نجات

اعضای کمیته علمی همایش

عبدالله معتمدی	استاد روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی
عبدالحسین خسروپناه	دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی
رضا غلامی	رئیس مؤسسه مطالعات فرهنگی - اجتماعی
مجید عباسی	دانشیار روابط بین‌الملل، دانشگاه علامه طباطبائی
غلامرضا خرمشاد	استاد علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی
میترا راه‌نجات	استادیار اقتصاد سیاسی و سیاستگذاری عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی
داوود حسین‌پور	دانشیار مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی
مجیدرضا مؤمنی	استادیار روابط بین‌الملل، دانشگاه علامه طباطبائی
فائز دین‌پرستی صالح	دانشیار علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی
علی آدمی	دانشیار روابط بین‌الملل، دانشگاه علامه طباطبائی
علی انتظاری	دانشیار جمعیت‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی
حسام‌الدین خلعتبری	دانشیار معارف اسلامی، دانشگاه علامه طباطبائی
عباسعلی وفایی	دانشیار زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه علامه طباطبائی
عباس اشرفی	دانشیار الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه علامه طباطبائی
ابراهیم برزگر	استاد علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی
عباسعلی رهبر	استاد علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی
علیرضا امیدبخش	استادیار ادبیات فارسی، دانشگاه علامه طباطبائی
ابوالقاسم فاتحی	استادیار جامعه‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی
محسن اسلامی	دانشیار علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشگاه تربیت مدرس
ابراهیم متقی	استاد علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشگاه تهران
متصور میراحمدی	استاد علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشگاه شهید بهشتی
مجتبی زارعی	استادیار علوم سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس

۶ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

فرزاد جهان‌بین	استادیار مطالعات انقلاب اسلامی، دانشگاه شاهد
حسین هرسیج	دانشیار علوم سیاسی، دانشگاه اصفهان
جبار شجاعی	استادیار علوم سیاسی و معارف اسلامی، دانشگاه امام صادق(ع)
علیرضا کلانتری	عضو هیئت علمی و معاون فرهنگی - اجتماعی جهاد دانشگاهی
ارسلان قربانی	استاد روابط بین‌الملل، دانشگاه خوارزمی
سجاد چیت‌فروش	استادیار علوم سیاسی، دانشگاه امام حسین(ع)
محسن حبیبی	استادیار فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه علامه طباطبائی
عبدالرضا راشد	معاون امور بین‌الملل مجمع جهانی اهل بیت(ع)
عبدالرضا سیفی	مدیرکل همکاری‌ها و تنظیم‌گری صادرات فرهنگی، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
ابراهیم اخلاصی	استادیار جامعه‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی
روح‌الله علی‌نژاد عمران	دانشیار علوم قرآن و حدیث، دانشگاه علامه طباطبائی
علی‌علیزاده	استادیار علوم سیاسی، دانشگاه عالی دفاع ملی
نزیه صالح	رئیس مؤسسه نادی فتیات اهل بیت(ع)، لبنان
غلامحسین سخی	هیأت علمی مؤسسه تحصیلات عالی استقلال، کابل، افغانستان
رقیه شبلی کرمانشاهی	رئیس مؤسسه معا، سوریه

کمیته اجرایی همایش

مستول کادر اجرایی	مهدی اربابی، مهدی رحیمی
مستول دبیرخانه	سمانه موحدی، فاطمه نوروزی
مستول واحد سمعی و بصری	اکبر نقی‌لو
مستول تدارکات	محسن بهرام‌پی

فهرست

سخن اول	۱۳
مقدمه	۱۷

چکیده مقالات

جاده مقدس زیارت در ادیان (مطالعه موردی: جاده اربعین) / عباس اشرفی	۲۱
راهبرد تربیت فقهی در ایفای نقش رسانه‌ای زائران اربعین با الگوگیری از کاروان امام حسین (ع) / حمیدرضا بصیری	۲۳
مطالعه ویژگی‌های خدمات و خادمان مسیر پیاده‌روی اربعین حسینی (ع) و آثار پیاده‌روی اربعین از دیدگان زائران (۱۳۹۸-۱۴۰۱) / فائزه ابراهیمی ترکمانی و محسن محمودی	۲۵
واکاوی حقیقت «سلم» در زیارت عاشورا و بازتاب آن در اربعین / الهام ایمانی	۲۷
بایسته‌های تجلی اربعین در برنامه درسی ملی دوره ابتدایی / احسان اکرادی	۲۹
زیارت اربعین؛ اوج دلدادگی زائران نسبت به آستان امام حسین (ع) / احسان ابراهیمی	۳۱
مطالعه ادراک شرکت‌کنندگان در ابرویداد اربعین، پدیده گردشگری مذهبی جهان امروز / مهدیه بد	۳۳
سیمای حسین بن علی (ع) در قرآن از دیدگاه تفاسیر فریقین / خدیجه احمدی بیغش	۳۵
راهکارهای اثرگذاری پیام‌های عاشورا در میان جوانان / خدیجه احمدی بیغش	۳۷
پدیدارشناسی کنگره جهانی اربعین در هزاره سوم / خدیجه ابول‌اولا	۳۹
تحلیل محتوای اشعار نمادنگ‌های ویژه پیاده‌روی اربعین حسینی / زهره الله‌دادی دستجردی	۴۱
حماسه راهپیمایی اربعین فرصتی برای تربیت فردی، خانوادگی، ملی و جهانی برای ظهور / زینب امیراحمدی	۴۳
ظرفیت‌سنجی اجتماع اربعین در گفتمان‌سازی از دیدگاه مقام معظم رهبری / معصومه اسماعیلی و حسن احمدیان دلاویز	۴۵
پیاده‌روی اربعین حسینی از منظر روان‌شناسی اجتماعی و تأثیرگذاری معنوی، سیاسی و فرهنگی / فاطمه باقری وشنوه و محسن مهاجرنیا	۴۷
اربعین، حماسه‌ای پرتوگرفته از فطرت، در راستای وحدت / مریم برهمن	۴۹
دل‌نوشته اربعین / مهرداد برون	۵۱
تحلیل مشارکت اقتصادی - اجتماعی در پیاده‌روی اربعین حسینی: کاربست نظریه‌های یادگیری اجتماعی بندورا و پیامد تعادل ناش در انتخاب اجتماعی / قدسی بیات و افشین حیدرپور	۵۳
بومی و جهانی: بازآفرینی پدیده پیاده‌روی اربعین در روابط خارجی جمهوری اسلامی / مجید بهستانی	۵۵
پیاده‌روی اربعین، ظهور میراث فاطمه (ع)، مادر مهربان، در تلاش برای صلح جهانی / صفورا ترک لادانی و الهام قربی	۵۷
فرازهای معنوی و عرفانی در زیارت‌نامه اربعین / نسرین توکلی	۵۹

۸ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

- واکاوی ترکیب‌بند آیینی نغمهٔ مستشارنظامی از منظر زیبایی‌شناسی باروک / شیما پیمان‌فرد و زهرا جان‌نثاری لادانی ۶۱
- کشف الگوی عوامل تأثیرگذار از و تأثیرپذیر بر اربعین با استفاده از روش فراترکیب / علی حاجی‌غلام سریزدی ۶۳
- تبیین زیارت اربعین مبتنی بر حکمت‌آموزی و حکمت‌ورزی انسان حکیم در طراحی آموزشی حکمی (حکمت بنیان) / زهرا جامه‌بزرگ ۶۵
- اربعین حسینی، تبلور قدرت معنوی / محمد حسنی‌تبار ۶۷
- رویکرد روان‌شناختی به زیارت اربعین / فریده حسین ثابت و سحر کلاهدوزان ۶۹
- بایسته‌های ارتقای امنیت حقوقی زائران اربعین در برابر مخاطرات بزه‌دیدگی / مهدی خاقانی اصفهانی ۷۱
- اربعین‌نوشته / محمدباقر خرمشاد ۷۳
- پیاده‌روی اربعین و تأثیر آن بر نظم جهانی قدرت / غلامرضا خواجه‌سروی و فاطمه سوری ۷۵
- بررسی اهمیت اربعین در سیاست خارجی جمهوری اسلامی / علیرضا خسروزاده ۷۷
- تحلیل رویداد اربعین به‌عنوان عامل میدانی در بازخوانی نظریهٔ سرمایه فرهنگی بوردیو / طیبه دهقانپور فراشاه و محمدمهدی گرجیان عربی ۷۹
- الگوی همنشینی حکمرانی سه‌سطحی محلی، ملی و فراملی؛ مورد مطالعاتی: اربعین / سیدمحمدرضا دادگستر ۸۱
- بررسی تأثیر جایگاه راهپیمایی اربعین حسینی بر ژئوپولیتیک شیعه / علیرضا دمیرجی و محمدرضا جوفار ۸۳
- تأثیر قدرت نرم اربعین در تمدن‌سازی اسلامی (با تأکید بر بیانات مقام معظم رهبری) / محمدرضا دهشیری و زهرا بهرامی ۸۵
- نسبت اربعین و اقتدار ملی در ایران امروز / میترا رهنجات ۸۷
- بهزیست سیاست شناختی در پرتو اربعین: احیای تفکر دینی / عباسعلی رهبر ۸۹
- بررسی نقش رسانه و فضای مجازی در ایجاد و همبستگی ملی اربعین / غلامرضا سریزدی ۹۱
- اربعین و مبارزات جنگ‌های ترکیبی / علی رجب‌زاده آملو ۹۳
- بررسی کارکردهای اجتماعی و تربیتی پیاده‌روی اربعین / مریم زنگانه ۹۵
- انسان‌سازی و انسان‌شناسی از عرفه تا اربعین: خوانشی از زیارت‌نامهٔ اربعین و دعای عرفه / زهرا کرم‌زادگان ۹۷
- الگوی مشارکت جمعی در اربعین / مصطفی کواکبیان ۹۹
- اربعین؛ جست‌وجوی روایت حق در سرگشتگی عصر پساحقیقت / علی اکبر کیانی ۱۰۱
- ظرفیت‌های زیارت اربعین در بسترسازی فرهنگ جهانی / علی کربلایی پازوکی ۱۰۳
- مردم‌نگاری چگونگی حضور و نقش‌آفرینی زنان در آیین پیاده‌روی اربعین / اکرم گروسی ۱۰۵
- اربعین، گفتمان جهانی امت اسلامی برای ایجاد تمدن اسلامی / محمود گنج‌بخش و هستی فهیمی‌نژاد ۱۰۷
- اربعین، عامل انسجام دینی و همگرایی در جهان اسلام / محمود گنج‌بخش و احمدرضا بردبار ۱۰۹
- اربعین و امت‌سازی / سیدابراهیم سرپرست سادات ۱۱۱
- بررسی آثار اربعین بر همبستگی ملی و جهانی شیعیان / سجاد سلطانی ۱۱۳
- بررسی و تحلیل کیفیت رعایت حجاب توسط اهل بیت امام حسین (ع) در جریان قیام عاشورا (از مدینه تا مدینه) و نمودهای آن در التزام زائران اربعین حسینی به مسئلهٔ حجاب و عفاف / محمد سامعی و روح‌الله محمدعلی‌نژاد عمران ... ۱۱۵
- نقش اربعین در گسترش همگرایی میان جوامع اسلامی از منظر روابط بین‌الملل / غلام سخی احسانی ۱۱۷
- نسبت اربعین با همگرایی دولت - ملت‌ها براساس دوگانهٔ هویت ملی و هویت فراملی / مهدی سیاوشی ۱۱۹
- مناسک اربعین و ایدهٔ گذار به جامعهٔ مشترک فراملی: رویکردی جهان‌وطن‌گرا / روح‌الامین سعیدی ۱۲۱
- اربعین و دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی / الهام شهبازی ۱۲۳
- بررسی اصول ترغیبی در طراحی خدمات موبک‌های مناسک دینی اربعین / سیدعلی فارغ و یاسمن حاجیان فروشانی ۱۲۵

- زیارت اربعین و نقش آن در تربیت فردی و اجتماعی زائر / مجید فرجی ۱۲۷
- تبیین خطوط کلی مهندسی تمدن نوین اسلامی با راهبرد پیاده‌روی اربعین / فاطمه فلاح تفتی ۱۲۹
- روش تربیت مطلوب در سفر زیارتی اربعین براساس تجربه زیسته کودکان ۹ تا ۱۵ سال / فاطمه فلاح تفتی و ملیحه شامسیری .. ۱۳۱
- پیاده‌روی اربعین، استمرار نظم شیعی، تحول در اقتصاد منطقه‌ای / آزاده قاسمی ۱۳۳
- نقش زیارت اربعین در امور داخلی و خارجی ایران / شوان شوان لی ۱۳۷
- بررسی جایگاه اربعین حسینی به‌عنوان استراتژی ترویج همگرایی اسلامی براساس نظریه پخش / صباقلی نیا سرخی ۱۳۹
- اربعین، سیاست و روابط بین‌الملل / رحیمه عباسی ۱۴۱
- اربعین حسینی و تقویت محور مقاومت اسلامی در پرتو قدرت نرم / مجید عباسی ۱۴۳
- اربعین و هویت ملی شیعیان / عبدالمطلب عبدالله ۱۴۵
- اربعین و سبک زندگی / ابوالقاسم عیسی مراد ۱۴۷
- تبیین شاخص‌های اندیشه تمدن‌ساز حرکت امام حسین(ع) با مروری بر خطوط جهادی و ولایی مطرح‌شده در زیارت اربعین / مالک عبدی و آزاده رشیدی ۱۴۹
- اربعین و فرصت همگرایی رسانه‌های اسلامی در راستای محکومیت توهین به مقدسات / دکتر هدی غفاری ... ۱۵۱
- تأثیر اجتماعی- فرهنگی و سیاسی راهپیمایی اربعین بر سایر مذاهب اسلامی و ادیان الهی (مسیحیت) / مینا صفا ۱۵۳
- اربعین، مهم‌ترین درجه استراتژی سیاسی برای نیل به صلح جهانی و مقابله با چالش‌های ایدئولوژی در قرن جدید / سمانه طهماسبی، حسن رضا اربلی راد و حمید صالحی ۱۵۵
- ارتباط پیاده‌روی اربعین با هم‌ذات‌پنداری و تعمیق نگرش‌های دینی و ایدئولوژیکی جهان تشیع و تأثیر آن بر قدرت نرم جمهوری اسلامی / حسن صادقیان و عبدالرضا راشد ۱۵۷
- پیاده‌روی اربعین به‌منابه ایدئولوژی جدید احیاگرانه / حسن صادقیان و عبدالرضا راشد ۱۵۹
- پیاده‌روی زیارتی اربعین حسینی(ع) نهادینه‌کننده اسلام ناب محمدی(ص) / محمد صدقی ۱۶۱
- تقابل اسلام و غرب؛ کارکرد پیاده‌روی اربعین / رئوف نصرتیان و سجاد چیت‌فروش ۱۶۳
- مطالعات فرهنگی- اجتماعی رخدادهای دینی و آیین‌های مذهبی: برخی ملاحظات روشی و نظری (مطالعه موردی: عاشورا و اربعین) / سید محمود نجاتی حسینی ۱۶۵
- تجلی سیمای حضرت زینب(س) در شعر ایوان بونین، شاعر بزرگ روس / مهناز نوروزی ۱۶۷
- دیدگاه فقه شیعه و اهل سنت درباره زیارت اربعین / محمد نوقاییان، فاطمه رجایی و سیدجواد خاتمی ۱۶۹
- نظام ارتباطی اربعین منشأ قدرت نرم شیعیان / سیدرضا نقیب‌السادات ۱۷۱
- بررسی و تجزیه و تحلیل نقش اربعین حسینی با استفاده از مدل فرایند راهبردی (SWOT) / مرضیه نظری، میرچمن نظری، محمدمبین مدبر، علی خان احمدی و بصیر نظری ۱۷۳
- اربعین، گامی به‌سوی تمدن اسلامی زیر سایه همگرایی و مقاومت / فاطمه نعمتی سزاوار و زهرا مهرجویی ۱۷۵
- خوانشی بر اشعار حماسی حضرت عباس(ع) در روز عاشورا از منظر تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف / عزت ملاابراهیمی و فاطمه‌سادات حسینی ۱۷۷
- تحلیل مردم‌شناسانه پیاده‌روی اربعین با استفاده از نظریه آیین‌های گذار / زهرا ماهر ۱۷۹
- عناصر تمدن‌ساز و تمدن‌سوز سنت اربعین در جهان اسلام / سیدرضا موسوی نیا ۱۸۱
- الگوی حکمرانی اربعین حسینی در طراحی مدل رشد و توسعه اقتصاد اسلامی / حسین میرزایی، لیدا مدنی گاوگانی و مانده میرزایی ۱۸۳

- راهپیمایی اربعین، فرصتی برای بازتولید و تقویت قدرت اجتماعی درون نظام معنایی و هنجاری شیعی / محمد محمودی کیا. ۱۸۵
- احکام و حقوق بین‌الملل در سفر اربعین و محدودیت‌های آن / محمود مرادی ۱۸۷
- هویت و کارکرد اربعین حسینی در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای / سیدرضا موسوی ۱۸۹
- مردم‌نگاری پیاده‌روی اربعین به‌عنوان یک پدیده اجتماعی تام / حسین میرزایی ۱۹۱
- مفاهمه انسانی در ارتباطات میان‌فرهنگی اربعین / حسین میرزایی ۱۹۳
- مطالعه چالش‌ها و عوامل تأثیرگذار بر اربعین حسینی و ارائه راهکارها با توجه به رویکرد اقتصادی بر آن / محمدامین مدبر، محمد موسی رجایی، مرضیه نظری، اصل نارا مظهري و محمدامیر مدبر ۱۹۵
- ورود اسرا به کربلا در اربعین اول / سیدجابر موسوی راد ۱۹۷
- مؤلفه‌های اخلاق عرفانی در اربعین حسینی با تأکید بر آیات قرآنی / سیدرضا موسوی و معین پورصادق ۱۹۹
- چرایی و چگونگی تأثیر پیاده‌روی اربعین حسینی بر سلامت روان / سید علی محمد موسوی ۲۰۱
- بررسی چگونگی تأثیر اجتماع بزرگ اربعین بر زمینه‌سازی ظهور مهدی موعود(عج) / سید علی محمد موسوی. ۲۰۳
- فهرستی از جاذبه‌های حماسه اربعین (با تأکید بر نظرات مسیحیان اروپا و آمریکا، بریلویه و زائران سنی دوازده امامی) / مسلم یزدی ۲۰۵
- جامعه‌شناسی پیاده‌روی اربعین / رضوان یزدانی ۲۰۷
- عناصر فرهنگی تعالی بخش در زیارت ناحیه مقدسه / حسن ملکی ۲۰۹
- اجرای آیینی و بدن: احساسات و عواطف و عملکرد بدن در مناسک اربعین / سیدمحمد مهدی زاده ۲۱۱
- الگوی سیاستگذاری فرهنگی منبعت از مراسم اربعین / صادق اکبری اقدم ۲۱۳
- اربعین رستاخیز بزرگ و معجزه قرن ۲۱ / حمیدرضا صالحی ۲۱۵
- بررسی، تجزیه و تحلیل نقش اربعین حسینی با استفاده از مدل فرآیند راهبردی (SWOT) / مرضیه نظری، میرچمن نظری، محمدامین مدبر، علی خان احمدی و بصیر نظری ۲۱۷
- استمرار الحركة الحسينية (ع) من خلال الزيارة الأربعينية / امیرحسین فراستی و محمد عترت دوست ۲۱۹
- انسانیه الخطاب الحسينی (الأربعينية أنموذجاً) / سید قاسم الموسوی ۲۲۱
- تغطية أربعين الإمام الحسين (ع) في الصحافتين الأميركية والفرنسية: "واشنطن بوست" و "الفيغارو" ونموذجاً / علي الطقش و حاتم الزين ۲۲۳
- مسيرة الأربعين وزيارتها الإصرار على نهج المقاومة / إياد حسين عامر ۲۲۵
- الأربعينية: علم النفس والسلامة / نزهة صالح ۲۲۷
- الأربعينية والمقاومة العالمية / أ.د دلال عباس ۲۲۹
- زيارة الأربعين: الإمام الحسين (ع)، السياسة، والعلاقات الدولية / عامر الطائي ۲۳۱
- زيارة الأربعين للإمام الحسين: دروس ثقافية واجتماعية / عامر محمد غبيش ۲۳۳
- فلسفة زيارة الإمام الحسين (عليه السلام): رمزية وتأملات / عامر محمد غبيش ۲۳۵
- الأبعاد السياسية لزيارة أربعينية الامام الحسين (ع) ودورها في ترسيخ قيم الوحدة والتعاون الإنساني، ومقاومة الاستبداد الداخلي و الهيمنة العالمية / أ.م.د. حيدر زاير العامري و د. حميد شهيد حسين ۲۳۷
- الزيارة الأربعينية وأمن الأسرة / د.أمل محمد حسن جاسم الأسدي ۲۳۹
- الاتصال في غرب آسيا: عنوان جديد للصراع بين محور المقاومة وكيان العدو / محمد حسن ۲۴۱
- التربية القيمة في القرآن الكريم و أثرها في تنمية الزيارة الأربعينية للإمام الحسين (ع) قيمة الإنفاق مثالا / م.م. زهراء كريمي أكبر و أ. د عبدالكريم جدیع النفاخ ۲۴۳

٢٤٥ قراءة زيارة الأربعين في ضوء نظرية تحليل المحتوى / عزت ملا إبراهيمي و ابوالفضل سيهر
٢٤٧ تأثيرات الأربعين الحسينية على النفس الانسانية ضمن محور الاربعينيه علم النفس والسلامه / رقيه شبلى كرمانشاهى .
٢٤٩ فلسفة الأربعين الحسينية وتجلياتها الكونية / مريم ميرزاده.
٢٥١ زيارة الأربعين من منظور ثقافي اجتماعي (المجتمع التراجعي في مواجهة الفردانية الحداثية) / د. طلال عتريسي
252	The Arbæen Walk and the Making of a New Islamic Civilization/ Masoud Farahmand..
254	ARBAEEN AND LIVED EXPERIENCES/ Márquez Lizbeth
256	Arbaeen March as Media/ Zahra Ali Syed.....
260	Arbaeen: Arts and Literature/ Amber Fatima Abidi
262	“Constructing Global Identity: An Exploration of Arbæen's Role in a Globalized World”/ Humera Ambæen.....
264	Arbaeen, the lived experience/ Zainab Taylor.....
266	A reading on the epic poems of Hazrat Abbas (pbuh) on the day of Ashura from the perspective of analyzing the critical discourse of Farklaf/ Ezzat Molla Ebrahimi & Fatemeh Sadat Hosseini

سخن اول

به نام خدا

«إِنَّ لِقَتْلِ الْحُسَيْنِ حَرَارَةً فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لَا تَبْرُدُ أَبَدًا»

دکتر عبدالله معتمدی^۱

حادثه کربلا و اربعین امام حسین(ع) یادآور اوج مظلومیت، عرفان، مسئولیت‌پذیری، شهادت‌طلبی، ایثارگری و آگاهی است. حماسه عظیم قیام امام حسین(ع) در طول تاریخ الهام‌بخش بشریت در توجه به ارزش‌های اسلامی، عدالت‌خواهی، پرهیز از ظلم و مظلوم زیستن است.

همزمان، تجلیل مسلمانان و آزادی‌خواهان جهان از قیام امام حسین(ع) و تکرار عزاداری‌ها در سال‌های مختلف، آن هم هر سال پررونق‌تر از سال قبل، به یک صیحه الهی تبدیل شده است که کاخ ظالمان را فرو می‌ریزد، آن‌ها را مفتضح می‌کند، و نوید از منتقمی می‌دهد که با قیام خود جهان را پر از عدل و داد خواهد کرد.

راهپیمایی اربعین، به‌عنوان یک سنت تاریخی که در سال‌های اخیر با حضور گسترده میلیون‌ها عاشق حسینی رنگ و ماهیت متفاوتی پیدا کرده، از پدیده‌های بسیار باظرفیتی است که علی‌رغم محدودیت‌های رسانه‌ای جهت داده‌شده استکباری برای عدم انعکاس مناسب آن در شبکه‌ها و رسانه‌های مختلف، توانسته است قلب و ذهن میلیون‌ها انسان ارزش‌مدار و حقیقت‌طلب را متوجه خود سازد و اجتماع بیست‌میلیونی و بیشتر را در یک مقطع زمانی برای تجلیل از ایثارگری امام حسین(ع)، فرزندان و یارانش شکل دهد.

تأثیرات و ابعاد این راهپیمایی حماسی، که با مقدمات، امکانات، برنامه‌ها و محتوای مردمی در اوج اخلاص، تعاون، سادگی، دلدادگی، عشق، محبت و ازخودگذشتگی انجام می‌شود، یک جامعه ارزشی و بسیار باظرفیت را رقم زده است که مطالعه علمی جوانب آن می‌تواند ما را به

یافته‌هایی برساند که با استفاده از آن‌ها می‌توانیم ضمن غنابخشی به ابعاد راهپیمایی اربعین، موقعیت‌های اجتماعی و رفتاری دیگر را مهندسی و یا بازسازی کنیم.

دانشگاه علامه طباطبائی امسال ششمین همایش بین‌المللی اربعین را با پشتوانه مطالعات و فعالیت‌های علمی انجام‌شده در پنج همایش قبلی و با بهره‌گیری از ظرفیت گسترده‌تر محققان با شعار «همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی» برگزار می‌کند. امید است با همت مسئولان اجرایی، به‌ویژه همکاران بزرگوار در دانشکده حقوق و علوم سیاسی، و همه محققان و صاحب‌نظرانی که در این حوزه مطالعات و تحقیقاتی داشته‌اند، شاهد برگزاری یک همایش بین‌المللی وزین، عالمانه و گسترده باشیم. محورهای تعیین‌شده برای این همایش به‌خوبی امکان مشارکت محققان با دانش‌های تخصصی مختلف را فراهم می‌کند. از خداوند بزرگ توفیق عبودیت، تبعیت از خاندان عصمت و طهارت، و خدمت به جامعه علمی و اسلامی را مسئلت داریم.

دکتر مجید عباسی^۱

اجتماع میلیونی ملت‌ها در اربعین حسینی توأم با احساسات پاک و هدفمند برگزار می‌شود. در این رویداد عظیم نقش‌ها، ظرفیت‌ها، مؤلفه‌ها و کارکردهای مختلفی قابل‌شناسایی است و آن را می‌توان از زوایای مختلفی بررسی کرد. همچنین این اجتماع بزرگ، ضمن تقویت روح جمعی و هویت‌بخشی سیاسی، به اقتدارآفرینی، وحدت و انسجام‌بخشی در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی می‌انجامد.

در این راستا، یکی از کارکردهای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و جامعه‌نخبگانی جهان اسلام مطالعه و بررسی ابعاد مختلف این رویداد مهم و بزرگ است. لذا دانشگاه علامه طباطبائی، به‌عنوان دانشگاه جامع علوم انسانی در جمهوری اسلامی، با هدف انجام این رسالت مهم، از سال‌های گذشته نسبت به برگزاری همایش بین‌المللی اربعین و مطالعه ابعاد مختلف آن با حضور اندیشمندان و نخبگان داخلی و بین‌المللی اقدام نموده است و اکنون ما مفتخریم به میزبانی ششمین همایش بین‌المللی اربعین با عنوان «اربعین: همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی» در ۲۰ شهریورماه ۱۴۰۲ (۲۵ صفر ۱۴۴۵). برای برگزاری این همایش، از کمک‌های نهادهای مختلف علمی و اجرایی بهره‌مند بوده‌ایم و تلاش کرده‌ایم موضوعات و محورهای همایش جامع دیده شوند تا هر کدام از اندیشمندان و اهالی فکر و قلم بتوانند در

۱. دبیر کل همایش و رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی

حوزه مورد علاقه خود پژوهش و یافته‌هایشان را در این همایش عرضه کنند. امیدواریم با بهره‌گیری از عنایت خاص الهی و اهل بیت علیهم السلام و همچنین حضور پرشور جوامع علمی در این دوره از همایش بتوانیم ابعاد جدیدی از این رویداد عظیم را مورد مطالع و مذاقه قرار دهیم و از تجربیات یکدیگر بهره‌مند شویم.

دکتر محمدباقر خرمشاد^۱

پدیده راهپیمایی اربعین در سال‌های اخیر به یکی از شگفتی‌سازترین رویدادهای جهان امروز تبدیل شده است. این جنبش عظیم مردمی، که انسان‌های مختلفی را از سراسر جهان با ملیت‌های مختلف در روزهای معینی از سال قمری (ایام منتهی به بیستم ماه صفر این سال) در جغرافیای منتخبی به نام کربلا (در عراق) حول محور شخصیتی بی‌نظیر، یعنی ابا عبدالله الحسین (ع)، گرد هم می‌آورد، امروز به موضوعی برای تأمل، اندیشه، تحقیق و اظهارنظر تبدیل شده است.

در میان صدها مرکز آموزشی و پژوهشی جهان که از ابعاد گوناگون به این رویداد مهم می‌پردازند، دانشگاه علامه طباطبائی یکی از مراکز علمی معتبر جهانی است که درصدد است برای ششمین سال متوالی، اربعین را دستمایه یک نشست علمی بین‌المللی قرار دهد. عنوان در نظر گرفته‌شده برای این همایش عبارت است از: «اربعین: همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی».

به‌رغم این که رویکرد اصلی ششمین همایش بین‌المللی اربعین یک رویکرد سیاسی است که در آن واکاوی سه سطح همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی در این فراجنبش اجتماعی هدف‌گذاری شده است، ولی به‌منظور بسیج و بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌های این دانشگاه و جامعه علمی کشور و محیط جهانی، سایر محورهای همایش به مطالعات فرهنگی - اجتماعی، مدیریتی - اقتصادی، الهیات و فلسفه، هنر و ادبیات، روان‌شناسی و سلامت، علوم ارتباطات و بالاخره تجربه زیسته اختصاص یافته است.

انتظار می‌رود اهل فکر و قلم این پدیده تاریخی و امروزی را از منظرهای مختلف مورد پژوهش و قلم‌فرسایی قرار دهند، باشد که بخشی از عمق و جلوه‌های متکثر و گوناگون آن رخ نماید. ابعاد

۱. دبیر علمی ششمین همایش بین‌المللی اربعین

عرفانی، مذهبی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی، روان‌شناختی، مردم‌شناختی، جامعه‌شناختی، تمدنی، هنری، ادبی، آیینی، آموزشی، تربیتی، رسانه‌ای و ... این رویداد قابلیت پردازش‌های جدیدی دارد که این همایش درصدد بازنمایی آن‌ها است. امید است آثار قلمی شما فرهیختگان گرامی به هرچه پربارتر شدن این همایش یاری رساند. پیشاپیش از بذل محبتی که خواهید فرمود صمیمانه سپاسگزاری می‌شود.

مقدمه

السلام عليك يا ابا عبدالله الحسين (ع)

پدیده راهپیمایی اربعین امروز دیگر به چنان بلوغی رسیده است که می‌تواند رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی را به خود جلب کند و آن‌ها را برای توصیف و تبیین ابعاد و جلوه‌های متنوع و گوناگون خود بسیج نماید. این پدیده به دلیل ماهیت خاص خود توانسته است موضوعی برای پژوهش و پردازش از سوی مطالعات میان‌رشته‌ای و بینارشته‌ای نیز باشد. آثار فراوان منتشرشده در قالب نشست‌های علمی، همایش‌ها، مقاله‌ها، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها و ... در اقصی نقاط جهان دال بر این حقیقت دلنواز است.

دانشگاه علامه طباطبائی طی سال‌های گذشته موفق شده است پنج همایش بین‌المللی در موضوع اربعین از ابعاد مختلف برگزار کند؛ همایش‌هایی که به ارائه شفاهی و کتبی صدها مقاله و نوشتار منجر شده است که این البته یکی از ده‌ها تلاش علمی برای پرداختن به این پدیده خیره‌کننده عصر در جمهوری اسلامی بوده است. اگر تلاش‌های صورت گرفته در سایر نقاط جهان نیز مدنظر قرار گیرند، آثار ارائه‌شده به هزاران مورد می‌رسد که پوشش‌دهنده بخشی از ابعاد خارق‌العاده این پدیده شگفت‌انگیز است.

اکنون دانشگاه علامه طباطبائی درصدد است ششمین همایش بین‌المللی اربعین را با عنوان «اربعین: همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی» توسط دانشکده حقوق و علوم سیاسی برگزار کند. در مدت کوتاه فراخوان برای دریافت چکیده، علاوه بر خلاصه‌هایی که از ابعاد سیاسی و روابط بین‌الملل به موضوع اربعین پرداخته‌اند، ده‌ها خلاصه نوشتار نیز در سایر حوزه‌های ذکرشده در فراخوان واصل شده است که هم جای تقدیر و تشکر دارد و هم جای مسرت و امیدواری. باشد که شجره طيبة راهپیمایی اربعین هرچه بیشتر به بار نشیند و جهانیان و آیندگان از ثمرات آن بهره‌های فراوان ببرند.

در چکیده‌های واصله، تنوع و پویایی موضوعی موج می‌زند. برخی از پردازش‌های علمی این پدیده غریب عبارت‌اند از بررسی اربعین از منظر: روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی

(امت‌سازی، تمدن‌سازی، پدیدارشناسی، موکب‌سازی و موکب‌داری)، مطالعات فرهنگی - اجتماعی، همبستگی ملی و جهانی شیعیان، آیینی و ادیانی، مردم‌شناسی و زیبایی‌شناسی، ارتباطات میان‌فرهنگی، ادعیه‌ای و عاشورایی، انسجام دینی و همگرایی اسلامی، اجتماعی و تربیتی، راهبردهای ایدئولوژیک، گردشگری مذهبی و گفتمان‌سازی، عرفانی و قرآنی، حقوقی و سیاسی، سیاست داخلی و خارجی جمهوری اسلامی، قدرت و سرمایه اجتماعی، مهدوی و آخرالزمانی، قدرت نرم و حکمرانی، نظم جهانی و سبک زندگی، دیپلماسی رسمی و عمومی، ادبی و حماسی، میراث شیعی و احیای تفکر دینی، مقاومت اسلامی و نظم منطقه‌ای شیعی، رسانه‌ای و ارتباطات اجتماعی، مشارکت اقتصادی و اجتماعی، ژئوپولیتیک شیعه و سرمایه فرهنگی، اقتدار ملی و نفوذ جهانی، و

بیش از صد چکیده از داخل و از کشورهای مختلف واصل شد که به این وسیله از عزیزان نویسنده تشکر می‌شود. امید است دست‌اندرکاران ششمین همایش بین‌المللی اربعین، با کمک ریاست محترم دانشگاه و معاونت محترم پژوهشی، بتوانند مجموعه مقاله‌های دریافت‌شده را در قالب مجلد تقدیم جامعه علمی نمایند.

در پایان از اهتمام و مساعی ریاست محترم دانشگاه علامه طباطبائی، جناب آقای دکتر عبدالله معتمدی (ریاست عالی همایش)، ریاست محترم دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، دکتر مجید عباسی (دبیرکل همایش)، سرکار خانم دکتر میترا راه‌نجات (دبیر اجرایی همایش) و نیز کلیه عزیزانی که در برگزاری این همایش به هر نحو ما را یاری نموده‌اند، خصوصاً نیروهای اجرایی و دانشجویی، کمال تشکر و قدردانی دارم.

محمدباقر خرمشاد

دبیر علمی ششمین همایش بین‌المللی اربعین

شهریور ۱۴۰۲

چکیده مقالات

جاده مقدس زیارت در ادیان

(مطالعه موردی: جاده اربعین)

عباس اشرفی^۱

ذات بسیط زیارت موجب تصور همگان فهمی، آن گاه موجب همگانی شدن آن شده و این همگانی شدن تقدس همگانی را نیز به همراه داشته است. جاده‌های منتهی به یادمان یا مزار، به خاطر تشرف زیارتگاه، حرمت نهاده شده یا مقدس تلقی می‌شوند و البته پشتوانه الهیاتی نیز مؤید این تلقی می‌باشد. لذا کارکرد زیارتگاه در مسیر زیارتگاه محقق می‌شود؛ یعنی، غیر از طریق بودن برای رسیدن، خودِ طریق نیز موضوعیت می‌یابد و انگیزه‌های درونی زیارت چون ارتباط خالصانه با خدا، پاکی نفس و پاک شدن از گناهان و انگیزه‌های بیرونی چون تعظیم شعائر، تثبیت هویت جمعی در مسیر محقق می‌شود. این طریق ظاهری به مزار، با توأم شدن وصال معنوی، همان چیزی است که من به آن جاده مقدس زیارت می‌گویم. این مقاله بر آن است به تبیین جاده مقدس زیارت با محوریت مسیرهای منتهی به کربلا در اربعین پردازد.

مسیرهای زیارت، از حیث زمان زیارت، به دو دسته تقسیم می‌شوند: الف) مسیرهای همیشه مقدس، یعنی در نقشه مقدس زیارت واقع شده‌اند و جزئی از زیارت و ملحق به زیارت محسوب می‌شوند. مسیر بین حرم حضرت عباس و حرم امام حسین این گونه می‌باشد؛ ب) مسیرهای زمانمند، یعنی به اعتبار زمانی خاص و یا زیارتی خاص مقدس تلقی می‌شود. مسیر نجف به کربلا در زمان مشایه زیارت اربعین این گونه است.

مسیرها، از حیث استناد به سنت، به دو دسته تقسیم می‌شوند: الف) تعیینی، یعنی مسیری که در روایات و سنت دینی آمده و انتخاب مسیر از روایت بوده است، مثل شروع برای زیارت امام

حسین از مزار حضرت علی؛ ب) تعینی، یعنی براساس فرهنگ مردم یک منطقه به مرور زمان شکل گرفته است، مثل مسیر جاماندگان از زیارت اربعین از میدان امام حسین تهران به حرم عبدالعظیم حسنی.

کلیدواژه‌ها: جاده مقدس زیارت، جاده اربعین، مشایه، کامل الزیارات.

راهبرد تربیت فقهی در ایفای نقش رسانه‌ای زائران اربعین با الگوبری از کاروان امام حسین (ع)

حمیدرضا بصیری^۱

حضور انبوه زائران اربعین از جغرافیا و قاره‌های مختلف و همچنین اقوام و مذاهب و نیز ادیان گوناگون در نجف اشرف و کربلای معلی یک فضای معنوی و اجتماعی بی‌نظیر رسانه‌ای برای شیعیان فراهم کرده است. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که هر زائر اربعین چگونه می‌تواند به‌عنوان یک رسانه‌ی زنده، متحرک و پویا در تحکیم و تبلیغ اهداف و آرمان‌های امام حسین (ع) کمک کند؟ نگارنده معتقد است که زائران اربعین، با اتکا به تربیت فقهی خود، می‌توانند به این امر مهم کمک و یک شبکه‌ی رسانه‌ای چندمیلیونی ایجاد کنند. این تربیت، فراتر از شناخت واجبات و محرمات الهی، انسان را ملزم به انجام واجبات و ترک محرمات می‌کند. جلوه‌های این تربیت فقهی را می‌توان به‌صورت آشکار از امام حسین (ع) و خاندان و یاران راستینش در بحبوحه‌ی قیام عاشورا مشاهده کرد تا الگویی روشن برای زائران اربعین باشد. به‌عنوان نمونه، پایه‌ریزی قیام از سوی امام حسین (ع) بر دو واجب شرعی امر به معروف و نهی از منکر، توجه ایشان به حق الناس و پرداخت دیون مالی، خرید زمین کربلا از مالکان آن و اقامه‌ی نماز واجب در میانه‌ی نبرد ظهر عاشورا، همچنین انجام واجبات شرعی و مستحب توسط کاروان اسرا و پرهیز کردن آنان از خوردن مال حرام و دقت و مراعات آن‌ها در پوشش شرعی و پرهیز از قرار گرفتن در نگاه نامحرم، از جمله مواردی است که وجود این گونه از تربیت را در کاروان امام حسین (ع) ثابت می‌کند. این جلوه‌های روشن از تربیت فقهی توانسته است به‌عنوان یک رسانه‌ی قویم در کنار خون سیدالشهدا و خطبه‌های تبیینی امام سجاد (ع) و حضرت زینب (س) و نیز

جناب سکینه(س)، موجب بیداری مردم و تقویت باورهای اعتقادی آنان در طول زمان شود. بدون شک، زائران اربعین نیز با الگوگیری از کاروان امام حسین(ع) می‌توانند هر کدام با حرمت‌گذاری بر دستورات الهی و رعایت دقیق احکام شرعی فردی و اجتماعی در مسیر زیارت سیدالشهدا(ع) و همچنین حفظ حقوق سائر زائران و شرکت‌کنندگان در این اجتماع عظیم و مردمی، رسانه‌ای بین‌المللی برای تبلیغ و تبیین آرمان‌ها و اهداف مقدس امام حسین(ع) باشند. این رسانه گسترده با این راهبرد می‌تواند از یک سو سبب تقویت باورهای دینی شیعیان شود و از سوی دیگر موجب شناخت شفاف و بی‌پیرایه پیروان سایر ادیان و مذاهب از مذهب تشیع و راه امام حسین(ع) گردد.

کلیدواژه‌ها: امام حسین(ع)، اربعین، تربیت فقهی، رسانه.

مطالعه ویژگی‌های خدمات و خادمان مسیر پیاده‌روی اربعین حسینی (ع) و آثار پیاده‌روی اربعین از دیدگان زائران (۱۳۹۸-۱۴۰۱)

فائزه ابراهیمی ترکمانی^۱

محسن محمودی^۲

هدف از این پژوهش بررسی و شناخت ویژگی‌های خدمات ارائه‌شده و خادمان در مسیر پیاده‌روی اربعین حسینی و آثار پیاده‌روی اربعین بر فرد و جامعه از دیدگاه زائران است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی بوده و برای بررسی ویژگی‌های خدمات به زائران اربعین و خادمان و همچنین آثار پیاده‌روی اربعین بر فرد و جامعه از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شده است. مصاحبه‌ها با روش پدیدارشناسی توصیفی به مدل کلایزی و دیک‌من در هفت مرحله تحلیل شد. همچنین برای بررسی ادبیات تحقیق از روش کتابخانه‌ای و مرور ادبیات تحقیق استفاده شده است. جامعه و نمونه پژوهش سی نفر از زائران مشرف به کربلا در بازه زمانی اربعین سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ بوده است. روایی و پایایی براساس اعتمادپذیری و اطمینان به پاسخ جامعه پژوهش انجام شد. طی مصاحبه‌های صورت گرفته، کدهای اولیه از جملات مهم استخراج شد، کدها به مفاهیم معنادار تبدیل شدند، و کدهایی که به مفاهیم یکسانی اشاره داشتند همگی در یک مقوله خوشه‌بندی شدند. سپس مضامین از تلفیق خوشه‌ها در قالب توصیف‌های جامعی از موضوع پژوهش ایجاد شدند و پس از آن استنتاجی از مضامین صورت گرفت. در مرحله آخر، مضامین منتج شده اعتبارسنجی شدند، تنوع خدمات ارائه‌شده بعضاً

۱. کتابدار کتابخانه دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس faezeh.ebrahimi@modares.ac.ir

۲. کتابدار کتابخانه عمومی جندی شاپور، بازار بزرگ ایران (ایران مال) mohsenmahmoodi198@gmail.com

باعث شگفتی زائران بوده است و به‌جز خدمات درمانی و بهداشت، از دیدگاه زائران رضایت‌بخش نبوده است. مابقی خدمات ارائه‌شده نسبتاً مطلوب و خوب بوده‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش به این موضوع اشاره دارد که در مسیر پیاده‌روی اربعین، همهٔ افراد حاضر خادم هستند، از خردسال تا پیر، همه به اندازهٔ دارایی و توانایی خود خدمت می‌کنند، نیروی محرکهٔ تمام خدمات ارائه‌شده عشق و ارادت به سیدالشهدا و خاندان مطهر پیامبر عظیم‌الشان اسلام است. از این رو، تنوع و تکثر خدمات‌رسانی در مسیر پیاده‌روی اربعین دیده می‌شود و همچنین تعداد موکب‌های ارائهٔ خدمات در طول مسیر پیاده‌روی بسیار زیاد است. پیاده‌روی اربعین از دیدگاه زائران آثار زیادی برای فرد و جامعه به همراه خواهد داشت. برخی از این آثار تا پایان عمر شخص با او خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین حسینی(ع)، ویژگی خدمات مسیر پیاده‌روی اربعین، ویژگی خادمان مسیر پیاده‌روی اربعین، آثار پیاده‌روی اربعین.

واکاوی حقیقت «سَلَم» در زیارت عاشورا و بازتاب آن در اربعین

الهام ایمانی^۱

اسلام، پیش از تحقق صلح جهانی، «سَلَم و صلح» را از ضمیر و باطن انسان شروع می‌کند. سپس در محیط خانواده و پس از آن در اجتماع و در میادین بین‌المللی و میان همه ملت‌ها محقق می‌سازد. مفاد آیات و روایات دلالت بر تقدم صلح بر جنگ دارد، مانند «وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْتَنِحْ لَهَا»، و قبول پیشنهاد صلح از سوی دشمن را لازم می‌شمارد. در این صلح، طرفین ملزم به رعایت تعهداتی هستند که در صورت نقض از طرف مقابل، عقد صلح نیز نقض می‌شود. در پژوهش حاضر، با به‌کارگیری روش‌های تحلیل محتوا و معناشناسی زبانی، سعی شده است به درک و دریافت مفهوم واژه «سَلَم» در آیه ۲۰۸ سوره بقره پرداخته شود. سپس با استناد به دریافت خود از آن، فراز «سَلَم» در زیارت عاشورا تبیین گردد، با این هدف که حرکت اربعین را (به‌شکل سال‌های اخیر) به‌عنوان یکی از مصادیق عملی آن بازتعریف نماید.

کلیدواژه‌ها: سَلَم، اربعین حسینی، زیارت عاشورا، مصادیق عملی، آیه ۲۰۸ سوره بقره.

بایسته‌های تجلی اربعین در برنامه درسی ملی دوره ابتدایی

احسان اکرادی^۱

برنامه درسی ملی، به عنوان یکی از زیرنظام‌های اصلی سند تحول بنیادین و به منزله نقشه جامع یادگیری، زمینه ایجاد تحول همه‌جانبه، گسترده و عمیق در مفاهیم و محتوای آموزشی را فراهم می‌آورد. این برنامه تحول‌آفرین، با تدارک فرصت‌های تربیتی متنوع و جامع، درصدد است امکان کسب شایستگی‌های لازم جهت درک و اصلاح موقعیت براساس نظام معیار اسلامی توسط دانش‌آموزان را میسر سازد و آنان را برای تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش تا دستیابی به مراتبی از حیات طیبه یاری رساند. رسالت خطیر برنامه درسی ملی فراهم آوردن سازوکارهای مناسب برای طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی از برنامه‌های درسی در سطوح ملی تا محلی می‌باشد تا مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، مفاهیم آموزشی و تربیتی به صورت نظام‌مند و ساختاریافته در اختیار کودکان و نوجوانان قرار گیرد و محیطی با نشاط و مدرسه دوست‌داشتنی را به تصویر بکشد. مسئله اربعین به طور کلی و اربعین سیدالشهدا (ع) به طور خاص مورد تأکید ائمه علیهم السلام بوده است. مقام معظم رهبری در یکی از بیانات خودشان می‌فرمایند: «یکی از مصادیق قوت را امروز دنیای اسلام دارد مشاهده می‌کند و آن راهپیمایی اربعین است.» بنابراین، هدف این مطالعه بررسی ابعاد اجتماعی، سیاسی و اخلاقی مسئله مهم اربعین و بررسی بایسته‌های اساسی تجلی این پدیده مهم در برنامه درسی ملی دوره ابتدایی است. این پژوهش یک مطالعه کیفی است و به منظور به دست آوردن داده‌ها از اسناد، کتب و تجربه زیسته افراد حاضر در مراسم پیاده‌وری اربعین استفاده شده است.

کلیدواژه‌ها: اربعین، برنامه درسی ملی، آموزش و پرورش دوره ابتدایی

زیارت اربعین؛ اوج دلدادگی زائران نسبت به آستان امام حسین (ع)

احسان ابراهیمی^۱

زیارت اربعین از بهترین زیارات نسبت به پیشگاه قدسی امام حسین (ع) و بیانگر اوج دلدادگی زائران در محضر ایشان است، زیرا اعلام می‌دارند که برای پاسداری از آن حضرت و مکتب حسینی در برابر آسیب‌ها و گزندها، حاضرند از جان خود، پدر و مادر و ... بگذرند. مسئله اصلی در این مقاله تبیین و تحلیل اوج دلدادگی زائران حسینی در زیارت اربعین با بیان عبارت تقدیه یعنی «بأبی أنت و أمی» و بیان حقیقت، اقسام و مراتب و نیز حکمت بیان تقدیه نسبت به امام حسین (ع) است. روش داده‌آوری کتابخانه‌ای و روش پردازش نیز توصیفی - تحلیلی است. برپایه یافته‌های تحقیق، تقدیه در زیارت اربعین بیانگر شدت دلدادگی نسبت به آستان امام حسین (ع) است، تا جایی که انسان آماده است پدر و مادر خود را در راه پاسداری از آن حضرت فدا کند. حقیقت تقدیه زائر در پیشگاه امام (ع) به فدا شدن در آستان خدای والا برمی‌گردد و محبت و قرب به آن حضرت به برکت دوست داشتن خدای والا و قرب به او است. تقدیه دو گونه حقیقی و کنایی دارد و عبارت «بأبی أنتُم و أمی» در زیارت اربعین کنایه از شدت محبت زائر نسبت به مقام حضرت سیدالشهدا (ع) است و پدر و مادر خود را، که در زمره دوست‌داشتنی‌ترین و گرامی‌ترین دلبستگی‌هایش است، در پیشگاه امام (ع) فدا می‌کند. بیان تقدیه خطاب به امام حسین (ع) از آن‌رو است که جان پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت ایشان برتر از نفس همگان و به‌منزله جانِ جانان است و همگان باید با جان خود از جایگاه گرامی و مقدس آن حضرات پاسداری کنند.

کلیدواژه‌ها: فدا، تقدیه، دلدادگی، تقدیه کنایی، دوستی اهل بیت، امام حسین (ع)، زیارت اربعین.

مطالعه ادراک شرکت کنندگان در ابررویداد اربعین، پدیده گردشگری مذهبی جهان امروز

مهديه بد^۱

با توجه به اهمیت رویداد اربعین به عنوان یکی از مهم ترین رویدادهای گردشگری مذهبی برای شیعیان، پژوهش حاضر درصدد است با استفاده از رویکرد تفسیرگرایی اجتماعی، به مطالعه زمینه ها و دلایل استقبال شیعیان ایرانی و تجربه و درک فعالیت در آن بپردازد. روش شناسی پژوهش کیفی است. داده ها با استفاده از روش های مرسوم در روش اتنوگرافی جمع آوری شده و به وسیله روش گراند تئوری تحلیل شده است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که زمینه هایی چون ناکارآمدی نظام تصمیم گیری داخلی به دلیل مواجهه دولت و نظام اداری برآمده از آن با انواع بحران ها در عرصه های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، و نابرابری اجتماعی در حضور در این رویداد نقش دارند. این نابرابری ناشی از احساس تبعیض مذهبی و برخوردار نبودن از حقوق توسط شرکت کنندگان معنا می شود. بازسازی معنایی تجربه و درک زائران از حضور در این رویداد به مثابه مجرای برای مشارکت و همبستگی اجتماعی، تغییر فرهنگی و پل ارتباطی ذی نفعان و مسئولان اجرایی است. مقوله هسته نیز بر رویداد پیاده روی اربعین به مثابه جایگزینی برای تگناهای موجود دلالت می کند.

کلیدواژه ها: گردشگری مذهبی، رویداد، ابررویداد، اربعین.

سیمای حسین بن علی (ع) در قرآن از دیدگاه تفاسیر فریقین

خدیدجه احمدی بیغش^۱

قرآن کتاب انسان‌سازی است که انسان‌ها را به سوی سعادت و کمال هدایت می‌کند. حسین(ع) عدل و شریک قرآن است. این شراکت او با قرآن را پیامبر در حدیث ثَقَلَيْن تبیین نموده‌اند. کتاب قرآن صامت است و امام قرآن ناطق. حسین بن علی(ع) به جهت ویژگی‌های خاصی که میان دیگر معصومان(ع) دارد، مورد توجه ویژه رسول اکرم(ص) و ائمه(ع) بوده است. در پژوهش حاضر، می‌کوشیم به این پرسش پاسخ دهیم که دیدگاه‌های مفسران فریقین درباره منزلت امام حسین(ع) در قرآن و نقش آن در اربعین حسینی چیست؟ بررسی تحلیل آیات متعددی در قرآن کریم حاکی از آن است که بسیاری از آیات این کتاب الهی، به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، و با بیان تفسیر یا تأویل، در شأن و منزلت سیدالشهدا(ع) نازل شده و مورد توجه مفسرین فریقین قرار گرفته است و جایگاه والای ایشان را در این منابع اصیل اسلامی تبیین می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: امام حسین(ع)، تفسیر، تأویل، تفاسیر، فریقین.

راهکارهای اثرگذاری پیام‌های عاشورا در میان جوانان

خدیدجه احمدی بیغش^۱

نهضت حسینی یگانه حماسه‌ای است که تاریخ را متحول و مرزهای حق و باطل را تبیین کرده است. این نهضت در زمانه‌ای آغاز شد که آموزه‌ها و تعالیم اسلام وارونه معرفی می‌شد و جامعه دینی در مسیر انحراف از اهداف و زیرسازهای خود گرفتار آمده بود و به تدریج به دوره جاهلیت پیشین سوق داده می‌شد و با اشرافی‌گری و تجمل‌خواهی از آرمان خود فاصله می‌گرفت و زمینه را برای حکومت ناصالحان و منافقان، که در قیافه مسلمانان درآمده بودند، فراهم می‌آورد. انتقال پیام‌های حماسه عظیم عاشورا و بیان مفاهیم آن، به‌ویژه در حوزه معنایی، در بین جوانان با بهره‌گیری از عنصر تصویرگری اثرگذار است. تصویرگری در قالب‌های علم و تکنولوژی جدید، همچون افتر افکت، پویانمایی، انیمیشن، موشن گرافیک و ... چنان زیبا و روشن مفاهیم بلند را به تصویر می‌کشد که گویی شخص خود را در آن محیط احساس می‌کند و با ذهن خویش آن را می‌بیند. بهره‌گیری میدانی و تحلیلی از این روش موجب می‌شود انسان به‌طور طبیعی، ولو ذهنی، به مفاهیم برسد.

کلیدواژه‌ها: عاشورا، پیام، اثرگذاری، جوانان

پدیدارشناسی کنگره جهانی اربعین در هزاره سوم

خدیدجه ابول^۱

زیارت سیدالشهدا (علیه السلام) در اربعین از شعائر دینی و از مختصات شیعه است و به تصریح قرآن، بزرگداشت شعائر الهی نشان‌دهنده تقوای قلوب و از ضروریات اسلام می‌باشد. پژوهش حاضر به اهمیت دستاوردهای این تجمع بی‌بدیل و ماهیت قیام حسینی می‌پردازد. حضور زائرانی از کشورهای مختلف، از آمریکا اروپا تا آفریقا و آسیا، همه نشان از جهانی شدن این اجتماع عظیم دارد. همایش اربعین، همچون یک ابررسانه، جاودانگی مکتب امام حسین (علیه السلام) را فریاد می‌زند. در این جستار، رویداد اربعین از زوایای معرفتی مورد بررسی قرار گرفته است. ابتدا با تأکید بر وجوب محبت به آل رسول (علیهم السلام) و دو اصل محوری و خدشه‌ناپذیر قرآن و سنت، شیعه را نماد انقیاد محض از ولایت معرفی می‌کند. بهره‌مندی از ظرفیت فرهنگی و رسانه‌ای و همچنین تجلی فرهنگ ایثار و شهادت و تمسک به رهبری الهی و ظلم‌ستیز و تأسی از او در فعالیت‌های مختلف سیاسی و اجتماعی از دیگر مواردی است که مورد بررسی قرار گرفته‌اند که اگر به‌صورت فراقومی، فراملیتی و فرامذهبی مورد توجه اندیشمندان و سیاستمداران جهان اسلام قرار گیرند، دستمایه رسیدن به اهداف بزرگ بیداری اسلامی شده و مقدمه ظهور منجی را فراهم می‌نماید. این پژوهش مبتنی بر ادله تفسیری و روایی نگاشته شده و به اعتبار نوع و هدف «بنیادی»، به اعتبار موضوع «دینی»، و به اعتبار ماهیت «توصیفی - تحلیلی» است. روش جمع‌آوری اطلاعات نیز کتابخانه‌ای می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، جهان، رسانه، سیدالشهدا (علیه السلام)، شهادت.

تحلیل محتوای اشعار نماهنگ‌های ویژه

پیاده‌روی اربعین حسینی

زهرة الله‌دادی دستجردی^۱

بیش از یک دهه از فراگیر شدن گردهمایی اربعین، همان پیاده‌روی اربعین، می‌گذرد؛ گردهمایی‌ای که سال به سال بر شکوه و عظمت آن افزوده می‌شود، تا آن‌جا که از آن به‌عنوان بزرگ‌ترین اجتماع بشری دهه‌های اخیر یاد شده است. در این مقطع، پرداختن به مسائل مختلفی چون تحریر و تشویق به شرکت در این گردهمایی، بازتاب گسترده‌گی و جمعیت عظیم شرکت‌کنندگان، سخن گفتن دربارهٔ پیام و اهداف گردهمایی و ... افراد بسیاری با خاستگاه متفاوت اجتماعی و علایق گوناگون را به خود مشغول کرده است. این افراد حقیقی و حقوقی را، که از جمله آنان می‌توان به رسانه‌ها، علما، اهل منبر، مداحان، خوانندگان، شاعران، عکاسان، پژوهشگران مسائل دینی، فرهنگی و اجتماعی اشاره کرد، برای این مهم، از قالب‌های گوناگون علمی، خبری و هنری استفاده کرده‌اند. از جمله قالب‌های به کار گرفته‌شده در این زمینه نماهنگ (ویدئو کلیپ) است؛ آمیخته‌ای از تصویر و صدا که به‌ویژه مداحان و گاه خوانندگان آن را به کار گرفته‌اند. نویسنده در این پژوهش می‌کوشد با بررسی نماهنگ‌هایی که به‌تمامی یا در قسمت‌هایی به پیاده‌روی اربعین پرداخته‌اند، اشعار این دسته از نماهنگ‌ها را از نظر محتوایی بررسی کند. به عبارت دیگر، سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که چه ابعاد و جنبه‌هایی از گردهمایی اربعین در اشعار نماهنگ‌های یادشده بازتاب یافته است؟ با توجه به این‌که اشعار نماهنگ‌های یادشده بیشتر برای تحریر و تشویق به شرکت در پیاده‌روی اربعین و بازتاباندن جنبه‌ها و ابعاد آن سروده شده‌اند، انتظار می‌رود که جنبه‌های معنایی و مفهومی انگیزشی و پیام

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی zohrealahdastjerdi@gmail.com

و اهداف مذهبی بسیاری در آن‌ها بازتاب یافته باشد. روش تحقیق پژوهش حاضر روش تحلیل محتوا به شیوه توصیفی - تحلیلی است. برای این کار، در آغاز، اشعار نماهنگ‌های مربوط به پیاده‌روی اربعین بررسی و سپس مفاهیم و موضوعات اشعار استخراج شد. نتیجه توصیف و تحلیل مفاهیم یادشده در اشعار نشان‌دهنده آن است که برخی مفاهیم و موضوعات در بیشتر نماهنگ‌ها به فراوانی و بسامد گاه بالایی تکرار شده است. نتیجه طبیعی این امر به طبقه‌بندی موضوعی اشعار انجامیده و بدین ترتیب با تحلیل محتوای به‌دست‌آمده، موضوعات و مفاهیم ذیل حاصل شد: در بزرگ‌ترین دسته از اشعار نماهنگ‌ها، زبان‌حال یا شرح حال جاماندگان از پیاده‌روی اربعین و ملازمات و ملائمت آن مانند حسرت‌ها و دریغ‌گویی‌ها، طلبیده شدن و نشدن و لایق بودن و نبودن مطرح شده است. در دومین دسته اشعار، زبان‌حال یا شرح حال به اربعین‌رفتگان و ملازمات و ملائمت این سفر مانند شور و شوق نائل شدن به سعادت پیاده‌روی، پای برهنه و پابرهنگی، آبله پا، خستگی و کوفتگی، سختی و مشقت، کوله‌پشتی، عمودها (ستون‌ها)، موکب‌ها، عطش، علم‌ها و فاصله رسیدن به حرم بازتاب یافته است. افزون‌بر این، مفاهیم دیگری در این اشعار مطرح شده است، از جمله: ذکر نام حضرت زهرا (علیها السلام) برای تسلیت‌گویی، یادکرد عشق به امام حسین (علیه السلام) از کودکی، تأکید بر اصل دلدادگی به امام حسین (علیه السلام) بدون توجه به تفاوت‌های قومی، جغرافیایی و طبقاتی و گروهی خاص، تأکید بر ارزش و مقام شرکت‌کنندگان در پیاده‌روی، پیوند دادن پیاده‌روی به مسئله ظهور و فرج منجی، امر به شرکت در پیاده‌روی، توسل به امام رضا علیه السلام برای توفیق شرکت در پیاده‌روی و

کلیدواژه‌ها: تحلیل محتوا، نماهنگ (ویدئو کلیپ)، پیاده‌روی اربعین، اشعار.

حماسه راهپیمایی اربعین

فرصتی برای تربیت فردی، خانوادگی، ملی و جهانی برای ظهور

زینب امیراحمدی^۱

واقعه عاشورا، به عنوان یکی از اثرگذارترین وقایع تاریخ اسلام، می تواند نقش مهمی در تربیت انسان ها در جهت هدف خلقت باشد. بزرگداشت اربعین حسینی نیز مورد تأکید ائمه شیعه و بزرگان دین بوده است. لذا شیعیان زیادی تلاش بر احیا و تداوم آن در قالب حماسه راهپیمایی زائران در مسیر نجف تا کربلا در ایام اربعین داشته اند. جلوه های مهمی از تربیت اسلامی در زمینه آداب و رفتار و پابندی به فرهنگ غنی اسلامی و پرهیز از اختلافات در این تجمع عظیم هرساله رقم می خورد که می تواند موجب تربیت افراد در حوزه های فردی، خانوادگی، ملی و جهانی جهت آماده سازی جهان اسلام برای امر ظهور باشد. این حماسه هرساله از جهت کمی و کیفی پیشرفت دارد. این موضوع به قدری مؤثر بوده است که استکبار جهانی را به وحشت انداخته و به هر نحو ممکن درصدد بایکوت خبری آن و تلاش برای کاهش حضور افراد انحراف اهداف آن برآمده است. بررسی ابعاد مختلف تربیتی این حرکت عظیم و انتقال آن به بدنه جامعه برای افزایش کارکردهای آن می تواند اثرات بزرگی در رشد جامعه اسلامی بر مبنای تربیت عاشورایی داشته باشد. در این مقاله، با استفاده از روش مطالعه کتابخانه ای، مروری بر اثرات عظیم حماسه اربعین در چهار حوزه فردی، خانوادگی، ملی و جهانی شده است. طبق بررسی های انجام شده، این حماسه بزرگ از لحاظ تربیتی می تواند در افزایش تقوا، صبر، توسل، عزت بخشی، استقامت و نیز تعمیق باورهای دینی، الگوگیری های دینی، احیای تفکر مبارزاتی،

۴۴ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

نزدیک شدن و شناخت فرهنگ‌های ملت‌های اسلامی، ایجاد رسانه بزرگ تشیع و انتشار جهانی پیام قیام عاشورا، ظرفیت‌سازی برای وحدت و حرکت‌های جمعی خانوادگی و تبیین نقش خانواده در تمدن‌سازی و البته اثرات مهم دیگر مؤثر باشد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، تربیت چندساحتی، تمدن‌سازی جهانی، ظهور.

ظرفیت‌سنجی اجتماع اربعین در گفتمان‌سازی از دیدگاه مقام معظم رهبری

معصومه اسماعیلی^۱

حسن احمدیان دلاویز^۲

اربعین رسانه‌ای مهم و میلیونی برای انتقال پیام پرقدرت حادثه عاشورا است؛ اجتماعی عظیم که دارای ظرفیت‌های کلان و بی‌نظیری در ابعاد مختلف اخلاقی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی است. مقاله حاضر به مسئله ظرفیت‌های اربعین در عرصه گفتمان‌سازی می‌پردازد. اهمیت مسئله از این جهت است که اجتماع اربعین اکنون باشکوه‌ترین اجتماع شیعه و حتی می‌توان گفت مسلمانان در سراسر جهان و دارای ظرفیت‌های بی‌نظیر است. بنابراین، سؤال این است که اجتماع اربعین دارای چه ظرفیت‌هایی در جهت ایجاد گفتمان است؟ تفکر در جایگاه این اجتماع میلیونی و مراجعه به بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله) موجب کشف ظرفیت‌های مهم و اثرگذاری در عرصه گفتمان‌سازی چون ظلم‌ستیزی و ایستادگی و مقاومت، گفتمان‌های کلان و جهانی نظیر گفتمان وحدت، قدس و آزادی فلسطین، و گفتمان حکومت عدل جهانی است. این مقاله به روش تحلیلی به بررسی ظرفیت‌های فوق و چگونگی تحصیل آن‌ها پرداخته است.

کلیدواژه: امام حسین (ع)، اربعین، فرهنگ‌سازی، گفتمان.

۱. عضو هیئت علمی دانشکده هدی، وابسته به جامعه الزهرا (س) masomehesmaeeili@yahoo.com

۲. عضو هیئت علمی جامعه المصطفی (ص) delaviz59@yahoo.com

پیاده‌روی اربعین حسینی از منظر روان‌شناسی اجتماعی و تأثیرگذاری معنوی، سیاسی و فرهنگی

فاطمه باقری وشنوه^۱

محسن مهاجرنیا^۲

زیارت یکی از کارهای مهمی است که انسان انجام می‌دهد. پس باید نسبت به آن شناخت و معرفت داشته باشد و از آن‌جا که نقش مستقیمی در امور مادی و معنوی، حیات فردی و اجتماعی او دارد، ضرورت معرفت به آن دوچندان می‌شود. زیارت در فرهنگ تشیع جایگاهی رفیع و والا دارد. زائر از یک سو به خدا نزدیک می‌شود و با پیشوایان و الگوهای الهی آشنا می‌گردد و از سوی دیگر، با الهام‌گیری از اخلاق و رفتار و منش آنان، خود را برای یک تغییر و تحول اساسی آماده می‌سازد تا اسلام را در تمام مراحل حیات و زندگی خود پیاده و مجسم کند. نهضت امام حسین(ع)، با توجه به اهمیت و جایگاه بزرگی که در میان خاص و عام دارد، می‌تواند از جنبه‌های گوناگونی تحلیل و بررسی شود که یکی از آن‌ها روان‌شناسی اجتماعی است. مقاله حاضر، با استفاده از روش کتابخانه‌ای و اسنادی و بررسی مقالات و پژوهش‌های مختلف در این زمینه، نشان می‌دهد که بین پیاده‌روی اربعین حسینی و جامعه اسلامی از منظر روان‌شناسی اجتماعی تأثیرات متقابلی وجود دارد. آیین پیاده‌روی اربعین حسینی را می‌توان بزرگ‌ترین مراسم آیینی شیعیان، که در یک زمان و مکان واحد انجام می‌شود، تلقی کرد. این آیین هر ساله مرجع و مأوای خیل کثیر شیعیان است که با شرکت در این مناسک، ابعاد متفاوت زندگی سیاسی، اجتماعی، معنوی و فرهنگی خود را در مقابل چشم جهانیان به نمایش می‌گذارند.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، روان‌شناسی اجتماعی، تأثیرات فرهنگی، تأثیرات معنوی، تأثیرات سیاسی.

۱. bagheryfateme1373@gmail.com

۲. mohajernia@gmail.com

اربعین، حماسه‌ای پرتوگرفته از فطرت، در راستای وحدت

مریم برهمن^۱

یکی از مبانی انسان‌شناسی اسلامی وجود یک فطرت الهی مشترک در همه انسان‌ها است. با وجود تفاوت‌هایی که افراد دارند، از سرشتی مشترک برخوردار هستند. از شواهد وجود چنین سرشتی آن است که همه انسان‌ها، از نژاد و فرهنگ‌های مختلف، در احکام اولیه نظری و عملی با یکدیگر اتفاق نظر دارند و از تمایلاتی فراحوانی مانند حقیقت‌جویی، فضیلت‌خواهی و کمال‌طلبی بهره می‌برند. علاوه بر این، درجاتی از شناخت شهودی خداوند و گرایش به او، از آغاز آفرینش، در وجود همه انسان‌ها نهاده شده است. این مقاله بحث می‌کند که حماسه اربعین تمرینی از جنس همگرایی منشأگرفته از روح و فطرت الهی با محوریت امام معصوم (ع) و غایت اتصاف به صفات الهی است؛ وحدتی اثرگذار که جانمایه خود را از اصول انسانی گرفته است و می‌تواند در راستای تعظیم شعائر الهی، بستر ساز مناسبی در ابعاد نگرشی، انگیزشی و کنشی گردد. برخی از ثمرات این وحدت عبارت‌اند از: آشنایی پیروان مذاهب و ادیان با توحید به عنوان ریشه مشترک الهی و انسانی، آشنایی پیروان مذاهب مختلف با منجی موعود ادیان، و پایه‌سازی تمدن بزرگ اسلامی. تحقیق حاضر از نوع کیفی و با روش تحلیلی برگرفته از آیات و روایات است.

کلیدواژه‌ها: اربعین، فطرت، روح الهی، وحدت، اهل بیت (ع).

دل‌نوشتهٔ اربعین

مهرداد برون^۱

تکریم اربعین و احیای خاطرهٔ غم‌بار عاشورا رمز تداوم شعور عاشورایی در زمان‌های بعد بوده است. اربعین از رازهای هستی است و خصوصیت عدد چهل و اسرار نهفته در آن برای ما روشن نیست. البته، با توجه به ویژگی‌های انسان، «چهل بار» تکرار یک رفتار پسندیده موجب ملکهٔ معنوی و تعمیق آن رفتار و قابلیت نزول فیض خاص خداوند می‌شود. در فرهنگ اسلامی هم، عدد چهل (اربعین) جایگاه ویژه‌ای دارد. چله‌نشینی برای رفع حاجات، حفظ کردن چهل حدیث، اخلاص چهل صبح، کمال عقل در چهل سالگی و دعا برای چهل مؤمن از این نمونه‌ها است. در این مقاله، به بررسی دلایل تقدس عدد چهل در مورد واقعه‌ی اربعین می‌پردازیم.

کلیدواژه‌ها: اربعین، شعور عاشورایی، عدد چهل، کمال عقل.

تحلیل مشارکت اقتصادی - اجتماعی در پیاده‌روی اربعین حسینی: کاربست نظریه‌های یادگیری اجتماعی بندورا و پیامد تعادل ناش در انتخاب اجتماعی

قدسی بیات^۱

افشین حیدرپور^۲

یکی از موضوعات مهم در علوم رفتاری و اجتماعی مسئله اقدام جمعی و مشارکت اجتماعی - اقتصادی افراد بر پایه همسویی ترجیحات فردی جهت نیل به اهداف والای انسانی و اجتماعی است. به بیان دیگر، افراد با فهم مشترک از شرایط در یک قالب اجتماعی با هدف مشارکت و یادگیری اجتماعی در آیین‌های خاص، تجارب و اعتقادات خود را برای یک مقصود متعالی به اشتراک می‌گذارند. تایلر این ایده را که افراد درون گروه‌ها اساساً توسط منافع شخصی خود انگیزه دارند به چالش می‌کشد و نشان می‌دهد که رفتارهای انسانی تحت تأثیر نگرش‌ها، ارزش‌ها و هویت‌های مشترک است که بیشتر منعکس‌کننده ارتباطات اجتماعی است تا علایق مادی. علاوه بر این، نظریه یادگیری بندورا چارچوبی را فراهم می‌کند تا به‌طور فعال فرایندهایی مانند تنظیم اهداف، خودکنترلی، خودارزشیابی و خودانگیزشی در اجتماع مشارکت‌کنندگان را مورد ارزیابی قرار دهد. مقاله حاضر از رهگذر پژوهش کیفی و انجام مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته، سعی در پاسخ به این سؤال دارد که تجارب شرکت‌کنندگان در راهپیمایی اربعین چگونه از حیث نظریه یادگیری بندورا و پیامد تعادل اجتماعی ناش قابل تحلیل است. نتایج حاکی از آن است که تنظیم اهداف، خودکنترلی، خودارزشیابی، خودانگیزشی و

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی bayatghodsi@atu.ac.ir

۲. heidarpour@mrc.ir

ساخت‌گرایی در میان جمع شرکت‌کنندگان از مؤلفه‌های مهم است. همچنین، بیشترین کاربرد نظریه یادگیری در فرایند شرکت در اجتماع پیاده‌روی اربعین با نظریه فراشناخت و اجتماعی ارتباط دارد و کمترین ارتباط را با نظریه رفتارگرایی فردی دارد.

کلیدواژه‌ها: مشارکت، نظریه یادگیری، اقتصاد اجتماعی اربعین، انتخاب اجتماعی.

بومی و جهانی:

بازآفرینی پدیده پیاده‌روی اربعین در روابط خارجی جمهوری اسلامی

مجید بهستانی^۱

پدیدارهای اجتماعی به صورت تاریخی - فرهنگی بر ساخت می شوند. از این رو، نه جهت تاریخی قطعیت دارد، نه آن که به صورت خطی قابل ترسیم است. پدیدارهای اجتماعی محصول روندهای متراکم و تودرتویی هستند که در حله اول امکان درک تصویر نهایی ممکن نمی بود. برای نمونه، هیچ گاه قابل تصور نبود که چگونه خودکشی بوعزیزی در تونس نقشه جغرافیایی جهان اسلام را دستخوش تغییر خواهد داد. کمالین که قدرت گیری منطقه ای جمهوری اسلامی به دنبال سقوط صدام از سوی ارتش آمریکایی، پیش از این از سوی متفکران و سیاستمداران غربی پیش بینی نمی شد. در حالی که سنت پیاده روی اربعین امری هزارساله است، تا قبل از سقوط صدام، صرفاً صورتی دینی - اجتماعی داشت. تا پیش از این، صرفاً افراد معدودی از جمعیت عراق، خصوصاً از میان علمای دینی و طلاب، آداب زیارت اربعین از جمله پیاده روی را به جا می آوردند. در دوره صدام، همین امر با ممانعت روبه رو شد و خاطیان با مجازات سخت، از جمله مرگ یا قطع عضو، مواجه می شدند. با سقوط صدام، به سرعت این امر به عنوان یک پدیده اجتماعی مورد استقبال برخی از شیعیان عراق و بعد از چند سال برخی از شیعیان ایران و دیگر کشورهای جهان قرار گرفت. شگفت آن که در طول دو دهه، این پدیده به صورت یکی از منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی در عراق و جهان اسلام تبدیل شده است. پرسش این است که چگونه پیاده روی اربعین به منبع قدرت نرم جمهوری اسلامی تبدیل شده است؟ بعضی از

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۵۶ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

نویسندگان خواهان بازسازی دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی در جهان اسلام با کمک این پدیده شده‌اند. این مطالعه به صورت توصیفی - تحلیلی و براساس پژوهش‌های کتابخانه‌ای انجام خواهد گرفت.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، پدیده اربعین، سیاست خارجی، جمهوری اسلامی.

پیاده‌روی اربعین، ظهور میراث فاطمه(ع)، مادر مهربان، در تلاش برای صلح جهانی

صفورا ترک لادانی^۱

الهام قریبی

دستیابی به صلح و آرامش در دنیای جنگ و ستیز دغدغه‌ای است که ذهن انسان را به خود مشغول کرده است. در آموزه‌های اسلامی و سیره پیشوایان معصوم، همواره صلح و دوستی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. پیاده‌روی اربعین، که در سال‌های اخیر با استقبال و رونق چشمگیری همراه شده است، مراسمی است برای رساندن پیام امام حسین(ع) به گوش جهانیان: پیام ظلم‌ستیزی و صلح جهانی. هدف از این پژوهش، که به روش توصیفی - تحلیلی انجام گرفته، مقایسه ویژگی‌های حضرت فاطمه(س) در جهت تحقق صلح اجتماعی و پیاده‌روی اربعین در رساندن صدای امام حسین(ع) برای صلح جهانی است. یافته‌های حاصل از این پژوهش عبارت‌اند از: جوهره وجود حضرت فاطمه(س)، مظهر اتم و اکمل قابلیت و فاعلیت الهی، آن‌چنان به مهر، محبت و نیکی آغشته شده که نه تنها مادری مهربان برای فرزندان‌شان، بلکه مادری مهربان برای بشریت هستند و در سایه مهربانی‌شان با فضایی چون شفقت، رأفت، دیگرخواهی، انفاق، ایثار، ظلم‌ستیزی و ... در جهت تحقق صلح اجتماعی گام برداشتند. امام حسین(ع) نیز، که در دامن پاک ایشان تعلیم و تربیت یافته و خصائل این بانوی فرزانه در شخصیت‌شان شکوفا شده بود، برای ظلم‌ستیزی و تحقق عدالت و صلح، حماسه عاشورا را در تاریخ رقم زدند. پیاده‌روی اربعین، که تجلی گاه همدلی، رأفت، دوستی و مسالمت میان زائران با تفاوت‌های ملیتی، قومی، نژادی و دینی است، می‌تواند به ایجاد، استمرار و استحکام صلح جهانی کمک به‌سزایی کند.

واژگان کلیدی: حضرت فاطمه(ع)، مادر مهربان، صلح اجتماعی، امام حسین(ع)، پیاده‌روی اربعین، صلح جهانی

فرازهای معنوی و عرفانی در زیارت‌نامه اربعین

نسرین توکلی^۱

در زیارت‌نامه اربعین فرازهای مختلفی وجود دارد که با بیان آن‌ها مشخص می‌شود هدف از آن تبدیل کردن عاطفه به معرفت است. در این نوشته از روشی تحلیلی، توصیفی و کتابخانه‌ای استفاده شده است برای بیان عرفان و معنویتی که در زیارت‌نامه اربعین وجود دارد و سالک راه حق می‌تواند به وسیله آن به حق و کمال واقعی برسد. این زیارت‌نامه نشان می‌دهد که دشمنان امام حسین (علیه السلام) کسانی بودند که با تکبر و پیروی از هوای نفس با او جنگیدند و امام با صبر و اخلاصی که داشتند، در مقابل آن‌ها که دشمنان حق بودند، جهاد کردند و به شهادت رسیدند. نتیجه این که برای رسیدن به حق که عارف و سالک راه در پی آن است، باید از هوای نفس و تکبر دوری کرد و در راه حق صابر بود که صبر نشانه ایمان و استقامت مؤمن شمرده شده است. همچنین، هر کاری را برای خدا با اخلاص انجام داد که این باعث می‌شود چشمه‌های حکمت از دل به زبان جاری شود و در این حالت است که جایگاه واقعی در نظام هستی پیدا می‌شود و در مسیر حق تعالی قرار می‌گیرد و به مقام احسن الخالقین نائل می‌آید.

کلیدواژه‌ها: زیارت‌نامه اربعین، معنویت، عرفان، صبر، اخلاص.

واکاوی ترکیب‌بند آیینی نغمهٔ مستشارنظامی از منظر زیبایی‌شناسی باروک

شیمایمان‌فرد^۱

زهرا جان‌نثاری لادانی^۲

اربعین شیعه نماد جنبش خُرد جهانی است که خود آینهٔ تمام‌نمای پیمایش کلان جهان اسلام به‌سوی ژرفای حقیقت است؛ حقیقتی لایتناهی که در هر گام به‌سوی آن اوج خُرد انسان به عمق حیرت و سرگشتگی او می‌افزاید. این فراز و فرود برخاسته از شوریدگی معنوی از ظرفیت فراوانی جهت تلفیق با مکاتب زیبایی‌شناسی جهان برخوردار است. برای نمونه، باروک یکی از مکاتب زیبایی‌شناسی شناخته‌شده در جهان است که از حیث مضمون پرده از رابطهٔ دوگانهٔ انسان با حقیقتی نامتناهی برمی‌دارد. از طرفی انسان در تمنای رسیدن به این حقیقت است و از سویی دیگر از ژرفای آن بیمناک. جهان باروک جلوه‌های زیبایی‌شناختی متعددی از حرکت به‌سمت حقیقت را به تصویر می‌کشد که در آن چشم دائماً از منظری به منظر دیگر سیر می‌کند. اما فرود نهایی در یک نقطه – که همانا ادراک ذات حقیقت است – ناممکن به نظر می‌رسد. در همین راستا، آخرین ترکیب‌بند از کتاب چهارده ترکیب‌بند آیینی اثر نغمهٔ مستشارنظامی با محوریت اربعین سالار شهیدان از بسیاری جهات قرابت فنی قابل‌تأملی با گفتمان ادبی – هنری باروک دارد. در ترکیب‌بند مستشارنظامی، نوعی جاذبه و دافعهٔ لایتناهی در شخصیت‌ها و حوادث بروز می‌کند که گویی سرآغاز و پایانی ندارند و با هیچ مرجعی نمی‌توان به ذات حقیقی آن‌ها دست یافت. پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی – تحلیلی در تلاش است از ظرفیت این ترکیب‌بند برای پیوند با ابعاد مختلف گفتمان ادبی – هنری باروک پرده بردارد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، حقیقت، هنر، ادبیات، باروک.

۱. shima.peimanfard1992@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان z.jannessari@fgn.ui.ac.ir

کشف الگوی عوامل تأثیرگذار از و تأثیرپذیر بر اربعین با استفاده از روش فراترکیب

علی حاجی غلام سریزدی^۱

حادثه عاشورا، ضمن این که حادثه‌ای بزرگ و تأثیرگذار در تاریخ است، فرایندی اثرگذار و حادثه‌ساز نیز است. به همین دلیل، فرموده شده است که «كُلُّ يَوْمٍ عاشورا و كُلُّ أَرْضٍ كَرْبَلا». یکی از این حوادث اربعین و پیاده‌روی در این روز است که جز شعائر دینی - مذهبی (شیعی) بوده، ولی اثری بزرگ‌تر از چارچوب یک دین یا مذهب ایجاد کرده است. اربعین، به دلیل عمق زیاد حادثه عاشورا و اجتماع حاصل از راهپیمایی در آن روز، می‌تواند دارای عوامل، ابعاد و کارکردهای مختلف باشد که فهم آن می‌تواند در بسط و ترویج فرهنگ اربعین، استفاده از کارکردهای آن در مسائل فرهنگی، دینی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ... مؤثر باشد. لذا در این مقاله به کشف الگوی عوامل تأثیرگذار از و تأثیرپذیر بر اربعین با استفاده از روش فراترکیب پرداخته شده است. برای این منظور، ۳۲۲ مقاله علمی به زبان فارسی در چهار پایگاه علم‌نت (۷۰ مقاله)، سیویلیکا (۶۷ مقاله)، نورمگز (۱۲۶ مقاله) و مگ‌ایران (۵۹ مقاله) با جست‌وجوی واژه اربعین در عنوان، چکیده و کلیدواژه یافت شدند و مورد بررسی دقیق قرار گرفتند.

کلیدواژه‌ها: عاشورا، امام حسین(ع)، اربعین، روش فراترکیب، مدل مفهومی، عوامل.

تبیین زیارت اربعین مبتنی بر حکمت‌آموزی و حکمت‌ورزی انسان حکیم در طراحی آموزشی حکمی (حکمت‌بنیان)

زهرا جامه‌بزرگ^۱

هدف از این مطالعه تبیین محتوای زیارت اربعین مبتنی بر سطوح و ابعاد حکمت‌آموزی و حکمت‌ورزی انسان حکیم در طراحی آموزشی حکمی است. در این طراحی، مبتنی بر رویکرد بومی پژوهش‌محور، انسان مطلوب تربیتی انسان حکیم طراحی شد. این انسان تأثیرگذار و پاسخگو زمانی در جایگاه طالب کشف حقیقت حکمت‌آموز است و زمانی دیگر در جایگاه رهبر و هدایتگر برای نمایان نمودن ابعاد حقیقت تلاشی حکمت‌ورزانه دارد؛ به این معنا که مسیری برای طالب حقیقت مهیا می‌کند تا با تلاشی عالمانه، کشف حقیقت برایش میسر شود. در هستی‌شناسی حکیمانه، انسان به منبع حیات‌بخش و حقیقت‌نامتناهی در جهان هستی باور دارد و تلاشی عالمانه و چندبُعدی برای تغییر دادن و معنا بخشیدن به زیست و هستی انسانی برای متصل شدن به این منبع حیات، علم و قدرت مبتنی بر دانایی و علم‌ورزی مهیا می‌کند. پس انسان حکیم در تمام لحظات عمر خویش به‌طور دائم در حال حکمت‌آموزی و حکمت‌ورزی است. در این تحقیق، با استناد بر فرازهای زیارت اربعین و معیارهای انسان حکیم، حکمت‌آموزی و حکمت‌ورزی، تبیین گردید که واقعه کربلا یک واقعه تربیتی حکیمانه است که در آن دو پدیده مهم حکمت‌آموزی و حکمت‌ورزی در جریان بوده و امام حسین (ع) تجلی یک انسان حکیم است.

کلیدواژه‌ها: زیارت اربعین، حکمت‌ورزی، حکمت‌آموزی، انسان حکیم، طراحی آموزشی حکمی.

اربعین حسینی، تبلور قدرت معنوی

محمد حسینی تبار^۱

در دین اسلام و به‌ویژه در تشیع، مراسم و سنت‌هایی که عباداتی جمعی و مناسکی اجتماعی در خود دارند و مؤمنین را مجتمع می‌سازند می‌توانند مهم‌ترین منبع تولید قدرت معنوی باشند. رهبر کبیر انقلاب اسلامی در باب بزرگ‌ترین آیین شیعی به این نکته توجه می‌دهد که ائمه هدی (ع) برای قدرت جهان اسلام نقشه داشتند. مؤمنان در مواجهه با ستمکاران و دشمنان دین در هر عصر و مصری، در صورت نقصان منابع و ابزارهای مادی قدرت، عقب ننشسته و با عبرت از قیام حسینی و نیل به قدرت معنوی، تا سرحد جان مبارزه و ایستادگی خواهند کرد. جهاد و مقاومت در راه خدا از مؤلفه‌های اساسی و سیاسی قیام عاشورا است که در انقلاب اسلامی به منصه ظهور رسید و رمز پیروزی و نیز بقای انقلاب اسلامی مرهون آن است. امروزه، اجتماع عظیم اربعین حسینی بزرگ‌ترین، قدرتمندترین و زیباترین پرده نمایش قدرت معنوی مسلمانان و محبان اهل بیت (علیهم السلام) در جهان است. اربعین میعاد شیعیان، مسلمانان و برخی از پیروان ادیان دیگر در یک کنگره بین‌المللی و جهانی در سرزمین کربلا است که هر ساله بر عظمت و شکوه این عبادت جمعی افزوده می‌شود. گویی همه افرادی که با پای پیاده به زیارت کربلا می‌روند، در حال انجام رزمایشی تمدنی (سیاسی، نظامی، فرهنگی، اجتماعی) برای به رخ کشیدن قدرت معنوی و اعلام آمادگی ظهور حضرت ولی عصر (عج) هستند.

کلیدواژه‌ها: امام حسین (ع)، اربعین، زیارت، قدرت معنوی.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

رویکرد روان‌شناختی به زیارت اربعین

فریده حسین ثابت^۱

سحر کلاهدوزان^۲

حادثه جانگداز عاشورا با اربعین حسینی پیوند عمیقی دارد و پاسداشت مناسبت اربعین سیدالشهدا بستر تحول و تعالی مسلمانان را فراهم می‌سازد. هدف پژوهش حاضر بررسی محتوای روان‌شناختی متن زیارت اربعین امام حسین (علیه السلام) شامل مؤلفه‌های شناختی مانند آگاهی نسبت به جایگاه امام، مؤلفه‌های هیجانی مانند عشق سرشار به امام و ییزاری از دشمنانش که دو بُعد مذکور نشانگر همدلی با امام حسین علیه السلام در واقعه عاشورا است، و نیز مؤلفه‌های رفتاری مانند آمادگی برای جهاد در راه خدا است. مؤلف به دنبال فهم این مطلب است که فرد چگونه می‌تواند هنگام قرائت زیارت اربعین، با واقعه کربلا و شخصیت امام حسین علیه السلام ارتباط معنوی برقرار نماید و چگونه می‌تواند از آثار روانی این ارتباط در زندگی فردی و اجتماعی خویش بهره‌مند گردد. روش تحقیق توصیفی است و یافته‌ها نشانگر آن است که زیارت اربعین شناخت نسبت به قیام عاشورا و نیز شخصیت سیدالشهدا را با هیجان‌های عمیق و مثبت نسبت به ایشان و نیز هیجان‌های و منفی نسبت به قاتلین و ساکتین قیام عاشورا به هم گره زده و زائر را آماده می‌نماید تا به سیره و سبک زندگی حسینی در زندگی فردی و اجتماعی نزدیک شود. زائر به هنگام قرائت زیارت اربعین از نظر شناختی و هیجانی با امام خود همدل شده و می‌تواند حالات آن امام عزیز و یاران باوفایش را درک کند و در سطح رفتاری، آماده رفتار کردن براساس سبک و سیره حسینی شود.

کلیدواژه‌ها: زیارت اربعین، همدلی، شناخت، هیجان مثبت و منفی.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی farideh_hosseinsabet@yahoo.com

۲. s_kolahdouzan@yahoo.com

بایسته‌های ارتقای امنیت حقوقی زائران اربعین در برابر مخاطرات بزه‌دیدگی

مهدی خاقانی اصفهانی^۱

پیاپی روی زیارت اربعین از مرزهای زمینی ایران به مقصد عتبات عالیات عراق ارتقای مداوم امنیت حقوقی زائران را اقتضا دارد و این مهم گردشگری مذهبی و برکات آن را می‌افزاید. مخاطرات مجرمانه فراروی زائران اربعین، چه در خاک ایران و چه در خاک عراق، لزوم سیاست‌گذاری حقوقی و امنیتی مداوم و پویا را ضرورت می‌بخشد. از منظر جرم‌شناسی پیشگیرانه، تدابیر پیشگیری وضعیت مدار از جرایم عمد و غیرعمد نظیر سرقت و تخریب خودروهای زائران در پارکینگ‌ها، عبور غیرقانونی از مرز، ایجاد مسمومیت غذایی، احیاناً ولو به ندرت جرایم علیه کرامت انسانی ناشی از سوءتفاهم فرهنگی و تنش روانی عمدتاً به‌خاطر فشردگی انسانی در مرزها، گرانفروشی بلیط وسایل نقلیه عمومی و تصادفات ناشی از ازدحام و هیجان مسیر، و احتمال برخی تحرکات کور تروریستی، موضوعی در چارچوب دانش سیاست‌گذاری حقوقی است. این مقاله به روش توصیفی تحلیلی، در چارچوب جرم‌شناسی پیشگیرانه وضعیت مدار و برپایه اسناد همکاری دوجانبه امنیتی جمهوری اسلامی و عراق و قوانین داخلی دو کشور، راهکارهای ارتقای امنیت حقوقی زائران در مسیر، در استراحتگاه‌ها و در زیارتگاه‌ها را برحسب جرایم شایع ارتكابی در سه دسته از اماکن مذکور تشریح می‌کند. دستاورد این مقاله، از منظر جرم‌شناسی پیشگیری و جرم‌شناسی حقوقی سازمانی، ارائه راهکارهایی جهت تقویت تدابیر نظارت الکترونیکی و انسانی و نیز اصلاح برخی مواد قوانین داخلی دو کشور در راستای کاهش مخاطرات بزه‌دیدگی زائران و ارتقای امنیت حقوقی ایشان است.

کلیدواژه‌ها: سیاست‌گذاری جزایی، امنیت حقوقی، جرایم علیه زائران، بزه‌دیدگی در سفر، حقوق گردشگر مذهبی.

اربعین نوشته

محمدباقر خرمشاد^۱

راهپیمایی اربعین تجربه‌ی بی‌بدیلی است که عقل و روح را به تلاطم درمی‌آورد. یکی از نتایج غلیان عقل و احساس در راهپیمایی‌های اربعین دل‌نوشته‌هایی است که تولید می‌شوند. متن حاضر دل‌نوشته‌ی تجربه‌های زیسته‌ی راهپیمایی اربعین است که در اربعین ماقبل فراگیری کرونا در کربلای معلی نگاشته شده است. در این نوشتار، آنچه که دیده و تجربه شده به نگارش درآمده است. قلم آنی را به تصویر کشیده است که یا به دل آمده است و یا عقل بدان فرمان داده است. عمق و ابعاد گوناگون واقعه‌ی کربلا و راهپیمایی اربعین نوشته‌ی حاضر را نیز متنوع ساخته است. این دل‌نوشته ابعاد عرفانی، معنوی، آیینی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، دینی، مذهبی و ... راهپیمایی اربعین را منعکس ساخته است.

کلیدواژه‌ها: اربعین حسینی، راهپیمایی، عرفان، کربلا.

پیاده‌روی اربعین و تأثیر آن بر نظم جهانی قدرت

غلامرضا خواجه‌سروی^۱

فاطمه سوری^۲

راهپیمایی اربعین در سال‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین پدیده‌های دینی در حال ظهور تبدیل شده است که هر ساله بر اهمیت و وسعت آن افزوده می‌شود. این گردهمایی، که با شرکت کنندگانی از کشورهای مختلف برگزار می‌شود، در سال‌های اخیر، فراتر از یک اجتماع مذهبی، جلوه‌ای از اتحاد افراد از ملیت‌های مختلف، فرهنگ‌های مختلف و زبان‌های مختلف به نمایش می‌گذارد. وجود ارزش‌های مشترکی مانند ظلم‌ستیزی، حق‌طلبی، برابری، عدالت و آزادی‌خواهی در میان پیروان حسین بن علی (ع) موجب شکل‌گیری جنبشی نوظهور در جهان اسلام شده است که می‌تواند در بلندمدت آثاری عمیق بر نظم منطقه‌ای و نظام بین‌الملل کنونی داشته باشد؛ نظامی که در آن قدرت‌های بزرگ کنشگران اصلی و جوامع دیگر در حاشیه آن قرار دارند. سؤال این است که پدیده پیاده‌روی اربعین چگونه بر مناسبات قدرت در نظام بین‌الملل تأثیرگذار خواهد بود؟ یافته‌های پژوهش‌گویای این است که پدیده اربعین با به تصویر کشیدن ارزش‌هایی چون ظلم‌ستیزی، حق‌طلبی و عدالت و برابری، ضمن به چالش کشیدن مرزبندی‌های سیاسی موجود، به جوامع ضدهژمون و بی‌صدا امکان کنشگری بیشتری در سیاست بین‌الملل می‌بخشد. روش پژوهش از نوع کیفی و مبتنی بر بررسی موردی است. هدف کلی پژوهش مشاهده تفصیلی ابعاد پدیده پیاده‌روی اربعین و تفسیر یافته‌ها از دیدگاهی کل‌گرا است.

کلیدواژه‌ها: راهپیمایی اربعین، عدالت، آزادی، برابری، نظام بین‌الملل، نظم منطقه‌ای.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی sarvireza1968@gmail.com

۲. f_soury@yahoo.com

بررسی اهمیت اربعین در سیاست خارجی جمهوری اسلامی

علیرضا خسروزاده^۱

اربعین از مناسک مذهبی شیعیان در گرامی داشت شهدای کربلا می‌باشد. مراسم اربعین با سقوط حکومت صدام حسین در سال ۲۰۰۳ رونق بیشتری گرفت و هرساله جمعیت زیادی از شیعیان، به‌ویژه از ایران، به شهرهای مذهبی عراق سفر می‌کنند. این پژوهش در نظر دارد به بررسی دلایل اهمیت اربعین در سیاست خارجی جمهوری اسلامی بپردازد؛ مسئله‌ای که برای پژوهشگران حوزه‌های دیپلماسی فرهنگی، مسائل عراق و سیاست خارجی جمهوری اسلامی کاربرد دارد. برای تبیین این موضوع، این سؤال مطرح شده است که چرا اربعین برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی در منطقه حائز اهمیت است؟ در پاسخ به چرایی این پرسش، این فرضیه مطرح گردیده که نتایج و دستاوردهای اربعین همسو با اهداف و مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی می‌باشد. بنابراین، نگارنده این نوشتار برای اثبات این فرضیه به تشریح مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی و تطبیق آن با مراسم اربعین پرداخته است. نتایج به‌دست آمده از این پژوهش ماحصل واکاوی در پژوهش‌های پیشین، اسناد معتبر و منابع کتابخانه‌ای است و نشان می‌دهد که اربعین، علاوه بر این که همسو با مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی است، در جهت اهداف ژئوپولیتیک و ژئوکالچر آن نیز می‌باشد و به همین جهت اهمیت به‌سزایی دارد. گونه پژوهشی این تحقیق کاربردی، روندی و ایستایی است و ساختار پژوهش پس از مقدمه و بیان مسئله، ابتدا به تبیین سیاست خارجی جمهوری اسلامی توجه کرده و سپس اهمیت اربعین را با توجه به مبانی هویتی آن شرح داده است.

کلیدواژه‌ها: اربعین، سیاست خارجی، عراق، جمهوری اسلامی، ژئوکالچر.

تحلیل رویداد اربعین به عنوان عامل میدانی در بازخوانی نظریه سرمایه فرهنگی بورديو

طیبه دهقانپور فراشاه^۱

محمد مهدی گرجیان عربی^۲

دستگاه نظری بورديو اصطلاحات مهمی دارد که یکی از آنها اصطلاح سرمایه با انواعی گوناگون است. این دستگاه سرمایه را با عادت‌واره در میدان زندگی اجتماعی افراد دارای پیوند می‌داند و عادت‌وار را تعیین‌بخش سرمایه و میزان بهره‌مندی افراد از آن قلمداد می‌کند. شکل‌گیری عادت‌واره تحت تأثیر آن میدانی است که در آن کنش رخ می‌دهد. حاصل این میدان فرایند بازتولید نابرابری اجتماعی است. بازخوانی مفهوم میدان در نظریه سرمایه فرهنگی بورديو و نقش‌آفرینی رویداد اربعین حسینی به مثابه عامل میدانی در بومی‌سازی این نظریه مورد نظر این نوشته است. از این رو، توجه به این خیزش عظیم جهانی به عنوان سرمایه فرهنگی و لزوم بازنگری در نظریه بورديو می‌تواند موجب توسعه این نظریه شده و رهاورد نوینی را برای این نظریه به بار آورد، چراکه نقصان اکتفا به بُعد مادی سرمایه موجب بازنگری بورديو در این نظریه گردید. همان‌طور می‌توان گفت، نگاه به پدیده‌های معنوی الهی نیز می‌تواند در اصلاح و توسعه سرمایه فرهنگی مؤثر افتد. در این راستا، در مطالعه اسنادی، پس از مرور نظریه سرمایه فرهنگی بورديو، به تشریح مفهوم میدان به عنوان یکی از ابزارهای تبیینی اصطلاح سرمایه فرهنگی و ابعاد و مختصات آن پرداخته و در نهایت مقایسه و تحلیل جایگاه اربعین به عنوان عرصه کنشگری عاملان در سطح جهانی در نسبت با مفهوم میدان صورت می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: سرمایه فرهنگی، پیر بورديو، میدان، اربعین، متافیزیک.

۱. shabemahtabi91@yahoo.com

۲. mm.gorjian@yahoo.com

الگوی همنشینی حکمرانی سه سطحی محلی، ملی و فراملی؛

مورد مطالعاتی: اربعین

سیدمحمد رضا دادگستر^۱

یکی از ابعاد مهم برگزاری مراسم اربعین فرایند اجرا و بهبود مستمر آن در طول سال‌های اخیر است که به عنوان استثنایی بر کلیشه ظرفیت پایین دستگاه حکمرانی در کشورهای در حال توسعه جهان اسلام قابل طرح است. مقاله حاضر به دنبال واکاوی و تحلیل همنشینی سه سطح حکمرانی در بخش‌های محلی، ملی و فراملی است. پرسش اصلی این مقاله این است که چگونه مراسم اربعین، به عنوان یکی از بزرگ‌ترین اجتماعات مردمی جهان اسلام، توانسته الگوی موفق‌تری از ظرفیت اجرایی و توانمندی نهادی در اجرا را به نمایش بگذارد. فرضیه تحقیق این است که همگرایی سه عامل مشارکت مردمی (در سطح محلی)، سیاست فعال فرهنگی و لجستیکی دولتی (در سطح ملی) و همکاری‌های گسترده و چندجانبه بین دولتی (در سطح فراملی) فضایی را پدید آورده‌اند که الگوی همنشینی قابلیت تحقق و بقا در طول سالیان را پیدا کرده است. روش مقاله کتابخانه‌ای و تحلیل اسنادی و خبری است. یافته‌ها حکایت از آن دارد که با تمرکز بازیگران نظام حکمرانی در سه سطح بر هدف اجرای موفق اربعین و با عاملیت نهادهای دولتی در نقش‌های چهارگانه سیاست‌گذاری، تسهیل‌گری، تنظیم‌گری و ارائه خدمات، جهان اسلام توانسته نمونه مهمی از ظرفیت اجرایی و توانمندی نهادی را به عنوان محوریت جدیدترین رویکرد توسعه‌یافتگی به نمایش بگذارد. مقاله حاضر، در نهایت، شماری پیشنهادات اجرایی را در دو سطح مطرح می‌کند: ۱. حل مسائل موجود در برگزاری مراسم اربعین با توجه به ظرفیت بالقوه الگوی همنشینی حکمرانی سه سطحی؛ ۲. فرصت‌های اشاعه این نوآوری سیاستی به دیگر بخش‌های دستگاه سیاست‌گذاری و حل مسائل آنها.

کلیدواژه‌ها: نظام حکمرانی، حکمرانی محلی، همگرایی، اجرای مراسم اربعین، ظرفیت اجرایی.

بررسی تأثیر جایگاه راهپیمایی اربعین حسینی بر ژئوپولیتیک شیعه

علیرضا دمیرچی^۱

محمدرضا جوفار^۲

هرساله بسیاری از شیعیان از اقصای نقاط جهان در آستانه اربعین به زیارت حرم امام حسین(ع) می‌روند. این آیین مذهبی با پیاده‌روی چندروزه همراه است. اتحاد و تجمع شیعیان کشورهای مختلف در شهری مانند کربلا، فارغ از اثرات مذهبی، اثرات سیاسی، امنیتی، اجتماعی و اقتصادی به همراه دارد. از جنبه‌های مختلفی به این موضوع نگریسته شده است. این پژوهش از نگاه ژئوپولیتیک به این پدیده می‌پردازد. در رویکرد ژئوپولیتیک، مفاهیم قدرت، سیاست و جغرافیا مورد بررسی قرار می‌گیرند. مفهوم ژئوپولیتیک شیعه در دو دهه اخیر مورد توجه قرار گرفته و سعی در تبیین آن شده است. پژوهش حاضر، در ادامه پژوهش‌های پیشین در رابطه با مفهوم‌پردازی ژئوپولیتیک، قصد دارد آن را در پدیده اربعین مورد ارزیابی و بررسی قرار دهد. این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که پیاده‌روی اربعین چه تأثیری در ژئوپولیتیک شیعه دارد؟ روش تحقیق در این پژوهش از نظر ماهیت تلفیقی و از روش توصیفی - تحلیلی است. شیوه گردآوری منابع کتابخانه‌ای، اسنادی و مصاحبه است. این پژوهش حضور شیعیان کشورهای جهان، به خصوص کشورهای خاورمیانه، در شهر کربلا را در قدرت ژئوپولیتیک شیعه در منطقه جنوب غرب آسیا اثرگذار می‌داند. تأثیر راهپیمایی اربعین بر ژئوپولیتیک شیعه شامل

۱. damirchi@isu.ac.ir

۲. m_joufar@sbu.ac.ir

چنین مواردی است: افزایش وزن و ژرفای ژئوپولیتیکی شیعیان، افزایش قدرت نرم شیعیان، بازتعریف هویت شیعیان، همگرایی و اتحاد شیعیان، ایجاد حساسیت نسبت به قدرت یابی جریان‌های شیعی در منطقه، و تقویت ارتباطات میان‌مذهبی.

کلیدواژه‌ها: راهپیمایی اربعین، ژئوپولیتیک شیعه، دیپلماسی عمومی، قدرت نرم.

تأثیر قدرت نرم اربعین در تمدن سازی اسلامی (با تأکید بر بیانات مقام معظم رهبری)

^۱ محمدرضا دهشیری

^۲ زهرا بهرامی

اربعین به عنوان یک اجتماع بزرگ معنوی، با قدرت جاذبه بالا در ارائه مبانی رفتار ساز، نماد تقریب گرایی، در عین تفاوت ها، نمایشگر عزم و اراده راسخ در مسیر الهی، بستر آموزش و گسترش معارف اسلامی، اعمال دیپلماسی عمومی و دیپلماسی فرهنگ با توجه به جهان بینی غیرمادی، بایدها و نبایدهای ارزشی، هنجارهای رفتار ساز، نمادها و اسطوره ها و جامعه پذیری فرهنگ عاشورایی، یک عنصر مهم قدرت نرم است که می تواند در تولید و اعمال قدرت نرم افزاری به عنوان یکی از پایه های تمدن نوین اسلامی ایفای نقش نماید. در این راستا، در این پژوهش درصدد بررسی این سؤال هستیم که اربعین به عنوان یک عامل قدرت نرم چگونه در تحقق تمدن نوین اسلامی اثرگذار است؟ در پاسخ به سؤال مذکور، این فرض مورد مذاقه قرار می گیرد که اربعین به عنوان یک عامل قدرت نرم ایجاد ظرفیت برای گفتمان سازی، شبکه سازی و تصویر و بازتصویر سازی می تواند در تحقق تمدن نوین اسلامی اثرگذار باشد. این امر نیازمند تعریف ارزش های جهانی گفتمان اسلامی، برند سازی، جریان سازی و شبکه سازی، تعریف فرهنگ عاشورایی و بهره مندی از دیپلماسی رسمی و غیررسمی برای تعامل با اقشار متفاوتی از مردم در فضای اربعین حسینی با بهره مندی از یک استراتژی تعاملاتی معقول است.

کلیدواژه ها: قدرت نرم، اربعین، گفتمان سازی، شبکه سازی، تصویر و بازتصویر سازی.

۱. عضو هیئت علمی دانشکده روابط بین الملل وزارت امور خارجه mohammadreza_dehshiri@yahoo.com

۲. کارشناس وزارت امور خارجه zahrabahrami121@gmail.com

نسبت اربعین و اقتدار ملی در ایران امروز

میترا راه‌نجات^۱

اقتدار ملی از مهم‌ترین نشانه‌های حیات هر کشوری است. ثبات اقتصادی - سیاسی - حقوقی به همراه نظام دفاعی قوی، در کنار فرهنگ و هویت ملی، از عوامل تشکیل دهنده اقتدار ملی محسوب می‌شوند که مبتنی بر سه نوع سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می‌باشد. تاریخ، جغرافیا، زبان فارسی و مذهب شیعی چهار رکن اصلی هویت ملی ایران امروز را شکل داده‌اند. هویت شیعی ایران، که همواره با قدرت و حاکمیت در ارتباط بوده است، نقش برجسته‌ای در شکل‌دهی هویت ملی ایران دارد. هویت شیعی، با ایجاد همبستگی اجتماعی و جهت‌دهی به هویت فرهنگی، سیاسی و اقتصادی ایران، مهم‌ترین رکن هویت ملی ایران است. آیین‌های حسینی، از جمله پیاده‌روی اربعین، بازنمایی و بر ساخت مهم هویت شیعی است که با ایجاد پیوند قوی میان سه عنصر زائر، مروج و معجری، یک بستر فرهنگی قوی برای دولت و ملت (ایران) جهت تقویت اقتدار ملی فراهم می‌سازد. حال این سؤال مطرح می‌شود که پیاده‌روی اربعین با چه سازوکاری منجر به تقویت اقتدار ملی ایران می‌شود؟ فرضیه اصلی این است که از آن‌جا که جمهوری اسلامی قدرت خود را «مردم‌بنیان» تعریف کرده است، پیاده‌روی اربعین با نشانی از باور مردم و نفوذ کلام امام شکیلی از «قدرت نرم» را به نمایش می‌گذارد که حاکی از توانایی جمهوری اسلامی در بسیج مردم است و این پیوند دولت و ملت و همان اقتدار ملی است.

کلیدواژه‌ها: اقتدار ملی، هویت شیعی، پیاده‌روی اربعین، قدرت مردم‌بنیان. ایران

بهبزیست سیاست شناختی در پرتو اربعین:

احیای تفکر دینی

عباسعلی رهبر^۱

علوم شناختی را به صورت «مطالعه علمی شناخت» نیز تعریف می کنند و شناخت را مجموع حالت ها و فرایندهای روانی مانند تفکر، استدلال، درک و تولید زبان، دریافت حواس پنج گانه، آموزش، آگاهی و احساسات در نظر می گیرند که تأثیرات فراوانی بر علوم مختلف از جمله سیاست دارد. استفاده از ظرفیت های شناختی به ارتقای گرایش به دانش، بینش و رفتار سیاسی انسان در قالب بهزیست سیاست شناختی می گردد. قیام و حرکت امام حسین (علیه السلام) صحیفه جامعی از درس های گوناگون معرفتی، معنوی، فضیلتی، انسانی، دنیوی، اخروی، فردی و اجتماعی برای ابنای بشر است؛ چراکه امام شهید (علیه السلام) جانش را در راه خدا و احیای تفکر دینی بذل کرد تا جامعه را از جهالت و سرگردانی و گمراهی برهاند. بازخوانی اربعین در قالب «بهبزیست سیاست شناختی» هدف اصلی این مقاله است که ظرفیت شناختی اربعین را در جهت سیاست بهتر مورد توجه قرار می دهد. این مقاله، با بهره گیری از روش تفسیری، در پاسخ به این سؤال اصلی که مهم ترین ظرفیت سیاست شناختی اربعین جهت زندگی اجتماعی و سیاسی جامعه دینی چیست، این جواب را مطرح می کند که سیاست شناختی اربعین، در استعاره امر احیای تفکر دینی، ضمن تأکید بر سیاست الهی و ولایی، به ردّ ابزارهای شدن دین، التقاط و تحجر دینی در قالب استدلال و مجاهدت و استقامت می انجامد. نتایج یافته های مقاله نیز نشان می دهند که احیای تفکر دینی، با تمسک به جزم علمی و عزم عملی برآمده از فطرت انسانی و عقلانیت تعالی محور، به تولید معنای بهزیست سیاست شناختی کمک می نماید. در این بهزیست سیاست شناختی، سیستم اجتماعی و سیستم روانی جامعه مستلزم اقتدا به سنت، علم

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی rahbar@atu.ac.ir

روز، تلاش هدفمند در جهت سراج وحی و مصباح عقل، در جهت تعالی فرهنگی و کسب کرامت‌های اخلاقی اربعینی تلقی می‌گردد. احیای تفکر دینی نه ایجاد دین، بلکه احیای مفاهیم اصیل دینی، مبارزه با تحریفات و زدودن خرافات و نفی نگاه تک‌بعدی به دین است. البته، لازم است نتیجه واقعی احیای تفکر دینی در بینش و رفتار جامعه دینی در قلب میوه اثربخشی پیشرو و فراگیر منعکس شود.

کلیدواژه‌ها: سیاست شناختی، اربعین، احیای تفکر دینی، سیستم اجتماعی، سیستم روانی.

بررسی نقش رسانه و فضای مجازی در ایجاد و همبستگی ملی اربعین

غلامرضا سریزدی^۱

رسانه‌های همگانی دارای کارکرد کنترل اجتماعی و همبستگی ملی هستند. رسانه‌ها با درج و انعکاس نابه‌هنجارهای اجتماعی و عواقب شومی که در انتظار افراد کجرو قرار دارد، به‌طور غیرمحسوس، اقدام به کنترل و پیشگیری از نابه‌هنجاری‌ها در جامعه می‌کنند. رسانه‌ها عمدتاً از طریق اقناع‌پذیری بهتر می‌توانند در کنترل اجتماعی و نیز همبستگی و وحدت مؤثر باشند. هدف این تحقیق بررسی نقش رسانه و فضای مجازی در ایجاد و همبستگی ملی و روش این تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر روش مطالعات کتابخانه‌ای است. رسانه‌ها یکی از مهم‌ترین زیربناهای ساختار ارتباطی و اطلاعاتی و وسیله‌ای مفید برای کسب آگاهی بیشتر انسان از پدیده‌های علمی و فرهنگی در جهانی است که تا حد یک دهکده کوچک شده است. رسانه ملی یکی از مهم‌ترین نقش‌ها را در مسیر آینده به عهده دارد. شاخص‌هایی را که رهبر معظم انقلاب به‌عنوان شاخص‌های آینده ترسیم کرده‌اند، باید در صحنه اجرا و عمل محقق شود و رسانه ملی نقش برجسته‌ای در انعکاس توفیقات و دستاوردهای نظام دارد. به‌طور کلی، می‌توان گفت یکی از دلایل پوشش دادن رسانه‌ای هر موضوعی جذابیت آن برای مخاطب است و مراسم اربعین حسینی طیفی گسترده از ارزش‌های خبری را برای مخاطب رسانه دارد و جذابیت شگفتی ایجاد می‌کند.

کلیدواژه‌ها: رسانه، فضای مجازی، کارکرد، همبستگی ملی.

اربعین و مبارزات جنگ‌های ترکیبی

علی رجب‌زاده آملو^۱

در آغاز هزاره سوم، بزرگ‌ترین حرکت‌های ضددینی در دنیای غرب، با الهام از اومانیسم افراطی، شکل جدیدی پیدا کرده است. ولی در سال‌های اخیر، با شکوفایی تفکرات اسلام ناب محمدی (ص) در قالب‌هایی مانند زیارت اربعین امام حسین علیه السلام، صورت جدیدی از مبارزات فرهنگی را شاهد هستیم. زیارت اربعین مرزهای ناسیونالیسم را درهم نوردیده است و با نگاه امت اسلامی و قالب امام و امت، مفاهیم جدیدی را در عرصه بین‌الملل مطرح می‌کند. نظام حاکم بر تفکرات غربی، با طراحی جنگ‌های پیچیده، از جمله جنگ ترکیبی، و با استفاده از ابزار رسانه و شبکه‌های اجتماعی، به دنبال تشکیل هژمونی و سلطه بر مرزهای فرهنگی و اعتقادی اسلام، از جمله تشیع، می‌باشد. در این تحقیق، با تأکید بر زیارت اربعین به عنوان راهکار مؤثر در مبارزه با جنگ‌های ترکیبی، نظام غرب تبیین و مدل‌سازی می‌شود. در زیارت اربعین که چکیده تعالیم ابا عبدالله الحسین (ع) و عنصر شهادت و رابطه بین خالق، مخلوق و اخلاص است، از جنگ ترکیبی استفاده می‌شود. با عنایت به این که در هر جنگی، متناسب با آن، باید از ابزارهای مؤثر استفاده کرد، امروزه نیز در جنگ علیه دین، باید از ابزارهای فرهنگی و دینی علیه الحاد و شرک‌پرستی بهره جست.

کلیدواژه‌ها: اربعین، امام حسین، جنگ‌های ترکیبی.

بررسی کارکردهای اجتماعی و تربیتی پیاده‌روی اربعین

مریم زنگانه^۱

دین در جامعه نقش مهم و اساسی دارد. نقش اساسی دین و دین‌داری در اعمال و فرایندهای فردی و اجتماعی می‌باشد و کارکردهای مهم آن ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی و تعیین شیوه زندگی افراد جامعه است. مراسمات دینی نقش برجسته‌ای در ایجاد انسجام دارند. از جمله این مراسمات پیاده‌روی اربعین است؛ مراسمی که طی آن تعداد زیادی از مسلمانان جهان در زمانی مشخص از دور و نزدیک گرد هم می‌آیند. این مراسم، که با آیین و مسلک خاصی همراه است، بازتاب جهانی گسترده‌ای به همراه داشته است. تحلیل کارکردی برای ما در شناخت پیامدهای اجتماعی ضروری است. به همین دلیل، از مکتب کارکردگرایی در تحلیل این پدیده کمک گرفته شده است و از چهار کارکرد مهم دین از نظر دورکیم، که انضباط‌بخشی، انسجام‌بخشی، حیات‌بخشی و خوشبختی‌بخشی می‌باشند، استفاده شده است.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، انضباط‌بخشی، انسجام‌بخشی، حیات‌بخشی، خوشبختی‌بخشی، هویت دینی، خودسازی معنوی.

انسان‌سازی و انسان‌شناسی از عرفه تا اربعین:

خوانشی از زیارت‌نامه اربعین و دعای عرفه

زهرا کرم‌زادگان^۱

از بارزترین و برجسته‌ترین ویژگی‌های شخصیتی که در زیارت‌نامه اربعین در وصف زوّار امام حسین(ع) آمده است، بیزاری از ظلم و ظالم و سرسپردگی در برابر پیامبر گرامی اسلام و جانشینان منصوب الهی او است. زائرِ بابصیرت موضع خود را تعیین کرده، دچار تزلزل نمی‌شود و تمام و کمال آمادۀ یاری رساندن است. حال این سؤال مطرح می‌گردد که راه رسیدن به این سرسپردگی و ذوب شدن در ولایت چیست؟ پاسخ این سؤال را می‌توان با تعمق و تدبیر در فرازهای دعای عرفه از زبان امام حسین(ع) یافت. لذا این پژوهش می‌کوشد با روش توصیفی - تحلیلی و با تکیه بر فرازهایی از زیارت‌نامه اربعین و دعای عرفه، در وهله اول ویژگی‌های شخصیتی را که امام صادق(ع) در زیارت‌نامه اربعین برای زوّار امام حسین(ع) ترسیم نموده‌اند استخراج کند. سپس به این سؤال پاسخ دهد که راه‌های پرورش این فضائل انسانی از زبان امام حسین(ع) در دعای عرفه چیست؟

کلیدواژه‌ها: زیارت‌نامه اربعین، دعای عرفه، زوّار امام حسین(ع)، خاندان پاک نبوت.

الگوی مشارکت جمعی در اربعین

مصطفی کواکبیان^۱

بی‌شک راهپیمایی اربعین و تأثیرات همه‌جانبه سیاسی داخلی و بین‌المللی آن را از جهات مختلف می‌توان مورد ارزیابی قرار داد. آن‌چه در این مقاله مورد توجه است این است چه شیوه‌هایی را باید برگزید که مشارکت جمعی مردم در این راهپیمایی کاملاً به‌صورت خودجوش و مردمی باقی بماند و جنبه حکومتی و دولتی به خود نگیرد و دولت صرفاً تسهیل‌کننده برگزاری چنین همگرایی اسلامی در سطح منطقه باشد؟ این مقاله موضوع را در ابعاد مربوط به زیارت اربعین، مناسبات امام و امت، حقوق شهروندی، سازمان‌های مردم‌نهاد، اقتصاد مردمی، گردشگری زیارتی، جلوه‌های اصیل معنویت‌گرایی، روان‌شناسی اجتماعی، دیپلماسی رسانه‌ای، جنبش اجتماعی، عدالت اجتماعی و تأثیرات بین‌المللی آن مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، مشارکت جمعی، اقتصاد مردمی، عدالت اجتماعی.

اربعین؛

جست‌وجوی روایت حق در سرگشتگی عصر پساحقیقت

علی اکبر کیانی^۱

در موج چهارم انقلاب تکنولوژی، جهان آمادۀ رویارویی با یک تحول عظیم شده است که هوش مصنوعی، نانوتکنولوژی، کواتوم و ... را دربرمی گیرد. هوش مصنوعی می تواند یک «دنیای پساحقیقت» ایجاد کند که احتمالاً متقاعد کردن مردم به روایت های نادرست را آسان تر می کند. این امر از بسیاری جهات مخرب خواهد بود. عصر جدید، علی رغم دستاوردهای متعددی که برای بشر به ارمغان آورده است، مسبب مضرات ناخواسته ای شده است که احساس پوچی و نیز حس نامطلوب بیگانگی از جمله آن ها است. در عصر سرگشتگی بشر، پرسش های مهمی از این دست باز باید پرسیده شوند: ما که هستیم؟ با توجه به چیزهایی که درباره علم، خدا، سیاست و مذهب می دانیم و آنچه که هنوز نمی دانیم، درباره مفهوم زندگی امروز چه می توانیم بگوییم؟ علم گرایی و کنار گذاشتن دین از معادلات عقلی یکی از دوره های مهمی است که غرب طی کرده و پس لرزه هایش به جامعه ما رسیده است. در این میان، اجتماع زنده و تاریخمند معنوی از پس سده ها خود را به انسان امروز می نمایاند و همچون ریسمانی آویخته، وی را از دل این گرداب خروشان به ساحل آرامش می طلبد. آنچه که در آرامش دین و معنابخشی به پدیده سترگ حادثۀ حسینی و اربعین دیده می شود ملجائی برای نجات انسان امروز گرفتار در بند تکنولوژی و روایت های مصنوعی است. پیام خاص امام حسین به انسان در همه اعصار این است که اگر دین ندارید، لااقل آزاده باشید. یعنی به بیان امروز، مقهور و فریفته دنیای معوج و روایات تصنعی نشوید. این مهم رسالت ما را که در کار بزرگداشت حسین (ع) و ائمه اطهار هستیم دشوار می نماید تا اقتضای نیازهای نسل جدید برای اکتشاف ابعاد معرفی ایشان را جدی تر بگیریم.

کلیدواژه ها: انقلاب چهارم تکنولوژی، هوش مصنوعی، روایت های تصنعی، سرگشتگی انسان، اربعین.

ظرفیت‌های زیارت اربعین در بسترسازی فرهنگ جهانی

علی کربلایی پازوکی^۱

در دنیای معاصر و دهه‌های اخیر، تحولات تکنولوژیک و گسترش فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی مرزهای سیاسی و جغرافیایی را تضعیف و جهان پهناور را کوچک نموده است. به باور بعضی از جامعه‌شناسان، جهانی شدن پدیده‌ای است که بشر اکنون و در آینده نزدیک به صورت ملموس‌تر آن را تجربه می‌کند. سخن بر این است که کدام فرهنگ ظرفیت‌های لازم برای جامعه جهانی را دارد؟ فیلیپ کیچر، فیلسوف علم بریتانیایی معاصر، در کتاب حیات پس از ایمان با نگاه شکاکانه به فرهنگ و تمدن دینی درصدد است نشان دهد که ارزش‌های سکولار بر آینده فرهنگ و تمدن بشری حکومت می‌کنند. فرانسیس فوکویاما نیز با نظریه پایان تاریخ و آخرین انسان ارزش‌های لیبرال‌دموکراسی غربی را آخرین مرحله تکامل اجتماعی بشر معرفی می‌کند. هانتینگتون در کتاب معروف برخورد تمدن‌ها بر این باور است که بعد از افول فرهنگ و تمدن کمونیستی، قرن آینده قرن تجدیدحیات اسلام و برخورد تمدنی بین فرهنگ و تمدن غرب و فرهنگ و تمدن اسلامی و کنفوسیوسی است. ما برخلاف نظریه برخورد تمدن‌ها معتقد به گفت‌وگوی تمدن‌ها هستیم و با جامعه‌شناسانی که بر این باورند آینده بشریت یک جامعه جهانی و با یک فرهنگ نسبتاً جهانی است موافق‌ایم. اما فرهنگ جهانی آینده یک فرهنگ سکولار و یا یک فرهنگ ناشی از ارزش‌های لیبرال‌دموکراسی نیست؛ زیرا اولی خلاف فطرت انسانی است و دومی ناکارآمدی خود را در عمل نشان داده است که فساد و پوچی اخلاقی، خلأ معنوی و فروپاشی خانواده از جمله آن‌ها است. به نظر می‌رسد در مقابل فرهنگ سکولار و نظریه برخورد

تمدن‌ها، نظریه گفتمان عاشورای امام حسین و فرهنگ اربعین، که در سال‌های اخیر در تجمعات چندده‌میلیونی از اقوام، مذاهب، ملیت‌ها و نژادهای مختلف ظهور و بروز یافته است، ظرفیت‌های لازم برای یک فرهنگ جهانی را دارد. امام حسین (علیه السلام)، که هدف زیارت زائران است، یک فرد نیست، بلکه فرهنگ حسینی یک جریان، روش و سبک زندگی است. فرهنگ حاکم بر زیارت اربعین گفتمان معنویت، صلح، عدالت‌خواهی، ظلم‌ستیزی، ایجاد امنیت روحی و آرامش، عشق و تقدس‌آفرین، فراملیتی و نژادی، همزیستی مسالمت‌آمیز و نماد تمام ارزش‌های عالی اخلاقی و انسانی و مظهر اتحاد و همبستگی انسان‌ها است. این فرهنگ می‌تواند در ایجاد همگرایی جهانی، تمدن‌سازی و ایجاد یک هویت فرهنگی جهانی الگویی مناسب باشد و نقش مهمی ایفا کند.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ، اربعین، جهانی شدن.

مردم‌نگاری چگونگی حضور و نقش‌آفرینی زنان در آیین پیاده‌روی اربعین

اکرم گروسی^۱

آیین پیاده‌روی اربعین، به‌عنوان یکی از آیین‌های عزاداری در محوریت شهادت پیشوای سوم شیعیان، یکی از برجسته‌ترین و غنی‌ترین آیین‌ها در ابعاد مختلف کمی و کیفی در شیوه برگزاری می‌باشد؛ آیینی که در آن تمامی اقشار و طبقات جوامع و طیفی از باورمندی و اعتقادات مذهبی را می‌توان مشاهده کرد. در این میان، زنان یکی از اقشار جوامع هستند که با داشتن ابعاد متفاوت سیستم بیولوژیک بدنی، روانی و آموزه‌های متمایز مذهبی، تربیتی و محیطی، به‌حضور و نقش‌آفرینی در مراحل مختلف برپایی این آیین می‌پردازند؛ حضوری که با تجربه فردی متفاوت و مدلی از سفر انفرادی، دوستانه، خانوادگی و کاروانی در کنار یک زیست جمعی با دیگران همراه است. ما در این پژوهش تلاش داریم با رویکرد کیفی و روش مردم‌نگاری و ابزارهای مشاهده، مشاهده مشارکتی، ثبت تصویری، بررسی اسنادی و ... چگونگی این حضور را مورد بررسی قرار دهیم. در مجموع، نقش‌آفرینی زنان را می‌توان پیش از برگزاری (مشارکت در هزینه‌های برپایی موکب‌ها و اعزام افراد نیازمند، تهیه و آماده‌سازی اقلام مورد نیاز برپایی موکب‌ها و ...) و در حین برگزاری (ارائه انواع خدمات مورد نیاز برای زائران و خصوصاً زنان، برگزاری مجالس عزاداری زنانه، نگهداری و همراهی کردن کودکان و ...) در کنار یکی از ارکان اصلی بودن در تشویق، همراهی، ترویج و انتقال مفاهیم و باورها به دیگران و نسل‌های بعدی در آیین پیاده‌روی اربعین دانست؛ نقش‌آفرینی‌هایی که هر یک رسیدن به انواع اهداف و آرمان‌های فراگیر فردی و جمعی انسانی با استفاده از گزاره‌های عمیق الهی و مذهبی را شامل

می‌شوند. در عین حال، برخی آسیب‌های رفتاری در ابعاد بسیار ناچیز و اندک به نسبت جمعیت حاضر، همچون تکدی‌گری، انجام رفتارهای خلاف اخلاق و سنت محیط و ... نیز در کنار این نقش‌آفرینی‌های فعال، در این مسیر مشاهده می‌شود که می‌توان با آگاهی‌بخشی مناسب، از گسترش آن‌ها جلوگیری کرد.

کلیدواژه‌ها: مردم‌نگاری، نقش‌آفرینی زنان، پیاده‌روی اربعین.

اربعین، گفتمان جهانی امت اسلامی

برای ایجاد تمدن اسلامی

محمود گنج‌بخش^۱

هستی فہیمی نژاد^۲

بدون شک، مشارکت جمعی در پیاده‌روی ایام اربعین حسینی در عراق یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های فرهنگ غنی شیعه در حوزه‌های اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی است. همه‌ساله در ایام اربعین شهادت اباعبدالله الحسین (ع)، خیل عاشقان ابی‌عبدالله از اقصا نقاط دنیا خود را به نجف و کربلا می‌رسانند تا از فیض حضور در پیاده‌روی اربعین و زیارت عتبات عالیات بهره‌مند گردند. گفتمان فراگیر و بین‌المللی شیعیان جهان در این مراسم و در راستای تبیین کرامت واقعی انسانی به‌عنوان اساسی‌ترین حق بشری، از مهم‌ترین ابعاد این سوگواری است. پژوهش حاضر با توجه به نظریه گفتمان دیوید هوارث به‌دنبال تجزیه و تحلیل تأثیرپذیری فرهنگی زائران با ملیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف در پیاده‌روی اربعین است که به‌عنوان یک جریان انسانی در راستای گسترش مفهوم کاملی از حق کرامت انسانی می‌باشد. بنابراین، پرسش اساسی پژوهش این است که آیا گفتمان اربعین می‌تواند به یک گفتمان جهانی و بستری برای آشنایی بیشتر با مفهوم و اصول کرامت واقعی انسانی و ایجاد تمدن نوین اسلامی تبدیل شود؟ در پاسخ به این پرسش، فرضیهٔ منتخب آن است که پیاده‌روی اربعین نوعی گفتمان را بین فرهنگ‌ها ایجاد کرده و منجر به تقویت و گسترش تمدن اسلامی و تشیع بدون توجه به قوم و نژاد سن و سایر تفاوت‌های فرهنگی می‌شود. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و

۱. عضو هیئت علمی دانشکدهٔ اقتصاد، دانشگاه خوارزمی ganjbakhsh@khu.ac.ir

۲. کارشناس مسئول معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه خوارزمی h.fahiminejad@gmail.com

۱۰۸ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

بر مبنای مطالعات کتابخانه‌ای - اسنادی و استفاده از مقالات موجود در تارنماهای معتبر و مصاحبه با دانشجویان، اساتید و کارکنان دانشگاه خوارزمی است که در پیاده‌روی اربعین در سال ۱۴۰۱ شرکت نموده‌اند.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، کرامت واقعی انسانی، گفتمان جهانی، نظریه گفتمان دیوید هوارث.

اربیین، عامل انسجام دینی و همگرایی در جهان اسلام

محمود گنج‌بخش^۱

احمد رضا پردبار^۲

این مقاله درصدد تبیین زوایای مهم سیاسی - حقوقی گردهمایی اربعین شهادت امام حسین علیه السلام و یارانش می‌باشد، چراکه این حماسه مرزهای جغرافیایی و تاریخی را درنور دیده و به‌عنوان مؤلفه‌ای تأثیرگذار این ظرفیت را دارا است تا عاملی مهم در انسجام و همگرایی مسلمانان و همهٔ انسان‌های آزادی‌خواه جهان باشد. از این رو، پرسش اساسی پژوهش آن است که حماسهٔ اربعین چگونه و براساس چه شاخص‌هایی در انسجام و همگرایی جهانی تأثیرگذار می‌باشد. در پاسخ به این پرسش، فرضیهٔ پژوهش آن است که چنین به نظر می‌رسد که اربعین حسینی، به‌عنوان مهم‌ترین میعادگاه شیعیان و حتی سایر مسلمانان جهان، دارای ابعاد و ظرفیت‌های قابل توجهی در بحث استکبارستیزی می‌باشد. این عنصر یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های فرهنگ سیاسی اکثریت مسلمانان است. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد حماسهٔ اربعین حسینی را می‌توان در ردیف جنبش‌های عظیم اجتماعی قرار داد که به‌عنوان یک پدیدهٔ فراملی، دربرگیرندهٔ یک همبستگی حقیقی و فراملی است که کمک زیادی به ایجاد ائتلاف جهانی در مبارزه با ستمکاران میان شیعیان، امت اسلامی و همهٔ آزادی‌خواهان و با محوریت سرور آزادگان جهان، حضرت امام حسین (ع)، می‌نماید. به نظر می‌رسد این همگرایی جهانی در نهایت به ایجاد جبههٔ جهانی ضد استکباری و حتی شکل‌گیری عرف و رویهٔ بین‌المللی منتهی شود. تحلیل

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی ganjbakhsh@khu.ac.ir

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی bordrdbar@khu.ac.ir

۱۱۰ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

این مسئله در پژوهش کنونی با استفاده از نظریه همگرایی دیوید میترا نی و روش تجزیه و تحلیل از نوع کیفی و اسنادی می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، مسلمانان، استکبارستیزی، همگرایی، عرف بین‌المللی.

اربعین و امت‌سازی

سیدابراهیم سرپرست سادات^۱

این مقاله در مقام پاسخ به این سؤال محوری است که مناسبت اربعین و راهپیمایی آن چه نقشی در حل مسئله‌های امت اسلامی و بنابراین امت‌سازی می‌تواند داشته باشد و بایسته‌های بهره‌گیری از ظرفیت‌های امت‌ساز آن کدام‌اند. با بررسی توصیفی و تحلیلی از تاریخچه و زمینه‌های شکل‌گیری این مناسبت و آیین‌های خاص آن و همچنین آن‌چه که در صحنه بیرونی و عینی آن اتفاق می‌افتد، این فرضیه مطرح شد که اربعین حسینی از ظرفیت‌های والایی در جهت حل مسئله تقرب و وحدت امت اسلامی برخوردار است. بایسته‌های بهره‌گیری شایسته از ظرفیت والای اربعین حسینی(ع)، در راستای آن‌چه گفته شد، توجه به مؤلفه‌های امت‌آفرین آن با حفظ و مراقبت و تقویت عناصر توحیدی آن، برجسته‌سازی رنگ هویتی اسلامی آن، تبیین خود حادثه عاشورا و مختصات اسلامی - توحیدی و امت‌ساز آن، حفظ و مراقبت و تقویت وجهه مردمی آن. بالا بردن آگاهی‌های معرفتی زائران آن، دفع و رفع شبهات فرقه‌ساز پیرامون آن و جریان بخشیدن به الگوی توحیدی - تقریبی رهبران انقلاب اسلامی و مرجعیت شیعه در جریان آن مناسبت بزرگ است.

کلیدواژه‌ها: اربعین حسینی(ع)، امت اسلامی، تقرب و وحدت.

بررسی آثار اربعین بر همبستگی ملی و جهانی شیعیان

سجاد سلطانی^۱

اربعین یک پدیدهٔ هلوگرافیک است که از هر زاویه به آن نگاه شود، جلوه‌های خاصی از همبستگی در خود دارد. درک رویدادهای اجتماعی به بررسی‌های زمینه‌ای وابسته است، به‌خصوص زمانی که رویداد مورد بررسی از جنس همبستگی ملی و جهانی اعتقادی و معنوی باشد. اربعین حسینی یکی از رویدادهای خاص و ریشه‌دار اسلامی است که در سال‌های اخیر مورد توجه ویژهٔ پژوهشگران قرار گرفته است. سؤال اصلی این است که اثرات اربعین بر همبستگی ملی و جهانی شیعیان چگونه است؟ در این راستا، فرض بر این گرفته شده است که شرکت در مراسم محرم باعث پابندی بیشتر به احکام دینی می‌شود و در نتیجه، همبستگی اجتماعی افزایش می‌یابد، یا به عبارتی شرکت کردن افراد در مراسم عاشورا باعث ایجاد روابط گرم‌تر می‌شود و در نتیجه همبستگی اجتماعی افزایش می‌یابد. در واقع، باعث به وجود آوردن احساسات و اعتقادات مشترک می‌شود. در نتیجه، همبستگی منطقه‌ای و جهانی افزایش می‌یابد. همزادپنداری، حس امنیت در عین ناامنی، مهمان‌نوازی‌های صادقانه، تجربهٔ عشقی داوطلبانه و نهایتاً عشق دوطرفهٔ میزبان و میهمان به سیدالشهدا(ع) مؤلفه‌های درک معنوی همبستگی ملی و جهانی زائران را شکل می‌دهند.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی، همبستگی ملی، اربعین، شیعیان.

بررسی و تحلیل کیفیت رعایت حجاب توسط اهل بیت امام حسین(ع) در جریان قیام عاشورا (از مدینه تا مدینه) و نموده‌های آن در التزام زائران اربعین حسینی به مسئله حجاب و عفاف

محمد سامعی^۱

روح‌الله محمدعلی نژاد عمران^۲

بررسی گزارش‌های تاریخی از جریان قیام امام حسین(ع)، که منتهی به شهادت ایشان و یارانشان و اسارت اهل بیت آن حضرت شد، تصویری شفاف از اهتمام عاشوراییان به مسئله حجاب و حفظ شأن بانوان و صیانت از شخصیت و کرامت ایشان ارائه می‌کند؛ از غیرتمندی و حفظ حریم و شئون اشخاص توسط همه کاروانیان تا تأکیدات، توصیه‌ها و وصایای پیاپی امام حسین(ع) مبنی بر رعایت حجاب، حیا و عفاف به اهل حرم و در رأس ایشان حضرت زینب(س) در جریان مذکور و درخواست‌های خواهران و دختران آن حضرت از سران لشکر دشمن جهت حفظ حریم و جلوگیری از هتک حرمت و تعدی به نسوان که تجلی تام و تمام آن غیرتمندی و عفاف، در مجلس رسمی جشن موسوم به «فتح» یزید در شام و سخنرانی افشاگرانه حضرت زینب(س) در مقام اسیری آزاده نمود یافته است و اثرگذاری بانوان در عین پابندی به حجاب اسلامی و آموزه‌های دینی را در جامعه به منصه ظهور رساند. مقاله پیش رو به روش تحلیلی و توصیفی با بررسی اسناد، منابع و گزارش‌های تاریخی، به تحلیل مسئله حجاب و عفاف در کاروان حسینی و تأثیر آن بر میزان التزام زائران اربعین براساس داده‌ها و یافته‌های

۱. r_alinejad_omran@yahoo.com

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی alinejad@atu.ac.ir

۱۱۶ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

حاصل از تحقیق میدانی و مستندات خارجی در حرکت عظیم اربعین در سه دوره اخیر پرداخته و نتایج متقن و قابل تأملی به دست داده است.

کلیدواژه‌ها: عفاف، حجاب، کاروان حسینی، زینب(س)، زائران اربعین، زنان در جامعه.

نقش اربعین در گسترش همگرایی میان جوامع اسلامی از منظر روابط بین الملل

غلام سخی احسانی^۱

مراسم اربعین حسینی در نوع خود یکی از بزرگ‌ترین تجمعات و رستاخیزهای انسانی در جهان است. این رویداد عظیم زمینه همگرایی را در مقیاس وسیع منطقه‌ای و بین‌المللی تولید می‌کند و موجب ایجاد همدلی و دوستی بین زائران اربعین با ملیت‌های گوناگون از کشورهای مختلف می‌شود و به تبع، زمینه همکاری در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی، گسترش دیپلماسی عمومی و ریشه صلح و دوستی میان مردم منطقه را پایدارتر می‌سازد. با همین رویکرد، تحقیق حاضر تلاش نموده است مراسم اربعین را به عنوان قدرت نرم جهان تشیع که موجب تحکیم همبستگی، روابط و مناسبات اجتماعی - فرهنگی، برادری و اخوت در بین شیعیان جهان می‌گردد تصویر نماید؛ چراکه مراسم اربعین تنها یک مناسک مذهبی نیست، بلکه به همان میزان که آثار معنوی دارد، آثار سیاسی هم دارد. در واقع، با همین رویکرد است که تعبیر امام راحل (ره) از مناسک دینی - مذهبی به «عبادی - سیاسی» عینی‌تر می‌گردد؛ زیرا راهپیمایی اربعین، در یک محدوده زمانی مشخص، بهترین فرصت برای برقراری ارتباط میان جوامع گوناگون اسلامی از اکناف جهان است که این امر به نحوی موجب پیوند بیشتر اعضای جامعه تشیع با بدنه اصلی آن (جمهوری اسلامی) می‌گردد. اکنون در سایه پیشرفت تکنولوژی ارتباطی و درهم تنیدگی ملت‌ها، اهمیت ابعاد جهانی مناسک مذهبی به عنوان یک الگوی همگراکننده ملت‌های اسلامی، جهت ترویج فرهنگ استکبارستیزی، تقویت ژئوپولیتیک و ژئوکالچر جهان تشیع، در سطح منطقه و نظام بین‌الملل بیشتر نمایان می‌شود، آن هم در شرایطی که کشورهای غربی به سرکردگی آمریکا تلاش همه‌جانبه‌ای در ایجاد اختلاف بین مذاهب اسلامی و شیعه‌هراسی دارند.

کلیدواژه‌ها: اربعین، تشیع، همگرایی، دیپلماسی عمومی، وحدت، استکبار.

۱. عضو هیئت علمی مؤسسه تحصیلات عالی استقلال، کابل، افغانستان

نسبت اربعین با همگرایی دولت - ملت‌ها براساس دوگانه هویت ملی و هویت فراملی

مهدی سیاوشی^۱

سازه دولت - ملت به عنوان مبنای مورد تفاهم اندیشمندان غربی، به واسطه ترسیم خط و مرزهای مشخص ملی، در تعریف رابطه بین ملت‌ها دچار مناقشه و چالش‌هایی بوده است. وجود یا عدم وجود هویت‌هایی فراتر از هویت ملی برای ملت‌هایی که خارج از مرزهای جغرافیایی دارای ویژگی‌های مشترک هستند، سؤال اساسی ذیل این چالش است. مقاله حاضر با استفاده از روش تحلیلی - تاریخی و مبتنی بر چارچوب تحلیل انتقادی ذیل رویکرد انگاره‌گرا، به تحلیل تفاوت دو الگوی دولت - ملت مدرن و دولت - ملت متعالی در این زمینه پرداخته و برای تحقق این منظور، به تبیین سیر تاریخی شکل‌گیری و بسط دولت - ملت مدرن و متعالی پرداخته است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که برخلاف الگوی مدرن، دولت - ملت متعالی، ضمن تقویت هویت ملی به عنوان مبنای ارتباط حکومت و جامعه در هر کشور، رابطه ملت‌ها را در بستر همان هویت ملی و در قالب مفهومی تحت عنوان «هویت فراملی» تعریف نموده است. در ادامه، این فرضیه اثبات می‌شود که اربعین چارچوب همبستگی و غلبه در نظام حاصل از دولت - ملت متعالی است و نمونه بارز تحقق این هویت فراملی قلمداد می‌شود.

کلیدواژه‌ها: دولت - ملت مدرن، دولت - ملت متعالی، اربعین، هویت ملی، هویت فراملی.

مناسک اربعین و ایده گذار به جامعه مشترک فراملی: رویکردی جهان وطن گرا

روح الامین سعیدی^۱

در دوران کنونی که آن را دوران گذار از نظم دولت محور و ستفالیایی به نظم چندمحور پساو ستفالیایی نام می نهند، لزوم تجدید نظر در مفاهیم و مظاهر نظم پیشین مانند حاکمیت ملی، منافع ملی، امنیت ملی و جامعه جهانی و ارائه بدیل هایی همچون حاکمیت فراملی، منافع بشری، امنیت بشری یا جامعه جهانی احساس می شود تا پاسخ گوی مشکلات و تنگناهای مشترکی باشد که دیگر در قالب نگرش سنتی دولت محور قابل تدبیر نیستند. به همین دلیل، برخی از رویکردهای نظری روابط بین الملل، مانند مکتب انگلیسی یا جهان وطن گرایی، می کوشند به اقتضائات وضعیت جدید نظام جهانی توجه کنند و طرح نوینی را برای تعاملات جوامع انسانی در اندازند. با این حال، به نظر می رسد به دلیل مبتنی بودن مکتب فکری مسلط جهان غرب (لیبرالیسم) بر ارزش هایی مانند انسان مداری، فردگرایی و منفعت گرایی، نیل به آرمان جامعه جهانی بر مبنای منافع و امنیت بشری ممکن نخواهد بود و مظاهر تداوم نظم پیشین را می توان آشکارا مشاهده کرد. لکن مکتب فکری اسلام، با اتکا بر جهان نگرش و ارزش های متفاوت خود که منبعث از اصل توحید است، ظرفیت به مراتب بالاتری برای پرداختن به ایده جامعه جهانی و جهان وطنی دارد. مناسک اربعین نمونه ای جنینی و ابتدایی از تمرین زیست موقت در یک جامعه مشترک فراملی است که می توان آن را پیش درآمد شکل گیری جامعه جهانی در رویکرد کمال مطلوب اسلام دانست.

کلیدواژه ها: پساو ستفالی، جامعه جهانی، جهان وطن گرایی، منافع و امنیت بشری، مناسک اربعین.

اربعین و دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی

الهام شهبازی^۱

سیاست خارجی جمهوری اسلامی، با توجه به اهمیتی که برای ملت‌ها و افکار عمومی قائل است و تأکیدی که بر اهداف فراملی انقلاب اسلامی دارد، توجه ویژه‌ای به دیپلماسی عمومی داشته است. یکی از عرصه‌هایی که فرصت مناسبی را برای بهره‌گیری از دیپلماسی عمومی فراهم کرده است راهپیمایی عظیم اربعین حسینی است که در آن میلیون‌ها نفر از کشورهای مختلف گرد هم می‌آیند و برای رسیدن به یک هدف واحد حرکت می‌کنند. در واقع، اربعین حسینی، به واسطه پیوند خوردن آموزه‌های عاشورایی با اصول انقلاب اسلامی، با رویکرد تمدنی جمهوری اسلامی سازگاری دارد و یکی از جلوه‌های دیپلماسی عمومی در ژئوپولیتیک شیعیان در جهان است که باعث تقویت روابط میان ملت‌ها و همچنین موجب توسعه روابط میان دولت‌ها منبعث از روابط ایجادشده میان ملت‌ها می‌شود. هدف اصلی این پژوهش مطالعه اربعین حسینی از منظر دیپلماسی عمومی و فرصت‌هایی است که برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی فراهم می‌کند. لذا سؤال اصلی عبارت از این است که اربعین چه فرصت‌هایی را برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی از منظر دیپلماسی عمومی فراهم می‌کند؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که راهپیمایی اربعین با ترویج فرهنگ مبارزه و استکبارستیزی، نشان دادن جلوه‌هایی از عزت، سربلندی و استقلال از شرق و غرب، تقویت وحدت اسلامی، ارتقای قدرت نرم و جهانی‌سازی حماسه حسینی فرصت مناسبی برای دستگاه دیپلماسی فراهم می‌کند. در این تحقیق، از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده و روش گردآوری داده‌ها با استفاده از کتب، مقالات، اسناد و مصاحبه با صاحب‌نظران است.

کلیدواژه‌ها: اربعین، دیپلماسی عمومی، قدرت نرم، سیاست خارجی، جمهوری اسلامی.

بررسی اصول ترغیبی در طراحی خدماتِ موکب‌های مناسک دینی اربعین

سیدعلی فارغ^۱

یاسمن حاجیان فروشانی^۲

اسلام، به‌عنوان آخرین و متکامل‌ترین دین توحیدی عرضه‌شده بر انسان‌ها، تأکید بسیاری بر مناسک و عبادات جمعی دارد. آئین اربعین حسینی از جمله مراسم یادشده است که طی سال‌های اخیر، از حیث جامعه‌پذیری و تقویت هویت جمعی، بسیار موفق عمل کرده و همین امر موجب اهمیت یافتن بیش از پیش نوع و کیفیت خدمات ارائه‌شده به زائران در ایستگاه‌های خدمت‌رسانی (موکب‌ها) شده است. از سوی دیگر، «طراحی خدمات»، به‌عنوان فرایندی خلاق و انسان‌محور، بر مبنای فهم زمینه اجتماعی - فرهنگی کاربران، هدف خدمت‌رسانی مطلوب را به‌گونه‌ای دنبال می‌کند که خدمات ارائه‌شده برای آن‌ها مفید، قابل استفاده و رضایت‌بخش باشد. «طراحی ترغیبی» نیز گرایشی خاص در این حوزه است که اصول عمومی آن می‌تواند با ویژگی‌های کیفی متناسب برای طراحی خدمات و محصولات مختلف مورد بهره‌ر قرار گیرند. بنابراین، پژوهش کیفی حاضر به‌منظور تحقق هدف «بررسی اصول ترغیبی در طراحی خدمات موکب‌های مناسک دینی اربعین»، استراتژی موردکاوی را برگزیده است که در آن مصادیق به روش مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده‌اند. سپس به کمک اصول بیست‌وهشت‌گانه عمومی ترغیبی کوکونان و هارجوما، در قالب گروه‌های «وظیفه اصلی»، «گفت‌وگو»، «اعتبار سیستم» و «پشتیبانی اجتماعی»، توصیف و تحلیل شده‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه هنر اسلامی تبریز sfaregh@tabriziau.ac.ir

۲. ya.hajian@tabriziau.ac.ir

۱۲۶ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

مورد استفاده مسئولان اجرایی و طراحان خدمات این مناسک قرار گیرد و به آنها برای طراحی مؤثرتر و بهبود یافته‌تر یاری رساند.

کلیدواژه‌ها: مناسک دینی، اربعین، موکب، طراحی خدمات، طراحی ترغیبی.

زیارت اربعین و نقش آن در تربیت فردی و اجتماعی زائر

مجید فرجی^۱

مراسم پیاده‌روی و زیارت اربعین یکی از مهم‌ترین کانون‌های تربیتی انسان آزادی‌خواه است. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی به این سؤال اساسی پاسخ می‌دهد که زیارت اربعین در تربیت فردی و اجتماعی زائران چه تأثیری دارد. از مهم‌ترین آثار زیارت اربعین در تربیت فردی زائر عبارت است از: خودسازی و تهذیب نفس، ایجاد آرامش درونی، تمرین صبر و استقامت، خودباوری، الگودهی و الگوپذیری، افزایش عشق و مهرورزی، تقویت دین‌داری و شکرگذاری، و در ترتیب اجتماعی نیز عبارت است از: تقویت همبستگی، تحقق امت واحده اسلامی، ایجاد شور و شعور سیاسی، توجه به امر به معروف و نهی از منکر، و تبلور مفاهیم اخلاقی مانند تعاون، همدلی، ایثار و ازخودگذشتگی، انفاق، بخشنده‌گی، روحیه ظلم‌ستیزی و استقامت است. گرچه در زمینه زیارت اربعین تحقیقات فراوانی انجام شده است، ولی به نظر می‌رسد تا کنون اثری پژوهشی درباره ابعاد تربیتی زیارت اربعین نگارش نیافته است. نوشتار حاضر اولین اثری است که به آثار تربیتی زیارت و پیاده‌روی اربعین پرداخته است.

کلیدواژه‌ها: امام حسین (علیه السلام)، تربیت فردی، تربیت اجتماعی، زائران، زیارت اربعین.

تبیین خطوط کلی مهندسی تمدن نوین اسلامی با راهبرد پیاده‌روی اربعین

فاطمه فلاح تفتی^۱

تمدن اسلامی فضایی است مبتنی بر کتاب و سنت که انسان در آن فضا به‌لحاظ معنوی و مادی می‌تواند رشد کند، زندگی عزتمندانه و دارای قدرت، اراده و ابتکار داشته باشد. مهندسی این تمدن که عبارت است از طراحی، نوسازی و بازسازی نظام‌ها، نیازمند ترسیم خطوط راهبردی است که به‌واسطه آن نقشه عملیاتی برای دستیابی به نتیجه نهایی طراحی می‌شود. از مهم‌ترین این راهبردها، که از ظرفیت تمدن‌سازی قوی برخوردار است، پیاده‌روی اربعین است. پیاده‌روی اربعین، به‌عنوان پرتجمع‌ترین مناسک مذهبی، بازتاب الگوی مینیاتوری اما موفق از آرمان شهر تمدن نوین اسلامی است. همین امر توجه بیشتر به ابعاد و کارکردهای آن را نمایان می‌سازد. یافته‌های این پژوهش بیانگر آن است که راهبرد پیاده‌روی اربعین در ایجاد تمدن نوین اسلامی، ابتدا به ایجاد نظام فکری برای جامعه اسلامی پرداخته که شامل پیوند عمیق میان امام و امت اسلامی است، و تقویت آن ایجاد جامعه مهدوی را در پی خواهد داشت. همچنین، اربعین نمونه جامعه فاقد طبقات، عدالت‌محور و توحیدی است. از آن‌جا که این راهبرد ماهیتی طرح‌محور و برنامه‌ریزانه دارد، در مرحله دوم، پس از تعیین اهداف، با تهدیدها مقایسه شده و جهت مقابله با آن تهدیدها طرح‌ریزی می‌شود. ملیت‌های مختلف با گرایش‌های مختلف، که می‌تواند تهدیدی برای امت اسلامی باشد، تبدیل به فرصتی جهت یکپارچگی ملیت‌ها شده و نتیجه آن قدرت امت اسلامی، بیداری آنان خواهد بود. همچنین، هیمنه غرب و استکبار را از بین برده و به این وسیله کیان شیعه را تقویت و تثبیت کرده، کادرسازی نموده و تبلیغ بسیار خوبی برای عالم تشیع و عالم اسلام خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، راهبرد، مهندسی تمدن، تمدن، تمدن نوین اسلامی.

روش تربیت مطلوب در سفر زیارتی اربعین براساس تجربه زیسته کودکان ۵ تا ۹ سال

فاطمه فلاح تفتی^۱

ملیحه شامسیری^۲

راهپیمایی اربعین در سال‌های اخیر با استقبال زیاد شیعیان و حتی ادیان و مذاهب دیگر همراه بوده است. گروه‌های مختلف زوار در قالب کاروان، خانوادگی و انفرادی طی طریق می‌کنند که در این بین حضور خانواده‌ها چشمگیرتر است. کودک به‌عنوان جزئی از خانواده در مرحله خاصی از زندگی قرار دارد که بذریه بسیاری از رفتارها در این دوره در او کاشته می‌شود. در سال‌های پیش، تحقیقاتی در زمینه زیست اربعینی با موضوعات تربیتی و روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، چالش‌ها و راهکارهای این سفر و ... انجام شده بود و خلأ پژوهشی در خصوص کودکان و تجربه زیستی‌شان احساس می‌شد. این مقاله با روش کیفی و با شیوه تحلیل مضمون درصدد پاسخ به این پرسش است که سفر اربعین در کودکان چه آثار تربیتی و معنوی می‌گذارد؟ برای رسیدن به پاسخ، از تعدادی از مادران کودکان ۵ تا ۹ سال نسبت به نوع واکنش کودک (مثبت و منفی) در سفر و نیز رفتارهای آنان بعد از سفر مصاحبه صورت گرفت. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که سه موضوع عمده از تحلیل اطلاعات مصاحبه‌ها می‌توان استخراج کرد. طبق این نتایج، سه مقوله صبر و تحمل در سختی‌ها، افزایش عشق و مهرورزی به اهل بیت علیهم السلام، و مسئولیت‌پذیری در کودکانی که در سفر اربعین تجربه حضور داشته‌اند نمود بیشتری داشت.

کلیدواژه‌ها: تجربه زیسته، تربیت، سفر زیارتی، زیارت اربعین، کودکان ۵ تا ۹ سال، تحلیل مضمون.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی f.fallah@atu.ac.ir

۲. shamsirimali@gmail.com

پیاده‌روی اربعین، استمرار نظم شیعی، تحول در اقتصاد منطقه‌ای

آزاده قاسمی^۱

یکی از چالش‌برانگیزترین و پرمخاطره‌ترین دغدغه‌های اصلی سیاست خارجی دولت‌های یک منطقه، خصوصاً قدرت‌های منطقه‌ای، ایجاد و استمرار «نظم‌سازی»های منطقه‌ای (سیاسی، نظامی، امنیتی) خصوصاً در مناطق فاقد نظم‌سازی خارجی (افول هژمونی آمریکا و خلأ نظم و امنیت پساآمریکایی) با خوانشی مبتنی بر مؤلفه‌های منطقه‌ای و هم‌تراز با قدرت ملی کشورها است که امروزه به یکی از شاخصه‌های بارز نظام بین‌الملل (نظم در حال گذار) تبدیل شده است. یکی از این مناطق پراالتهاب عبارت از خاورمیانه و شمال آفریقا است (منا). عموماً کشورهای این منطقه از نظر اقتصادی جزء کشورهای در حال توسعه و همواره بی‌ثبات، پرتنش، درگیر منازعات قومی و نژادی و رقابت‌ها و جبهه‌بندی‌های منطقه‌ای و دخالت قدرت‌های خارجی از بیرون منطقه هستند. با افول هژمونی آمریکا در جهان، به‌ویژه خاورمیانه (۲۰۰۸-۲۰۲۳)، خصوصاً بعد از اعلام دکترین اوباما (۲۰۰۸) مبنی بر نظم‌سازی خارجی برای مناطق و احاطه مسئولیت به دولت‌های خود منطقه، که منجر به ایجاد محیطی هابزی و جنگ همه علیه همه شده است، سه کشور مهم منطقه — جمهوری اسلامی (مهم‌ترین قدرت منطقه - نظم شیعی)، ترکیه (قدرت دوم منطقه - نظم سنی اخوانی)، عربستان سعودی (قدرت سوم منطقه - نظم سلفی) — با بازتعریف نقش و جایگاه خود، به گسترش حوزه‌های نفوذ و قدرت خود در منطقه و ایجاد جبهه‌بندی‌ها و اتحادها و ائتلاف‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برای ایجاد و استمرار نظم‌های مطلوب خود به التهاب منطقه دامن زده‌اند. اما در این میان، جمهوری اسلامی توانست

با ایجاد ابتکاری جدید و خلاقانه و با تکیه بر قدرت نرم خود از طریق بسیج منابع ملی و حتی کشورهای همسایه، خصوصاً عراق (حشد الشعبی)، به‌عنوان کشور مقصد (گردشگری مذهبی، یکی از قطب‌های اقتصادی منطقه از نظر منابع غنی نفت)، علاوه‌بر گسترش و استمرار نظم مطلوب خود (نظم شیعی)، به تحکیم جایگاه خود به‌عنوان قدرت اول منطقه و گسترش حوزه‌های نفوذ و اقتدار خود از نظر ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی کمک نماید. از این مجرا، عراق توانست به‌عنوان یکی از قطب‌های اصلی گردشگری مذهبی در منطقه و با تکیه بر نیروهای مردمی خود (حشد الشعبی)، علاوه‌بر تأمین امنیت هزاران زائر از سراسر جهان در ایام اربعین حسینی با ایجاد بازارهای محلی، عمران و آبادانی شهرها و توسعه زیرساخت‌های شهری، خصوصاً شهرهای مذهبی (نجف، کربلا، کاظمین، سامرا) و تأمین رفاه و امنیت (برای زائران و شهروندان) زمینه ورود سرمایه‌های خارجی و فاصله گرفتن از اقتصاد تک‌محصولی و شرایط سخت اقتصادی (برنامه نفت در برابر غذا و تحریم‌های سنگین اقتصادی)، خصوصاً پس از جنگ دوم و سوم خلیج فارس (حمله عراق به کویت ۹۱-۱۹۹۰ و ۲۰۰۳)، را فراهم آورد. سؤال اصلی پژوهش آن است که پیاده‌روی اربعین به‌عنوان ابزار جدید نظم‌سازی جمهوری اسلامی با استفاده از مکانیسم قدرت نرم چه دستاوردها و پیامدهای ملی و منطقه‌ای داشته است؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رهبران جمهوری اسلامی توانسته‌اند بسیار هوشمندانه و با استفاده از قدرت نرم خود به این اهداف دست یابند: ۱. حفظ جایگاه خود به‌عنوان قدرت اول منطقه؛ ۲. استمرار نظم مطلوب خود (شیعی) در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی و مقابله با نظم‌سازی ترکیه و عربستان (به‌عنوان نظم‌های سنی) و اسرائیل در حوزه‌های نفوذ خود و اقتدار در منطقه؛ ۳. ارتباط نزدیک و همدلانه با کشورهای مسلمان منطقه، خصوصاً عراق، در حوزه‌های سیاسی، امنیتی (مرزها و شهرها)، اقتصادی، فرهنگی و نظامی؛ ۴. گسترش فرهنگ شیعی و صدور ارزش‌های انقلاب اسلامی پس از گذشت چهل و چهار سال از شروع آن به‌عنوان یک نهضت اسلامی و ایجاد و تقویت روحیه ضداستکباری و دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی؛ ۵. ایجاد وحدت و همدلی و آشنایی زائران کشورها با فرهنگ و آداب و رسوم یکدیگر؛ ۶. جلوگیری از رشد و گسترش مجدد گروه‌های تکفیری و منافقین و شناسایی و خنثی‌سازی حملات و توطئه‌های نظامی نیروهای خارجی (آمریکا، اسرائیل، ترکیه، عربستان و...) بدون اعزام نیرو و مستشار ایرانی از طریق تربیت گروه‌های جهادی (آموزش نظامی و ارسال سلاح)؛ ۷. بالا رفتن سطح رفاه، بهداشت و آموزش مردم دو کشور و فاصله گرفتن از اقتصادهای تک‌محصولی و

راتنی، خصوصاً برای عراق، با ایجاد و گسترش زمینه‌های گردشگری مذهبی در این کشور به‌عنوان یکی از قطب‌های گردشگری مذهبی جهانی و ورود سرمایه‌های خارجی و ایجاد بازارچه‌های مشترک مرزی با عراق و ترکیه؛ ۸. گسترش دیپلماسی عمومی و انجام خدمات اداری و قضایی و کنسولی در بحث روادید و هزینه سفر، همچنین ایجاد معاهدات چندجانبه بر سر مسائلی چون آب، امنیت و ...؛ ۹. بهبود وضعیت تولید ناخالص داخلی هر دو کشور (GDP) از طریق سفر و ایجاد اشتغال براساس ورود گردشگران و درآمد حاصل از صنعت گردشگری در کشورهای اسلامی و ... این پژوهش براساس چارچوب مفهومی و با روشی تبیینی و متکی بر اسناد کتابخانه‌ای و تحلیل داده‌های آماری خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: جمهوری اسلامی، نظم‌سازی منطقه‌ای، قدرت نرم جمهوری اسلامی، اقتصادهای منطقه خاورمیانه، پیاده‌روی اربعین.

نقش زیارت اربعین در امور داخلی و خارجی ایران

شوان شوان لی^۱

زیارت اربعین بزرگ‌ترین گره‌مایی صلح سالیانه در دنیا است. سنت اربعین، که با وفات امام حسین مرتبط است، تأثیر عمیقی بر اوضاع سیاسی و تاریخ خاورمیانه داشته است. تا کنون جمهوری اسلامی آغازگر و شرکت‌کننده عمده زیارت اربعین بوده است و تحول تاریخی‌اش ارتباط تنگاتنگی با سنت زیارت اربعین دارد. از منظر دیپلماتیک، به‌علت این‌که زیارت اربعین الگویی از دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی و ابزار مؤثر دیپلماسی «سه حلقه» است، هرچه بیشتر ارتقای قدرت نرم فرهنگی جمهوری اسلامی را نشان می‌دهد. نخست، جمهوری اسلامی با استفاده از زیارت اربعین روابط دوجانبه را بهبود می‌بخشد. سپس به نام حمایت از زیارت اربعین استراتژی افزایش اقتدار خود را در کشورهای شیعه پیگیری می‌کند. در نتیجه، جمهوری اسلامی با تشویق مردم به شرکت در راهپیمایی اربعین گفتمان دیپلماسی صلح را اجرا می‌کند. این امر به بهبود وضع سیاسی بین‌المللی و حل مشکلات دیپلماتیک جمهوری اسلامی کمک می‌کند. از منظر امور داخلی، زیارت اربعین علامت مهمی از حقانیت سیاسی و مذهبی جمهوری اسلامی است. روحیه خیریه و سختی و مساوات که در زیارت اربعین وجود دارد نیز برای راهنمایی و ترتیب مردم استفاده می‌شود. خلاصه این‌که، زیارت اربعین اتحاد اجتماعی و سلامت جمعی را به‌صورت عالی تضمین می‌کند.

کلیدواژه‌ها: زیارت اربعین، دیپلماسی جمهوری اسلامی، دیپلماسی فرهنگی، روابط بین‌الملل، چین.

بررسی جایگاه اربعین حسینی به عنوان استراتژی ترویج همگرایی اسلامی براساس نظریهٔ پخش

صباقلی نیاسرخي^۱

زیارت امام حسین(ع) در روز اربعین از زمان امامان شیعه تا حال حاضر وجود داشته است. در سال‌های اخیر نیز، به عنوان یک حرکت جمعی بزرگ و میلیونی مسلمانان، به خصوص شیعیان، و تأثیری که در همبستگی میان مسلمین دارد مورد اهتمام ویژه‌ای قرار دارد. پژوهش‌های بسیاری در باب اربعین حسینی و جایگاه ویژه آن در ترویج وحدت اسلامی نگاشته شده است. آن‌چه مغفول مانده است تبیین نظری و نظام‌مند جایگاه مراسم اربعین حسینی است. در این پژوهش، برای نخستین بار از نظریهٔ پخش برای تبیین جایگاه اربعین در ترویج همگرایی اسلامی استفاده شده است. نوشتار حاضر در پی پاسخ به این سؤال است که تأثیر جایگاه پیاده‌روی اربعین بر همگرایی اسلامی براساس نظریهٔ پخش چیست. امروزه شاهد آن هستیم که مراسم اربعین بر وحدت میان مسلمانان جهان، اعم از شیعه و سنی، تأثیرگذار بوده است. نوشتار حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و اسنادی و کتابخانه‌ای و با استفاده از نظریهٔ پخش نگاشته شده است. ترویج وحدت و همگرایی اسلامی در پیاده‌روی اربعین، طبق نظریهٔ پخش، در سه نوع جابه‌جایی، سلسله‌مراتبی و سرایتی صورت می‌گیرد. در پیاده‌روی اربعین عواملی همچون تبلیغات اسلامی، تولی و تبری، تشنج‌زدایی با آگاهی‌بخشی میان مسلمین و ... در تسریع ترویج همگرایی اسلامی تأثیرگذار بوده و نیز موانعی مثل تبلیغات ضداسلامی، اسلام‌هراسی، سیاست‌کشورها و ... در کاهش روند سرعت وحدت مسلمانان وجود داشته است.

کلیدواژه‌ها: همگرایی اسلامی، اربعین، نظریهٔ پخش، جابه‌جایی، سلسله‌مراتبی، سرایتی.

اربیین، سیاست و روابط بین الملل

رحیمه عباسی^۱

اربیین یکی ابزارهای قوی و چشمگیر برای معرفی عاشورای حسینی است. پیامدهای مفیدی درون اربیین گنجانده شده پیوند: سیاست‌های همسو با ارزش‌های اسلام. یکی از راه‌هایی که می‌توان آن مراسم عبادی و سیاسی را مورد توجه قرار داد اربیین است. از طریق شناخت هرچه بهتر اربیین در قالب جهانی شدن از طریق روابط دیپلماسی پیوند بشری را می‌توان افزایش داد و توجه علاقه‌مندان به مطالعه اسلام به‌ویژه اربیین را زمینه‌سازی کرد و گرایش نسل جوان برای تجسس و شناخت اسلام را مهیا نمود. اربیین یکی تاریخ‌های حساس ضد ذلت و در عین حال حائز شناخت برای دانشمندان، فقیه‌ها و اهل قلم جهان است که اگر تلاش به‌سوی قالب‌بندی سیاسی مهندسی شود، نتیجه‌سازش پیشرو با اهداف و آنچه که پیام عاشورا در آن نهفته است بیشتر آشکارا می‌شود. اگر اربیین همایش سیاسی - عبادی و حج دوم تلقی شود و چهره واقعی جهاد علیه ظلم، تکروی، استبداد و بی‌عدالتی به خود بگیرد، قطعاً نتیجه‌ای مطلوب خواهد داشت. با ایجاد کمیته‌های جوانان بین‌المللی در سطح جهان یا از طریق نرم‌افزارهای امروزی برای شناخت اربیین، می‌توانیم از عملکرد مهم اربیین، که توسعه شناخت اسلام و شیعه هست، استفاده معقول کنیم. راهپیمای اربیین را مانند مراسم عبادی و سیاسی حج باید تجلی داد تا پیام واقعی اربیین را بتوانیم به جهان بشناسانیم. تنها راهپیمایی اربیین کفاف شناخت این پدیده تاریخی ندارد، باید با دعوت از نخبه‌های دینی، شناسایی مشتاقان شناخت اسلام، دعوت‌های علمی در بین کشور، حتی تقاضای دایر نمودن در کشورهای دیگر، اربیین را به‌عنوان سیستم برای موفقیت بشر معرفی و از آن یک عملکرد واقعی برای رشد تعالی بشری به معرفی بگیریم. حتی باید دیرخانه‌ای به نام اربیین برای شناخت و زنده نگه داشتن ذهنیت تاریخی نسل جوان و توجه جهان ایجاد کرد که تمام جوامع بشری به حافظه خود سپرده و درصدد نشر و پخش آن پس از معالعه خواهند شد.

کلیدواژه‌ها: اربیین، نرم‌افزار، سیاست، رابطه بین الملل.

اربعین حسینی و تقویت محور مقاومت اسلامی در پرتو قدرت نرم

مجید عباسی^۱

تجمع میلیونی در مراسم اربعین فقط یک آیین مذهبی نیست، بلکه دارای ابعاد مختلف سیاسی - بین‌المللی، فرهنگی - اجتماعی و حتی امنیتی است که در محور مقاومت متبلور است؛ محوری که با هدف مقابله با نظام سلطه و وابستگان آن، به‌ویژه گروه‌های تروریستی همانند داعش، شکل گرفته و ارتقا پیدا کرده است. در این مواجهه با نظام سلطه و وابستگان آن، مراسم اربعین بیش از گذشته به رزمایشی برای نشان دادن اقتدار محور مقاومت اسلامی و ژئوپولیتیک شیعه حول محور درس‌های عاشورا در مقابله با ظلم و انحراف تبدیل شده است. هدف اصلی این پژوهش مطالعه ارتباط میان راهپیمایی اربعین با تقویت محور مقاومت اسلامی در پرتو قدرت نرم است. لذا سؤال اصلی پژوهش عبارت از این است که اجتماع بزرگ مردمی در اربعین حسینی چگونه به تقویت محور مقاومت اسلامی کمک کرده است. یافته‌های اولیه پژوهش حاکی از آن است که مراسم اربعین بزرگ‌ترین اجتماع جهانی علیه استکبار، ظلم و ترویس‌م است. اربعین نماد اتحاد جهان اسلام در برابر دشمن مشترک و جلوه‌ای از قدرت‌نمایی محور مقاومت در برابر استکبار است. راهپیمایی عظیم اربعین، با بهره‌مندی از قدرت نرم، محلی برای گسترش روحیه جهادی و مقاومت در برابر نظام سلطه تحت آموزه‌های عاشورایی است و از طریق همین قدرت نرم، به تقویت محور مقاومت اسلامی و گسترش کمی و کیفی آن کمک کرده است.

کلیدواژه‌ها: اربعین حسینی، محور مقاومت اسلامی، قدرت نرم، نظام سلطه.

اربعین و هویت ملی شیعیان

عبدالمطلب عبدالله^۱

شیعیان بخشی از جمعیت مسلمانان و ترکیبی از اقوام گوناگون هستند که در نقاط مختلف جهان زندگی می‌کنند. شیعیان بخشی از جمعیت مسلمانان را تشکیل می‌دهند که تنوع قومی در میان آنان بازتاب یافته است. تشیع مذهب اکثریت مسلمانان ایران، عراق، آذربایجان و یمن است و پیروان زیادی در سوریه، لبنان، شرق آفریقا، هند، پاکستان و افغانستان دارد. راهپیمایی اربعین به اصلی‌ترین مکان برای حضور و تعامل همه شیعیان از هر قوم و ناحیه و کشور تبدیل شده است. شیعیانی که از مناطق مختلف جهان به عراق برای راهپیمایی می‌آیند، تجربه حضور در یک گردهمایی جهانی و تعامل با دیگران را فرصتی مغتنم جهت انواع بازتاب و بازبینی‌ها در هویت‌های دینی، قومی و ملی خویش می‌دانند. این پژوهش به بررسی میزان توجه هویت قومی و ملی شیعیان در راهپیمایی اربعین اختصاص یافته است. این پژوهش درصدد پاسخگویی به این پرسش است که آیا راهپیمایی و تجمع عظیم اربعین در عراق هویتی جدید و برساخته برای شیعیان است؟ این هویت چه رابطه‌ای با هویت ملی و قومی افراد حاضر در راهپیمایی دارد؟ نتایج این تحقیق میزان تعلق خاطر شیعیان به هویت‌های قومی خویش و میزان درک و تعلق هر دو گروه به هویت شیعی را در این تجمع عظیم شیعی - اسلامی نشان می‌دهد. یافته‌های این تحقیق نشان از چندبُعدی بودن مؤلفه‌های هویتی شیعیان دارد. یک مسلمان شیعه، از هر نقطه از جهان، به‌طور همزمان خود را هم مسلمان شیعه و هم دارای هویت مستقل ملی خود می‌داند. نتایج مطالعه به‌روشنی حاکی از اهمیت دادن زائرین به بُعد شیعی هویت خویش است. برپایه سنجۀ هویت شیعی در این تحقیق، میانگین هویت شیعی بیش از هویت ملی و قومی است، اما در زمینه چالش‌های قومی در برهه زمانی اربعین تفاوت معناداری دیده نمی‌شود.

کلیدواژه‌ها: راهپیمایی اربعین، هویت شیعی، هویت ملی، شیعیان، کربلا.

اربعین و سبک زندگی

ابوالقاسم عیسی مراد^۱

این مقاله سبک زندگی حسینی را در چهار محور مورد توجه قرار داده است تا ضمن تمرکز بر شخصیت امام حسین(ع)، سبک زندگی او را محور قرار داده و نیز سبک زندگی زینبی(س) را به عنوان نماد نهضت و ماندگاری و استمرار آن حرکت توحیدی مورد توجه قرار داده و از این منظر، سبک زندگی برای انسان معاصر را بازتعریف کرده و با تلفیق قیام عاشورا با دفاع مقدس، سبک زندگی مورد عنایت حق را با جامعه معاصر تعریف کرده است. روش این تحقیق براساس مطالعات مروری و سوابق تجربی - علمی محقق به منظور انسجام بخشی به نوشتار تعیین شده است. محقق در این تلاش به معرفی محورهای چهارگانه سبک زندگی به شرح ذیل پرداخته است: الف) سبک زندگی حسینی مشتمل بر ولادت، سیر زندگی، جهاد فی سبیل الله، شهادت و شخصیت آن حضرت (زینب حسینی)؛ ب) سبک زندگی استمراردهندگان فرهنگ حسینی که جریان زینبی می باشد، ماندگاری قیام را بازتعریف نماید (زینب زینبی)؛ ج) در نگاهی جامع و گذری بر الگوگیری از قیام عاشورا در سبک زندگی جوامع معاصر طرح مبحث شده است (زیست معاصر)؛ د) در نگرش تلفیقی که اتصال دفاع مقدس بر فرهنگ عاشورایی است و با نمادسازی فرهنگ اربعین، جلوات عملی سبک زندگی حسینی - زینبی بازتعریف شود (زیست عملی حسینی - زینبی)

کلیدواژه‌ها: اربعین، سبک زندگی، زینب حسینی، زیست معاصر، زیست عملی.

تبیین شاخص‌های اندیشه تمدن‌ساز حرکت امام حسین (ع) با مروری بر خطوط جهادی و ولایی مطرح‌شده در زیارت اربعین

مالک عبدی^۱

آزاده رشیدی^۲

زیارت اربعین، به‌عنوان اساسنامه بنیادین اندیشه تمدن‌ساز امام حسین (ع)، یکی از مهم‌ترین گنجینه‌های های فکری و فرهنگی میراث شیعه است که همواره با این نشانه در طول تاریخ شناخته شده است. با مروری بر فرازهایی از عبارات زیارت، می‌توان راز این اهمیت را دریافت. این ارادت‌نامه شیعه بهترین راه برای شناخت بیشتر امامان، به‌ویژه امام حسین، و تبری جستن از نهج دشمنان ایشان است که به‌خوبی در این زیارت‌نامه در قالب عباراتی وزین و راهگشا تبیین شده است. در این پژوهش، بر آن‌ایم با بررسی زیارت اربعین و مضامین عالی آن، که سرشار از مبانی شناختی و ساختاری برای تبیین ویژگی‌های یک امام و رهبر الهی است، به بررسی محورهای راهبردی آن پردازیم. این مجموعه به‌طور کامل یک دوره امام‌شناسی است و هر انسان موحدی را با ویژگی‌های یک رهبر الهی آشنا می‌کند و طریق مبارزه و حق‌طلبی و آرمانگرایی و مشی و منش ولایت‌مدارانه را در پیش چشمان مخاطب مصور می‌کند. به همین دلیل، توجه و عنایت به این زیارت از ویژگی‌های هر شیعه تمام‌عیار محسوب می‌شود. این پژوهش، با اتکا به روش توصیفی - تحلیلی و با استناد به منابع معتبر روایی، تلاش کرده است به بررسی دقیق محتوایی و محورهای موجود در زیارت اربعین پردازد. نتایج نشان می‌دهد که مسائلی چون تبیین

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه ایلام malekabdi@yahoo.com

۲. m.abdi@ilam.ac.ir

۱۵۰ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

اهداف نهضت عاشورا، تصویر چهره منحنی دشمنان امام حسین، ترسیم خط جهادی حضرت در مسیر دستیابی به شهادت، و بیان درس‌ها و عبرت‌هایی که از این قیام جریان‌ساز می‌توان اقتباس نمود را مورد تبیین قرار داده است.

کلیدواژه‌ها: امام حسین، اربعین، زیارت اربعین، نهضت عاشورا، تفکر جهادی.

اربعین و فرصت همگرایی رسانه‌های اسلامی در راستای محکومیت توهین به مقدسات

دکتر هدی غفاری^۱

یکی از اصول حاکم بر نحوه فعالیت رسانه‌های همگانی از منظر اندیشه اسلامی، حمایت از حیثیت، شرف و کرامت انسانی و معنوی مخاطبان و به‌طور خاص گیرندگان پیام خبری است، ولو از پیروان سایر ادیان باشند. چنین امری بسیار مورد اهتمام و توجه شارع مقدس اسلام بوده و هرگونه ستیز و تعرض، حتی نسبت به مقدسات غیرشیعیان، به‌شدت نهی شده است. فلسفه تحریم توهین به مقدسات ادیان در رسانه‌ها عبارت از «جریحه‌دار نمودن احساسات پیروان آن دین» و «ترویج مسائل ضداخلاقی» است که با صیانت از اخلاق عمومی به‌عنوان تکلیف رسانه‌های همگانی تعارض دارد. خصوصاً در جوامعی که دین تشکیل‌دهنده قوانین آن جامعه باشد، توهین به مقدسات آن دین اقدامی عملی علیه «نظم عمومی» به‌شمار می‌آید. در ایامی که متأسفانه شاهد اقدام شنیع و شرم‌آور جسارت به ساحت مقدس قرآن کریم در چند کشور اروپایی بوده‌ایم، به نظر می‌رسد که پیاده‌روی امسال اربعین فرصت بسیار خوبی برای رسانه‌های جهان اسلام است که ضمن تبیین جلوه‌های صلح و دوستی و همدلی زائرین اربعین با ملیت‌ها و عقاید مختلف، نسبت به انعکاس خبری اعلام بیزاری و براءت مسلمانان و پیروان سایر ادیان توحیدی از این اقدام موهن و نفرت‌انگیز اقدام نموده و با همگرایی بیشتر رسانه‌های همگانی از کشورهای اسلامی، به تبیین شایسته رویکرد قرآن کریم در راستای مقابله با هرگونه هتک حرمت نسبت مقدسات پیروان سایر ادیان بپردازند. با عنایت به مراتب فوق، در این مقاله برآن‌ایم اصول حاکم بر فعالیت رسانه‌های همگانی در زمینه پاسداشت مقدسات از منظر اندیشه اسلامی را با توجه به فرصت رویداد عظیم پیاده‌روی اربعین بررسی و تبیین نماییم.

کلیدواژه‌ها: اربعین، همگرایی، توهین به مقدسات، رسانه‌ها.

تأثیر اجتماعی - فرهنگی و سیاسی راهپیمایی اربعین بر سایر مذاهب اسلامی و ادیان الهی (مسیحیت)

مینا صفا^۱

چهل روز پس از واقعه عظیم عاشورا و شهادت امام حسین(ع) و یاران باوفایش، کاروان اسیران این مصیبت بزرگ به کربلا بازگشتند. پس از مدت‌ها اسارت و سختی و بیگانگی، اکنون بازماندگان آن قیام حماسی و قهرمانانه به حرم مطهر عزیزان خود آمده بودند تا بار دیگر صحنه آن جنایت ظالمانه را ببینند و برای آنان عزاداری کنند. با این توصیف، این اسیران که امام سجاد(ع) و حضرت زینب(س) ایشان را رهبری می‌کردند، به شهدای خود افتخار می‌کردند، چراکه با هوشیاری، شجاعت و درایت در این مدت توانستند پیام نورانی این قیام الهی را به گوش مردم برسانند. شیعه فداکاری امام حسین(ع) را دوست‌داشتنی برای خدا می‌دانستند، تا جایی که او می‌توانست به‌عنوان واسطه‌ای برای کمک به آن‌ها در مشکلات این جهان و رسیدن به رستگاری برای جهان بعدی باشد. هر ساله، علاوه بر حضور میلیونی شیعیان از سراسر جهان، گزارش‌هایی از شرکت پیروان سایر مذاهب اسلامی و مسیحیان در راهپیمایی بزرگ اربعین ثبت می‌شود. در این مقاله، با رویکرد و روش توصیفی - تحلیلی، جایگاه و تأثیر فرهنگی - اجتماعی و سیاسی راهپیمایی زیارتی اربعین بر سایر مکاتب اسلامی و ادیان الهی و حضور ایشان در این گردهمایی بزرگ جهانی مورد بررسی و تحقیق قرار می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، عاشورا، امام حسین(ع)، شهادت، شیعه، مذاهب اسلامی، مسیحیت.

اربعین، مهم‌ترین دریچه استراتژی سیاسی برای نیل به صلح جهانی و مقابله با چالش‌های ایدئولوژی در قرن جدید

^۱ سمانه طهماسبی

^۲ حسن رضا اریایی راد

^۳ حمید صالحی

اربعین در حقیقت دانشگاه و کلاس مهارت‌آموزی و کسب حقایق است، همان آموزه‌هایی که متناسب با فطرت انسان‌ها می‌باشد، فطرتی که او را به‌سوی صلح و آرامش فرا می‌خواند و به او رنگ و صبغه الهی می‌دهد. بنابراین، باید گفت که جوهره ذاتی اربعین بر استراتژی صلح و عدالت اجتماعی استوار است. امروزه ساختار نظام جهانی دچار سردرگمی مزمن در اصول و مبانی اندیشه‌ای شده است. قرن جدید قرن چالش‌ها و مقابله با علم جاهلی است. حکمرانان و کنشگران آیین اربعین با استراتژی سیاسی حول محور شکوه و عظمت اربعین در روابط بین‌الملل می‌توانند به مقابله با جاهلیت نسبت به ایدئولوژی در نظام بین‌الملل غرب‌محور، که مبتنی بر منفعت‌گرایی صرف، ماتریالیسم، اعمال زور، استثمار و استعمار برای ملت‌های جهانی بوده، بپردازند و راه‌حلی برای معضل بشری کنونی بیابند. بر این اساس، پژوهش حاضر، با هدف شناسایی اربعین به‌عنوان مهم‌ترین دریچه استراتژی سیاسی نیل به صلح جهانی، به‌دنبال پاسخ به این سؤال اصلی است که چرا اربعین مهم‌ترین دریچه استراتژی سیاسی برای نیل به صلح جهانی

۱. samaneh.tahmasbi1368@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه آیت‌العظمی بروجردی hr.aryaeerad@yahoo.com

۳. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی h.salehi84@yahoo.com

و مقابله با چالش‌های ایدئولوژی در قرن جدید است. پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی این فرضیه را مطرح می‌کند که « اربعین، با تبیین‌گری اجتماعات مختلف مردمی از تمام گویش‌ها، زبان‌ها، رنگ‌ها و نژادها، بدون توجه به تعصبات ادیانی و مذهبی، حول یک محور، صلح پایدار را بر مبنای جهانی‌سازی از خشنونت مدیریت نموده و یک نظم نوین جهانی با اجتماع بزرگ جهانی تشکیل می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، استراتژی سیاسی، صلح جهانی، ایدئولوژی.

ارتباط پیاده‌روی اربعین با هم‌ذات‌پنداری و تعمیق نگرش‌های دینی و ایدئولوژیکی جهان تشیع و تأثیر آن بر قدرت نرم جمهوری اسلامی

حسن صادقیان^۱

عبدالرضا راشد^۲

کشورها هر یک به نوبه خود علاقه‌مند به گسترش نفوذ و حضور در بین مناطق مختلف سرزمینی و اقلیم گوناگون فرهنگی هستند و در این راستا، از مکانیسم‌های قدرت نرم در ابعاد گوناگون بهره‌برداری می‌کنند تا هم اقتدار، منافع و امنیتشان تأمین گردد و هم به‌نوعی هم‌ذات‌پنداری و تعمیق نگرش‌های دینی و ایدئولوژیک لباس تحقق پوشد. یکی از مکانیسم‌های نوظهور قدرت نرم در جهان تشیع پدیده پیاده‌روی اربعین است که از ظرفیت و پتانسیل هم‌ذات‌پنداری و تعمیق نگرش‌های دینی و ایدئولوژیک در راستای تأمین اقتدار، منافع و امنیت ملی کشورهای جهان اسلام، به‌ویژه جهان تشیع، برخوردار است. نگارندگان بر این باورند که اساساً تشیع، به‌جهت این که در طول تاریخ در اقلیت بوده است، همواره به‌منظور حفظ هویت و موجودیت خود و توسعه و تعمیق نگرش‌های دینی و ایدئولوژیکی خویش (نظیر امامت و مهدویت)، در عین بهره‌برداری از «اصل تقیه»، به علقه‌ها و محورهای هم‌ذات‌پندارانه در زمینه مقاومت و مبارزه نظیر شهادت، ایثار، مقاومت و ظلم‌ستیزی هم متوسل شده است. در دوره کنونی، این علقه‌ها با پدیده پیاده‌روی اربعین آمیخته و انعکاس جهانی و گفتمان‌محور یافته است و آثار و برکات آن برای جهان تشیع فراتر از ادوار گذشته می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاضر

۱. رئیس اداره مشترک المنافع و ترکیه در مجمع جهانی اهل بیت (ع) hasansadeqiyankumar@gmail.com

۲. معاون امور بین‌الملل مجمع جهانی اهل بیت (ع)

۱۵۸ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

از نوع کیفی است و داده‌های این پژوهش به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری شده و از چارچوب نظری «قدرت نرم» بهره‌برداری شده است.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، هم‌ذات‌پنداری، نگرش‌های دینی و ایدئولوژیکی، قدرت نرم، جمهوری اسلامی.

پیاده‌روی اربعین به مثابه ایدئولوژی جدید احیاگرانه

حسن صادقیان^۱

عبدالرضا راشد^۲

برپایی تمدن نوین اسلامی در دوران معاصر با توجه به جهانی شدن فرهنگ غربی نیاز به عناصر نرم با قدرت اشاعه جهانی دارد. یکی از مکانیسم‌های تحقق این مهم همگرایی تمدنی از طریق زیارت است که پیاده‌روی اربعین یکی از نمودهای بارز آن قلمداد می‌شود. در این خصوص، سؤال اصلی این است آیا پدیده پیاده‌روی اربعین به مثابه نوعی ایدئولوژی نوین احیاگر موجب همبستگی، ائتلاف گروه‌های اجتماعی مختلف و شکل‌گیری نظم نوین اجتماعی و سیاسی در جهان اسلام، به‌ویژه جهان تشیع، می‌شود؟ به نظر می‌رسد که با توجه به تصور و قضاوت مسلمانان، به‌ویژه جامعه شیعه، درباره ماهیت هویتی جامعه و نظام‌های سیاسی غربی و تمایل آن‌ها به ایجاد یک نظم هویتی و سیاسی نوین براساس مکتب اهل بیت (ع)، زمینه برای پذیرش و کاربست ایدئولوژی نوین احیاگر اربعین مهیا است. لذا، همبستگی، ائتلاف و شکل‌گیری نظم نوین اجتماعی در جهان اسلام، به‌ویژه جهان تشیع، هر روز ابعاد گسترده‌ای خواهد یافت و شاهد ظهور و نقش‌فرینی نظام هویتی و سیاسی نوینی خواهیم بود که نه ساختارمحور، بلکه جامعه‌محور خواهد بود. در این نظم نوین، ارتباط قوی میان یگانگی دینی (احساس تعلق دینی و شرکت در اجتماع دینی) و یگانگی سیاسی (تعلق سیاسی به جامعه و اجتماعی سیاسی و شرکت در آن) وجود خواهد داشت. یافته‌های پژوهش حاضر از نوع کیفی است و داده‌های این پژوهش به‌صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده و از چارچوب نظری «سازهانگاری» بهره‌برداری شده است.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، ایدئولوژی نوین، ماهیت هویتی، همبستگی، سازهانگاری، تشیع.

۱. رئیس اداره مشترک المنافع و ترکیه در مجمع جهانی اهل بیت (ع) hasansadeqiyanakumar@gmail.com

۲. معاون امور بین‌الملل مجمع جهانی اهل بیت (ع)

پیاده‌روی زیارتی اربعین حسینی(ع) نهادینه‌کننده اسلام ناب محمدی(ص)

محمد صدقی^۱

این‌که در منابع دینی زیارت اربعین حسینی(ع) علامت ایمان معرفی شده و بهتر است به‌صورت پیاده‌روی باشد، اما بر زیارت اربعین معصوم دیگر، حتی رسول خدا(ص)، سفارش نشده، حاکی است که در پیاده‌روی زیارتی اربعین حسینی(ع)، از دید منابع، حکمتی هست که در زیارت اربعین دیگر نیست، چون احکام دینی بدون دلیل نیستند. این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی و با شیوه کتابخانه‌ای درصدد بررسی حکمت سفارش پیاده‌روی زیارتی اربعین حسینی(ع) در منابع دینی است. یافته پژوهش این است که چون اسلام ناب محمدی با حاکمیت معاویه و یزید به‌شدت آسیب دیده و تحریف یافته بود، نهضت کربلا برای احیای اسلام و نجات آن از تحریف و حاکمیت نفاق و ستم اموی انجام یافت و شهادت امام(ع) و یارانش و اسیری اهل بیت(ع) چهره منافقانه نقابدار اموی را روشن و زمینه نجات اسلام را فراهم نمود. بنابراین، استمرار بخشیدن بر الهیات نهضت و نهادینه نمودن آن در جهت نجات اسلام ضروری می‌نمود. لذا ائمه(ع)، به‌عنوان حافظان دین، برای جلوگیری از احتمال این‌که بنی‌الامیه، بنی‌عباس و یا ستمگران دیگر در آینده بر محو نهضت کربلا تلاش نمایند، جای خالی عامل نهادینه‌کننده الهیات و آثار نهضت کربلا را احساس نموده و با توجه به مفهوم کمال‌بخشی واژه اربعین در کاربرد آن، بر پیاده‌روی زیارتی اربعین هنگام بالا آمدن آفتاب و روز روشن سفارش نمودند. بدین ترتیب، عامل نهادینه‌کننده به‌طور استمراری در اربعین هر سال قرار داده شد تا با تکرار آن، هرگز آفتی نهضت کربلا (اسلام ناب محمدی) را تهدید نکند.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، اسلام ناب محمدی، نهضت کربلا.

تقابل اسلام و غرب؛

کارکرد پیاده‌روی اربعین

رئوف نصرتیان^۱

سجاد چیت‌فروش^۲

بشریت تاریخ طولانی و پرحادثه‌ای از تعامل و نزاع را در طول حیات خود پشت سر گذاشته است. این تاریخ طولانی، در کنار همه سختی‌ها و آسانی‌هایی که برای جامعه انسانی داشته است، زمینه‌ساز تشکیل تمدن‌های بشری نیز شده است. این نوشتار تلاش کرده است پس از ارائه تاریخچه مختصری از منازعات تمدنی اسلام و غرب، برخی از مهم‌ترین رویدادهای اسلامی معاصر را، که تمدن غربی را در موضع ضعف و انفعال قرار داده است، مورد مطالعه قرار دهد. انقلاب اسلامی، اربعین حسینی و فرصت‌های تمدنی موجود در آن، و جبهه مقاومت موضوعاتی هستند که از این رهگذر و با روش تحلیل تاریخی بررسی شده‌اند. سؤال اصلی این پژوهش آن است که در این تنازع تمدنی، جبهه اسلامی باید مرکز ثقل خود را چه نقطه‌ای انتخاب کند تا پیروزی‌هایش تداوم یابد. نکته قابل توجه این که در سه موضوع فوق، دین اسلام و تعالیم آن نقش بسیار پررنگی هم در شکل‌گیری اصل موضوع و هم به انفعال کشاندن تمدن غربی داشته است. بر این اساس، فرض بر این است که آینده این نزاع تمدنی به شرطی با پیروزی جبهه اسلامی همراه خواهد بود که تمام تلاش خود را در زمینه تقویت هرچه بیشتر مهم‌ترین عنصر تمدنی خود، که همانا دین اسلام است، مبذول دارد و جبهه دین‌داران و آزادگان را در عالم شکل دهد. آنچه در این مسیر راهگشا است کشف و شناخت ابعاد مختلف ظرفیت‌های موجود در دین اسلام و اعتماد بر آن‌ها برای ساخت یک الگوی تمدن جهانی است. در این

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۱۶۴ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

میان، رویداد اربعین حسینی در سال‌های اخیر، صرفاً به‌منزله یکی از ظرفیت‌های عظیم نهفته در دل دین اسلام، به‌سبب ویژگی‌هایی همچون معنویت‌محوری، وحدت بین‌الادیانی و خاصیت ضداسلام‌هراسی، نقش روزآمدتر و برجسته‌تری در ایجاد و تقویت الگویی اسلامی از تمدن در جهان کنونی ایفا می‌کند.

کلیدواژه‌ها: تمدن اسلامی، تمدن غرب، انقلاب اسلامی، پیاده‌روی اربعین، اسلام‌هراسی.

مطالعات فرهنگی - اجتماعی رخدادهای دینی و آیین‌های مذهبی:

برخی ملاحظات روشی و نظری

(مطالعه موردی: عاشورا و اربعین)

سید محمود نجاتی حسینی^۱

مطالعه رخدادهای آیین‌های مذهبی حوزه مهمی از مطالعات فرهنگی - اجتماعی دین و مذهب را به خود اختصاص داده است. این امر هم شامل مطالعات فرهنگی - اجتماعی آیین‌های مذهبی در ادیان آسیایی (هندو - بودیسم، زرتشتی - مانوی، کنفوسیونیس - تائوئیسم - شیتوئیسم) است و هم ادیان ابراهیمی (یهودی - مسیحی و اسلام) و هم اخیراً جنبش‌های اجتماعی - دینی و معنویت‌های جدید. در مطالعات فرهنگی - اجتماعی دین و مذهب، تا جایی که به مطالعه آیین‌ها و رخدادهای مذهبی (برای نمونه، محرم، عاشورا و اربعین در مذهب تشیع) برمی‌گردد، چند هدف بنیانی و کاربردی متصور است. با توجه به آنچه که به صورت فشرده بحث شد. در این چارچوب مفهومی، در این مقاله برخی ملاحظات روشی و نظری را، که مرتبط با انجام مطالعات فرهنگی - اجتماعی اربعین است، ارائه خواهیم کرد. لذا به این دو پرسش مرتبط و مهم پاسخ خواهیم داد:

الف) چگونه می‌توان همزمان به صورت تلفیقی ۱. مطالعات تاریخی تمدن بین‌النهرین و باستان‌شناسی دین، ۲. مطالعات جغرافیای تاریخی فرهنگی کربلا و مدینه و مکه و دمشق و کوفه در صدر اسلام، ۳. جامعه‌شناسی تاریخی دینی عاشورا، ۴. انسان‌شناسی مذهبی عرب جاهلی پیشااسلام و صدر اسلام، ۵. جامعه‌شناسی دین، ۶. جامعه‌شناسی اسلام و تشیع، و ۷. نقد جغرافیایی متن‌های روایی - ادبی - هنری مرتبط با رخداد عاشورا (ژئوکریسیسم) را برای فهم رخداد تاریخی مذهبی محرم - عاشورا - اربعین در چارچوب مفهومی موصوف (ده محور توصیف‌شده در بالا) به کار بست؟

۱. عضو شورای گروه علوم اجتماعی خانه اندیشمندان علوم انسانی ایران nejati.hosseini@gmail.com

۱۶۶ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

ب. چگونه می‌توان همزمان از روش ترکیبی شامل ۱. مطالعه اسنادی، ۲. تحلیل متون، ۳. هرمنوتیک دینی و الاهیاتی، ۴. تاریخ شفاهی، ۵. مشاهده تجربی، ۶. اتنوگرافی، و ۷. تنوگرافی برای فهم تاریخی - اجتماعی رخداد عاشورا و همچنین فهم همدلانه آیین مذهبی اربعین استفاده کرد؟
کلیدواژه‌ها: مطالعات فرهنگی - اجتماعی اربعین، آیین‌های مذهبی، جامعه‌شناسی دین، باستان‌شناسی دین، اتنوگرافی و تنوگرافی مذهبی.

تجلی سیمای حضرت زینب (س) در شعر ایوان بونین، شاعر بزرگ روس

مهناز نوروزی^۱

ایوان آلکسیویچ بونین یکی از نویسندگان و نوابغ شعر روسیه در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم در روسیه است. او شعرهای بی شماری درباره مفاهیم قرآنی و معارف اسلامی و نیز مظاهر ایرانی و شرقی دارد و در اغلب اشعار خود، از کلمات و اسامی فارسی، عربی و ترکی بهره برده است. علاقه او به قرآن و ادبیات فارسی، به ویژه آثار سعدی، و سفرهایش به کشورهای اسلامی موجب گردیده بود تا بیش از دیگر شاعران روس از مقدسات و سنت های مسلمانان آگاهی یابد. در این پژوهش برآن ایم به روش توصیفی - تحلیلی و با بررسی اشعار بونین، به واکاوی اندیشه های این شاعر بزرگ درباره اسلام و قرآن و تأثیرپذیری او از فرهنگ و معارف اسلامی پرداختیم. بونین با بهره بردن از آرایه های ادبی تلمیح و تضمین در اشعار خود، معمولاً به آیات قرآن، احادیث و کلام سعدی اشاره دارد. شعرهایی مانند امت پیامبر، درفش سبز، حضرت محمد (ص)، محمد (ص) و صفیه، هجرت محمد، نماز، کوثر، اسرار الهی (الف، لام، میم)، شب قدر، تمجید، ابراهیم و شیطان به خدا از جمله اشعار مشهور او با موضوع فرهنگ اسلامی هستند. شعر کوتاه زینب با الهام از قالب و مضمون شعر عربی سروده شده و استفاده از واژگانی چون بیابان، تشنگی، کوزه آب، غرور و صلابت در کنار نام زینب در این شعر برای خواننده مسلمان تداعی گر واقعاً کربلا است. این شعر از معدود شعرهای بونین با شخصیت محوری زنان است و آن طور که از مضمون شعر برمی آید، شاعر شیفته و مفتون زیبایی و غرور این زن عرب شده است.

کلیدواژه ها: شعر روسی، تأثیرات فرهنگ اسلامی، ایوان بونین، حضرت زینب (س).

دیدگاه فقه شیعه و اهل سنت درباره زیارت اربعین

^۱ محمد نوقابیان

^۲ فاطمه رجایی

^۳ سیدجواد خاتمی

با توجه به اهمیت تاریخی واقعه اربعین حسینی، نظرات و دیدگاه‌های مختلفی از سوی شیعیان و اهل تسنن در ارتباط با این مراسم شکل گرفته است. این مقاله، با هدف بررسی فقهی دیدگاه بزرگان و دانشمندان شیعی و اهل تسنن درباره این مراسم، ارادت به خاندان پیامبر و موارد مرتبط با آن، به اعتقادات و شیوه‌های برگزاری مراسم اربعین می‌پردازد. برای این منظور، از روش توصیفی - تحلیلی و از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی استفاده شده است. در این مقاله، ابتدا تاریخچه مراسم اربعین و اهمیت آن در میان مسلمانان بررسی شده است. سپس به تبیین شیوه برگزاری این مراسم پرداخته شده است. در این قسمت، نقاط مشترک و تفاوت‌ها در نگاه‌ها و ارادت‌های اهل تسنن و شیعیان به سومین امام معصوم(ع) مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت، مقاله به تشخیص تشابهات و اختلافات موجود در ابراز ارادت به زیارت اربعین و احترام به امام حسین(ع) می‌پردازد. این بخش نقاط اشتراک و تفاوت‌های موجود در نگاه‌ها و عمل‌های اهل تسنن و شیعیان را مورد تحلیل قرار می‌دهد و سعی می‌کند به نقاط مشترک و ارادت مشترک به امام حسین(ع) توجه کند. در نتیجه، این مقاله به‌ویژه بر تحلیل و بررسی مشترکات و اختلافات میان اهل تسنن و شیعیان در ارادت به اربعین و امام حسین(ع) تمرکز داشته و تلاش می‌کند وحدت و اتحاد مسلمانان را در این زمینه نشان دهد.

کلیدواژه‌ها: زیارت اربعین، دیدگاه فقهی شیعه به زیارت اربعین، دیدگاه اهل سنت به زیارت اربعین، اهمیت مراسم زیارت اربعین برای مسلمانان.

۱. noqabian9797@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه حکیم سبزواری f.rajaei@hsu.ac.ir

۳. عضو هیئت علمی دانشگاه حکیم سبزواری khatami455@gmail.com

نظام ارتباطی اربعین منشأ قدرت نرم شیعیان

سیدرضا نقیب‌السادات^۱

شکل‌گیری شبکه ارتباطی پیام‌گیران اربعین (پیروان و شیعیان) در قالب یک نظام فرامرزی، هویت‌بخش به نوعی اتحاد شیعی در یک مقیاس جهانی است. این امر نه تنها هویتی تازه را رقم می‌زند، بلکه وحدت و انسجام شیعی را نیز شکل می‌دهد. این نظام ارتباطی پیام‌قیام عاشورا را در قالب رسانه‌های این نظام ارتباطی – که راهپیمایی اربعین یکی از این رسانه‌ها است – به نسل‌های جدید انتقال داده و دامنه پیام‌گیران این نظام را توسعه می‌بخشد. همان‌گونه که در دنیای مدرن نظام‌های ارتباطی شناخته‌شده با رسانه‌های خود شکل جدیدی از قدرت را در جهان به نمایش گذاشته‌اند، این نظام ارتباطی شیعی نیز با رسانه‌های ویژه خود، که راهپیمایی اربعین یکی از آن‌ها است، شکل جدیدی از قدرت شیعیان را به نمایش می‌گذارد؛ ضمن آن‌که نمایانگر حیات آرمانی شیعیان نیز هست. حال سؤال اصلی این پژوهش این است که نظام ارتباطی اربعین دارای چه مختصات و مؤلفه‌هایی برای شکل دادن به قدرت نرم شیعیان است؟ در ارزیابی به عمل آمده، ویژگی‌هایی نظیر همگرایی همه مذاهب و مکاتب اسلامی، قدرت بالای بسیج مسلمانان، توسعه جریان بیداری اسلامی، تنوع ملیت‌ها، اقوام و جماعات، مدنیت، عقلانیت و معنویت، گفتمان‌سازی بین زائران، مناسبات تعاملی، اعتماد متقابل، کنش مشترک، وحدت اسلامی، روشنگری از طریق حرکت شیعه، برادری بین زائران، ارتباط مبتنی بر شبکه مناسبات، سرعت انتقال پیام عاشورا و ... به عنوان مختصات اصلی قدرت نرم شیعیان محسوب می‌شود.

کلیدواژه‌ها: اربعین، نظام ارتباطی، قدرت نرم، شیعیان.

بررسی و تجزیه و تحلیل نقش اربعین حسینی با استفاده از مدل فرایند راهبردی (SWOT)

^۱ مرضیه نظری

^۲ میرچمن نظری

^۳ محمدامین مدبر

^۴ علی خان احمدی

^۵ بصیر نظری

هدف این مقاله بررسی و تجزیه و تحلیل نقش اربعین حسینی با استفاده از مدل راهبردی (SWOT) می باشد. واقعه اربعین از بزرگ ترین نهضت ها در فرهنگ سیاسی شیعی است که به عنوان عظیم ترین تحول دینی در جهان برگزار می گردد. این اجتماع با جلوه مذهبی، علاوه بر دارا بودن وجوه ممتاز مذهبی، بر ایجاد همدلی، مهربانی و همنوایی افراد تأکید می کند که مفهوم دیگر آن ایجاد صدای آزادی، عدالت، ایثار و فداکاری برای تمام انسان های کره زمین است. پژوهش حاضر از نظر هدف «کاربردی»، براساس روش جمع آوری داده ها «توصیفی - تحلیلی»، و از نظر ماهیت داده ها «کیفی» است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از مدل راهبردی (SWOT) می باشد. اطلاعات به شیوه فراتحلیل از کتب، مقالات و سایت های معتبر

۱. nazari.mn1399@gmail.com

۲. nazari1392@gmail.com

۳. aminullamaihan@gmail.com

۴. aliahmadi@gmail.com

۵. nazaribasir42@gmail.com

جمع‌آوری شده است. بنابراین، واحد تحلیل آن مطالعات انفرادی پژوهشگران مختلف در حوزه مورد بررسی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر نیز تمام پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه است. سپس با استفاده از روش فرایند تحلیل راهبردی، داده‌ها تجزیه و تحلیل می‌گردد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اربعین یک تحول عظیم اجتماعی است که ابعاد آن به شکل آشکاری تجلی یافته است. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر آن است که اربعین به مثابه تحولی آزادی‌خواهانه دارای ظرفیت‌های فراوانی جهت مبارزه در مقابل ظلم و شجاعت برای عدالت‌خواهی است و می‌تواند نقش سازنده، مؤثر و مفید را ایفا نماید که دارای نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای خود می‌باشد. لذا با استفاده از شناخت بیشتر و بهتر اربعین، می‌توان مؤلفه‌های آن را بهتر شناخت.

کلیدواژه‌ها: اربعین حسینی، مدل راهبردی، تحول، سوات، SWOT.

اربعین، گامی به سوی تمدن اسلامی زیر سایه همگرایی و مقاومت

فاطمه نعمتی سزاوار^۱

زهرا مهرجویی^۲

امروزه، تمدن یکی از واژه‌های کلیدی است برای عصر پیشرفت و ارتباطات. هر کدام از پژوهشگران و صاحب‌نظران از زاویه‌ای به این اصطلاح نگریسته و آن را تعریف می‌کنند. اما آنچه امروزه برای ما ملت مسلمان مطرح است ساخت تمدنی بر مبنای معیارهای واقعی دین مبین اسلام و فراخوان دادن به سوی این تمدن است. یکی از ارکان این تمدن‌سازی و این فراخوان جمعیت است، آن هم جمعیت معتنابهی در یک مسیر و با یک انگیزه و به سوی هدفی واحد. نوشتار پیش رو، با مطرح کردن ویژگی‌های منحصر به فردی که راهپیمایی عظیم اربعین در ابعاد مختلف رقم زده است، به مؤلفه‌های اساسی تمدن اسلامی همچون مبارزه با روح سرمایه‌داری و توجه به وحدت و همگرایی پرداخته است، با این نتیجه‌گیری معنادار که اربعین راهی است برای ساختن سبک زندگی جدیدی که انسان‌ها را به سوی الگوی فراضلح فرا می‌خواند که می‌تواند راه حلی برای برطرف شدن مشکلات جهان با تمدنی اصیل انسانی - اسلامی باشد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، مستشرقین، سبک زندگی، زیارت، شیعه، فراضلح، تمدن اسلامی، مدینه فاضله.

۱. طلبه سطح سه جامعه الزهراء(س)، رشته تاریخ اسلام f.nemati230@gmail.com

۲. zohor_maher@yahoo.com

خوانشی بر اشعار حماسی حضرت عباس (ع) در روز عاشورا از منظر تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف

عزت ملاابراهیمی^۱

فاطمه سادات حسینی^۲

مباحث زبان‌شناسی در قرن بیستم میلادی نقش مؤثری در رویکردهای جدید نقد ادبی داشته است. در نتیجه، باعث رشد علم‌گرایی در حوزه تحلیل متون و در نهایت ظهور مکاتب تازه‌ای در سبک‌شناسی از جمله تحلیل گفتمان شده است. از مشهورترین نظریات تحلیل گفتمان انتقادی نظریه نورمن فرکلاف است. این نظریه، با نگاهی ژرف که از صورت‌بندی متن عبور می‌کند، به بررسی بافت موقعیتی و بافت بینامتنی متون می‌پردازد و تأثیر آن را بر نهادهای جامعه و دانش زمینه‌ای مخاطبان و رابطه آن‌ها را با قدرت و ایدئولوژی حاکم بیان می‌کند. نویسندگان در نوشتار حاضر درصددند اشعار حماسی حضرت عباس (ع) در روز عاشورا را با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و بر مبنای نظریه تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف مورد بررسی قرار دهند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از اسلوب‌های کلامی و عناصر بلاغی در این رجزها متناسب با حال مخاطب و در خدمت القای معانی مورد نظر مؤلف بوده است. آیات قرآن تأثیر مشهودی بر این رجزها دارد و نموده‌ای اعتقاد به منظومه فکری امامت شیعه در سراینده به‌وضوح خود را در این اشعار حماسی نمایان می‌سازد. ایدئولوژی حاکم بر رجزها با ایدئولوژی حاکم بر اکثریت جامعه آن زمان در تضاد است؛ چه این اشعار در پی اقناع مخاطبان است که حاکمیت حق الهی است، موقعیت استقرار آن باید مشروع و در بیت امامت باشد و از ملازمات این مشروعیت بخشی مجاهدت در راه خدا و حماسه‌آفرینی است.

کلیدواژه‌ها: تحلیل گفتمان انتقادی، نورمن فرکلاف، حماسه، حضرت عباس (ع)، عاشورا.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه تهران mebrahim@ut.ac.ir

۲. fatemehsadamhosseini133@gmail.com

تحلیل مردم‌شناسانهٔ پیاده‌روی اربعین با استفاده از نظریهٔ آیین‌های گذار

زهرا ماهر^۱

آیین‌ها مجموعه‌ای از کنش‌ها و سخنانی هستند که در یک کیش و جامعهٔ باورمند به حضور مؤثر موجودات فوق‌طبیعت برای تأثیر گذاردن بر آن‌ها و به شیوه‌های خاص انجام می‌شوند. دسته‌ای از آن‌ها آیین‌های جمعی‌اند که برخی در سطح اجتماع و برخی در فضای شخصی زندگی ادا می‌شوند. پیاده‌روی اربعین از دستهٔ اول است. هدف اصلی نوشتار حاضر آن است که نشان دهد آیا می‌توان پیاده‌روی اربعین را به‌مثابه یک آیین گذار و به‌عنوان نوعی مقاومت در برابر قدرت زندگی روزمره تعریف کرد؟ در این پژوهش ابتدا روش توصیفی - تحلیلی مورد استفاده قرار گرفته و داده‌ها با استفاده از مطالعات اسنادی و با ابزار فیش‌برداری گردآوری شده است. سپس از شیوهٔ مشاهدهٔ مشارکتی در تبیین پیاده‌روی اربعین بهره گرفته شده است. همان‌گونه که انتظار می‌رفت، این پیاده‌روی پس از تجزیه به اجزای آیینی‌اش با بهره‌گیری از نظریهٔ آیین گذار ترنر، با مراحل گذار (گسست، آستانگی، پیوست) قابل تطبیق است. تمامی مصداق‌های آستانگی و نیز شکل‌های انتقال امر مقدس از جمله پویایی، همگنی، برابری و نبود مقام، نبود مالکیت و دارایی، سکوت، تواضع و فروتنی و ارجاع به قدرت‌های رازآمیز در جماعت‌واره‌ی زائرین مشاهده می‌شود. شرط زندگی در جماعت‌واره، یعنی خروج از هنجارهای زندگی روزمره و حس رهاشدگی از آن، در پیاده‌روی اربعین محقق شده است.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، آیین گذار، آستانگی، جماعت‌واره.

عناصر تمدن ساز و تمدن سوز سنت اربعین در جهان اسلام

سیدرضا موسوی نیا^۱

تمدن «داشته‌های ارزشمند مادی و معنوی» یک جامعه است که در یک فرایند بطئی تکوین یافته و بروز و ظهور می‌یابد. عناصر معنوی یا هنجاری در ایجاد یک تمدن مقدمه ضروری برای عناصر مادی آن محسوب می‌شوند. هنجارها نیز زمانی می‌توانند به عنصر معنوی یک تمدن تبدیل شوند که در وهله نخست به «اجماع نخبگی» برسند و سپس فرایند «جامعه‌پذیری» را طی کنند تا به لایه هویتی تبدیل شوند و از این طریق شکل دهنده رفتار جامعه باشند. در جهان اسلام، برخی از ارزش‌ها چنین فرایندی را طی کرده‌اند. تحقیقات میدانی نشان می‌دهد که ملت‌های اسلامی، علاوه بر آن که در مورد «ضرورت وحدت» دولت‌ها و ملت‌ها به اجماع رسیده‌اند، در مورد «راهکارهای تحقق وحدت» نیز به اجماع نسبی رسیده‌اند. این اجماع نظر نسبی، اگرچه هنوز در سطح معنوی باقی مانده و به رفتار تبدیل نشده است، اما سرمایه معنوی جهان اسلام محسوب می‌شود و عنصر بنیادین شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی در آینده خواهد بود. دیدگاه‌های ملت‌ها و بسیاری از دولت‌های اسلامی در مورد ضرورت مقابله با اسرائیل نیز از سرمایه‌های معنوی تمدنی در جهان اسلام است. از دیگر عناصر معنوی محبت بسیاری از مسلمانان اهل تسنن به اهل بیت پیامبر (ص) است. با این مقدمه، به طرح این سه سؤال اساسی می‌پردازیم: ۱. آیا شخصیت امام حسین (ع) و حادثه عاشورا نیز عناصر معنوی تمدن ساز در عصر کنونی را دارا می‌باشد؟ ۲. سنت اربعین چه وجوه معنوی تمدن سازی در بطن خود دارد؟ ۳. کدام دسته از رفتارها در پاسداشت امام حسین (ع) موجب تعمیق اختلافات شیعه و سنی می‌شود؟ این پژوهش تلاش می‌کند به ابعادی از

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، seyedrezam91@gmail.com

۱۸۲ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

واقعۀ عاشورا و حرکت مردمی اربعین پردازد که به‌مثابه عناصر معنوی تمدنی می‌توانند در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی ایفای نقش نمایند. همچنین به وجوهی از سنت‌های مردمی در پاسداشت عاشورا می‌پردازد که در نقطۀ مقابل می‌توانند رسوبات ذهنی جهان اهل تسنن را نسبت به شیعیان احیا نموده و موجب اختلاف گردند.

کلیدواژه‌ها: جامعه‌پذیری، وحدت، تمدن، عاشورا، اربعین.

الگوی حکمرانی اربعین حسینی در طراحی مدل رشد و توسعه اقتصاد اسلامی

^۱ حسین میرزایی

^۲ لیدا مدنی گاوگانی

^۳ مانده میرزایی

حکمرانی یکی از الگوهای اداره امور و فعالیت‌های جمعی و عمومی است که براساس آن، بازیگران مختلف، اعم از دولتی و غیردولتی (بخش خصوصی و جامعه مدنی)، در یک چارچوب مشارکتی و غیرسلسله‌مراتبی، به‌منظور تدوین، اجرا و نظارت بر خط‌مشی‌های یک حوزه مشخص و در یک فضای تعاملی و چندجانبه با یکدیگر همکاری می‌کنند. اربعین حسینی به‌عنوان یک سازوکار تاریخی و اسلامی و مردم‌نهاد، همانند خیلی از حوزه‌های دیگر، نیازمند یک الگوی اداره کارآمد است تا بتواند در راستای اهداف خود و پیشرفت جامعه، اثرگذاری بیشتری داشته باشد. هدف اصلی این پژوهش طراحی الگوی حکمرانی اربعین با تأکید بر نقش مردم در توسعه اقتصاد اسلامی است. این تحقیق از نظر روش تحقیق «کیفی» است که به‌صورت کتابخانه‌ای انجام شده است و شیوه گردآوری اطلاعات به‌صورت فیش‌برداری از طریق مطالعه سایت‌ها، کتاب‌ها و مقالات بوده است. در سال‌های اخیر، بحث در مورد چگونگی انتخاب الگویی مناسب برای توسعه اقتصاد بسیار است و اغلب در مورد تعارض الگوهای توسعه در اولویت دادن به توسعه اقتصادی در مقابل تأکید بر عدالت اجتماعی، نظریات مختلفی مطرح گردیده است. در این میان،

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور تبریز Tmirzaei_h@pnu.ac.ir

۲. mirzaeidrh@gmail.com

۳. maedehmirzaei2003@gmail.com

۱۸۴ / چکیده مقالات ششمین همایش بین‌المللی اربعین؛ همبستگی ملی، همگرایی اسلامی و مقاومت جهانی

یکی از الگوهای مردمی که نشان‌دهنده توسعه فراگیر مدیریت و اقتصاد اسلامی می‌باشد و نقش بی‌بدیلی را در سال‌های اخیر به منصه ظهور گذاشته است، الگوی حکمرانی اربعین حسینی می‌باشد. وظیفه ما دانشگاهیان بررسی علمی و عالمانه این مهم و نمودهای مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اجتماع اربعین است.

کلیدواژه‌ها: الگوی حکمرانی، توسعه، اقتصاد، اربعین، اقتصاد اسلامی.

راهپیمایی اربعین، فرصتی برای بازتولید و تقویت قدرت اجتماعی درون نظام معنایی و هنجاری شیعی

محمد محمودی کیا^۱

اجتماع میلیونی اربعین حسینی یکی از مظاهر برجسته و عینی شده ارزش‌ها، باورها، فرهنگ و تاریخ مکتب اهل بیت (علیهم السلام) در دوران معاصر به شمار می‌رود که از قدمت و دیرینه‌ای به بلندای تاریخ قیام خونین عاشورا برخوردار است. با این وصف و نظر به اهمیت راهبردی این اقدام نمادین و حرکت عظیم انسانی، لازم است با نگاه به برخی ویژگی‌های بنیادین، کارکردها و پیامدهای این رخداد معظم، اهتمام جدی‌تری به آن مبذول داشت. این پژوهش با روش تحلیلی - توصیفی درصدد ارائه پاسخی تحلیلی به این پرسش است که چگونه می‌توان از ظرفیت نظام هنجاری و معنایی شیعی در اجتماع عظیم اربعین حسینی برای ساخت قدرتی اجتماعی با هدف تأثیرگذاری بر نظم بین‌المللی بهره برد؟ یافته تحقیق بدین صورت ابراز می‌شود: قدرت اجتماعی، در کنار نظام معنایی و هنجاری که بر بستر راهپیمایی عظیم اربعین حسینی خود را بازتولید می‌کند، می‌تواند به‌عنوان دو بال قدرتمند در ساخت پایه‌های یک نظم نوین در عرصه نظامات اجتماعی، سیاسی و امنیتی در سطح منطقه مورد استفاده قرار گیرد که انتظار می‌رود واجد پیامدهای گسترده‌تری در طول زمان باشد.

کلیدواژه‌ها: اربعین حسینی، قدرت اجتماعی، نظام معنایی و هنجاری شیعی، نظام بین‌الملل.

احکام و حقوق بین الملل در سفر اربعین و محدودیت‌های آن

محمود مرادی^۱

سفر به عراق برای شرکت در مراسم زیارت اربعین برای شیعیان دارای اهمیتی ویژه است. با این حال، مسافرت به عراق با محدودیت‌ها و چالش‌هایی همراه است که برای مردم سایر کشورها، به ویژه در بحث حقوق و احکام بین الملل، چالش‌هایی ایجاد می‌کند. بررسی حقوق بین الملل مرتبط با سفر اربعین و محدودیت‌های موجود نشان می‌دهد که این محدودیت‌ها می‌توانند نقضی از حقوق بین الملل و آزادی‌های مسافرتی فرد باشند و ناآشنایی با حدود و حریم مرز زمینی و هوایی و قوانین کشور عراق سبب گرفتاری زائران می‌شود. یا زائرانی که از بعضی کشورها با حکومت‌های سلفی مذهب هستند و دولت‌هایشان زیارت را تحریم می‌کنند، مشکل اعتقادی برایشان به وجود می‌آید. نقش سازمان‌های بین المللی در آزادی مذهبی و اعمال حقوقی برای احقاق حقوق این زائران در این مقاله به اجمال بررسی می‌شود. توجه و همکاری بین المللی لازم است تا شرایط سفر به عراق برای زیارت اربعین بهبود یابد و حقوق و آزادی‌های مسافرتی فرد رعایت شود. ارائه راهکارهایی برای حل چالش‌ها و بهبود شرایط سفر به عراق می‌تواند به ارتقای ارتباط اربعین با حقوق بین الملل کمک کند. در نتیجه، مقاله به دنبال راهکارهای بهبود شرایط سفر به عراق برای شرکت در زیارت اربعین می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: احکام فقهی، حقوق بین الملل، محدودیت‌های سفر، عراق، زیارت اربعین.

هویت و کارکرد اربعین حسینی در منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای

^۱ سیدرضا موسوی

^۲ سیدمحمد موسوی

به بیستم صفر، چهل روز بعد از شهادت امام حسین(ع)، را اربعین حسینی یا روز اربعین می‌نامند. طبق اسناد تاریخی، جابر بن عبدالله انصاری، صحابی پیامبر اسلام(ص)، به همراه عطیه عوفی، در اولین اربعین شهادت امام حسین(ع) به عنوان اولین زائر بر سر مزار امام حسین(ع) حاضر شده و قبر امام حسین را زیارت کرده است. از آنجا که واقعه عاشورا در ذهن و زبان شیعیان دارای اعتبار و حجیت بوده و مبنای فکری و رفتاری و کنش سیاسی و اجتماعی است، پیاده‌روی اربعین نیز به مثابه یک واقعیت اجتماعی از جایگاه بس مهمی برخوردار است و دارای کارکردهای متنوع فرهنگی، سیاسی و اجتماعی است و می‌تواند باورها، گرایش‌ها و شیوه زیستن جامعه را متحول سازد. این جستار با روش توصیفی - تحلیلی درصدد است هویت و کارکرد اربعین حسینی در منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای را تبیین سازد و به سؤالات تحقیق پاسخ درخور دهد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که پیاده‌روی اربعین در حیات بخشیدن به هویت دینی و فرهنگی و اجتماعی مسلمانان، به‌ویژه شیعیان، اثر شگرفی دارد و نقش مهمی در وحدت اسلامی و انسجام اجتماعی دارد و زمینه‌ساز ظهور قائم آل محمد(عج) می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: هویت ملی، هویت اسلامی، اربعین حسینی، منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای، کربلا.

مردم‌نگاری پیاده‌روی اربعین به‌عنوان یک پدیده اجتماعی تام

حسین میرزایی^۱

سالانه میلیون‌ها شیعه از سراسر جهان خود را برای زیارت اربعین به کربلا در کشور عراق می‌رسانند تا در یکی از بزرگ‌ترین تجمع‌های سالیانه مسالمت‌آمیز جهان، یاد امام سوم خود را گرامی بدارند. در این مناسک ده‌روزه، زائران در جاده‌های مختلفی که به شهر کربلا ختم می‌شود حرکت می‌کنند و در این مسیر، ایستگاه‌هایی با عنوان «موکب» با مدیریت داوطلبانه مردمی وجود دارد که از آن‌ها به‌صورت رایگان پذیرایی می‌کنند. ریشه این رفتار پذیرا باوری محکم است: خدمت به زائر خدمت به خود امام‌حسین(ع) است. این موضوع برای عراقی‌ها تنها شعاری صوری نیست، بلکه نوعی سبک زندگی است که از کودکی با آن بزرگ شده و کودکان خود را نیز این چنین جامعه‌پذیر می‌کنند. در طول این جاده‌ها، تبلورات ملموس و ناملموس، پرچم‌ها، سیاهی‌ها، ماکت‌ها، تعزیه‌ها، هوسه‌خوانی‌ها، سخنرانی‌ها، عزاداری‌ها، نوحه‌خوانی‌ها و سینه‌زنی‌ها درام تاریخی کربلا را یادآوری می‌کنند. در دو محور می‌توان روابط را در پیاده‌روی تبیین کرد: یک رابطه عمودی که در آن هر زائر به‌شکل معنوی و مادی خود را به مقصد اصلی، یعنی امام حسین(ع) و حرم او در کربلا، متصل می‌کند. از سوی دیگر، رابطه‌ای افقی بین راهپیمایان، با همه تفاوت‌های ملی، زبانی و فرهنگی، که عشق به حسین(ع) آن‌ها را به یکدیگر وصل می‌کند. این پدیده اجتماعی تام در عین حال پدیده‌های دینی، اقتصادی، روانی، هنری، مورفولوژیک، تاریخی، جغرافیایی، سیاسی، فرهنگی، ارزش‌ها، هنجارها، پندارها و مانند این‌ها را دربر می‌گیرد. این ابعاد در راهپیمایی اربعین عینی و رؤیت‌پذیر است و قابلیت تبیین علمی از نگاه مردم‌شناختی را دارد.

کلیدواژه‌ها: کربلا، مردم‌نگاری، پدیده اجتماعی تام، پیاده‌روی اربعین.

مفاهمه انسانی در ارتباطات میان فرهنگی اربعین

حسین میرزایی^۱

از مهم ترین ویژگی های عصر جدید تولید پیام های انبوه است که به واسطه رسانه ها در جهان پخش می شوند. با توجه به گسترش فناوری های ارتباطی، امکان ارتباطات میان فرهنگی در جهان بیش از پیش فراهم آمده است. پیاده روی اربعین، به عنوان رسانه ای انسانی، از بزرگ ترین گردهمایی های سالانه مسالمت آمیز در جهان است که توانسته براساس اصل فطرت انسانی، مذاهب، ملیت ها و خرده فرهنگ های گوناگونی را گرد خود جمع آورد و سال به سال به این تنوع بیفزاید. عدالت، حق، آزادی، امر به معروف و نهی از منکر از معیارهای اصلی قیام امام حسین (ع) بود که برای احیای آن ها، شهادت را بر زندگی تنگین ترجیح داد. پیام امام این بود که با برقراری این اصول، همزیستی مسالمت آمیز برای همگان میسر می گردد، اما اگر به این اصول خدشه وارد شود، وظیفه انسانی ایجاب می کند علیه آن ظلم قیام کرد. در واقع، همه زائران اربعین در حال مخابره این پیام به جهان هستند که فطرت انسانی باید ستایش شود و هر جا که این فطرت دستکاری شود، باید در برابر آن ایستاد. این مفاهمه در ارتباطات انسانی پیاده روی اربعین جاری و ساری است. امروزه، مستکبران مادی گرا، با ایجاد جنگ های مذهبی، ایدئولوژی را عامل نفرت پراکنی و خونریزی نشان می دهند. بدین ترتیب، دین زدایی از جوامع را در دستورکار قرار داده اند تا بتوانند ایدئولوژی ضد فطری خود را، که در جهت منافع مادی شان است، در جهان مستقر سازند. پیاده روی اربعین در برابر این گفتمان ضد انسانی می ایستد و دین فطری را به عصری وحدت بخش برای مفاهمه و صلح میان فرهنگ های انسانی معرفی می کند.

کلیدواژه ها: مفاهمه، ارتباطات میان فرهنگی، پیاده روی اربعین، فطرت انسانی.

مطالعه چالش‌ها و عوامل تأثیرگذار بر اربعین حسینی و ارائه راهکارها با توجه به رویکرد اقتصادی بر آن

^۱ محمدامین مدبر

^۲ محمدموسی رجایی

^۳ مرضیه نظری

^۴ اصل نارا مظهري

^۵ محمدامیر مدبر

با وجود تحقیقات انجام‌شده در زمینه اربعین حسینی، این رویداد بزرگ تاریخی، باز هم نیازمندی احساس می‌گردد که برای بررسی چالش‌های آن، مطالعات دیگری با رویکرد اقتصادی انجام پذیرند. در تحقیق حاضر، از دو منظر به آن نگاه می‌گردد: یکی به هدف بررسی چالش‌ها و عوامل مؤثر آن از منظر اقتصادی؛ دیگری ارائه راهکارهایی برای هرچه بهتر انجام شدن این مراسم دینی - مذهبی. تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی - توصیفی می‌باشد، اما از نظر ماهیت داده‌ها کتابخانه‌ای و مرور اسناد تاریخی و منابع مرتبط به آن می‌باشند. ابزار گردآوری داده‌های این تحقیق مرور اسناد و بررسی یافته‌های پیشین بوده و تجزیه و تحلیل داده‌های آن به شکل تحلیل محتوا صورت می‌گیرد. روایی تحقیق حاضر براساس تأیید محتوا

aminullamaihan@gmail.com .۱

moh.fig.law@gmail.com .۲

nazari.mn1399@gmail.com .۳

naramazhary1400@gmail.com .۴

hajiamir.amiri@gmail.com .۵

صورت گرفته و پایایی آن بر مبنای تأیید فرضیه‌ها و پاسخ به سؤالات تحقیق انجام می‌شود. یافته‌ها و نتایج تحقیق از این قرار است که در دو حوزه متمرکز شده است: چالش‌های آن از منظر اقتصادی عبارت‌اند از میزان هنگفت مصارف برای اکثر اشتراک‌کننده، پرداخت‌های هنگفت برای اسکان زیارت‌کنندگان، عدم مدیریت درست منابع مالی و فیزیکی، و وجود مسائل ترانسپورتی. راهکارهای پیشنهادی براساس یافته‌های تحقیق عبارت‌اند از: کاهش مصارف با توجه به امکانات و مدیریت دقیق آن، ثبت دقیق تعداد اشتراک‌کننده جهت مدیریت هرچه بهتر این مراسم دینی - مذهبی، صرفه‌جویی و مدیریت درست منابع مالی، تجهیزات و البسه، و به‌کارگیری درست وسایل حمل‌ونقل.

کلیدواژه‌ها: رویکردهای اقتصادی، اربعین حسینی، چالش‌ها، عوامل تأثیرگذار، راهکارها، اشتراک‌کنندگان اربعین.

ورود اسرا به کربلا در اربعین اول

سید جابر موسوی راد^۱

بنابر نقل مشهور، در چهلمین روز شهادت امام حسین، اسرا وارد کربلا شده و مزار امام حسین را زیارت نمودند. در مقابل، برخی از علمای شیعه به لحاظ شواهد تاریخی یا با ملاحظه دوری مسافت شام تا کربلا منکر ورود اسرا به کربلا در اربعین اول (چهل روز بعد شهادت امام حسین) شده‌اند. اما در مجموع به نظر می‌رسد شواهدی وجود دارد که دیدگاه ورود اسرا به کربلا در اربعین اول را تقویت می‌کند. الف) در کتب مختلفی به ورود اسرا به کربلا در اربعین اول بعد شهادت امام حسین اشاره شده است که از آن جمله می‌توان به الآثار الباقیه (ابوریحان بیرونی)، بشاره المصطفی (عمادالدین طبری) و لهوف (سید بن طاووس) اشاره کرد. همچنین، ابن شهر آشوب و ... به بازگرداندن سر امام حسین به بدن ایشان در کربلا اشاره نموده‌اند و تاریخی جز اربعین برای این الحاق ذکر نشده است. بنابراین، این مسئله نیز ورود اسرا به کربلا در اربعین را تقویت می‌کند. ج) تأکید بر اربعین در روایات حاکی از واقعه‌ای مهم در روز چهلم شهادت امام حسین است که این اتفاق مهم احتمالاً ورود اسرا به کربلا بوده است. د) مسافت شام تا کربلا به‌طور معمول در طول دوازده روز قابل طی کردن است. با لحاظ این که در بعضی نقل‌ها، حضور اسرا در شام تنها سه روز دانسته شده است، امکان حضور آن‌ها در کربلا در اربعین به لحاظ مسافت هرگز بعید نیست.

کلیدواژه‌ها: اربعین، امام حسین، اسرای کربلا.

مؤلفه‌های اخلاق عرفانی

در اربعین حسینی با تأکید بر آیات قرآنی

سیدرضا موسوی^۱

معین پورصادق^۲

خاستگاه اربعین حبّ الهی و عشق به ولایت است. اربعین حسینی مدرسه اخلاق و عرفان است که می‌توان مؤلفه‌های اخلاق عرفانی و دلالت‌های تربیتی برای وصول سالک به حضرت حق را از آن استخراج نمود. بحث از چگونگی و جایگاه اخلاق عرفانی و ارزش‌های اخلاقی از اصلی‌ترین مباحثی است که توجه پژوهشگران علم اخلاق را به خود معطوف کرده است. اما کمتر با این رویکرد به رویداد اربعین حسینی توجه شده است. از این‌رو، در این تحقیق با روش توصیفی - تحلیلی مؤلفه‌های اخلاق عرفانی در اربعین حسینی با مراجعه به آیات و روایات اربعین مورد بررسی قرار گرفت. سؤال اصلی تحقیق این است که مؤلفه‌های اخلاق عرفانی در اربعین حسینی با تأکید بر آیات قرآنی چیستند. نتیجه پژوهش حاضر این است که پس از قرآن کریم و سنت، اربعین حسینی یکی از مهم‌ترین خاستگاه‌های اخلاق عرفانی است که اخلاص، بندگی، عشق به حضرت حق، وصال به محبوب، وحدت اجتماع مسلمین، توبه، ورع، زهد، صبری، توکل، رضا، ذکر دائم، حب و بغض برای خدا از جمله آن است.

کلیدواژه‌ها: اربعین حسینی، اخلاق عرفانی، مؤلفه‌های اخلاق عرفانی.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرگان، R3131393@gmail.com

۲. mnpoorsadegh@gmail.com

چرایی و چگونگی تأثیر پیاده‌روی اربعین حسینی بر سلامت روان

سید علی محمد موسوی^۱

معنویت‌درمانی و تأثیر امور معنوی در افزایش کیفیت زندگی افراد یکی از امور مورد بحث در علم روان‌شناسی است. هدف پژوهش حاضر بررسی چرایی و کیفیت این تأثیرگذاری در زائران و خادمان پیاده‌روی بزرگ اربعین حسینی است. سؤال اصلی این است که اجتماع بزرگ اربعین، که در سال‌های گذشته به یک اجتماع عظیم جهانی تبدیل شده است، از منظر علم روان‌شناسی چرا و چگونه می‌تواند در سلامت روان افراد شرکت‌کننده و میزبانان این اجتماع تأثیر داشته باشد؟ این پژوهش با روش تحلیلی - توصیفی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و همچنین استفاده از مشاهدات و تجربیات عینی برخی از افراد شرکت‌کننده در این ضیافت بزرگ به بررسی این مسئله پرداخته است. یافته‌های تحقیق به شرح ذیل است: زیارت امام حسین (ع) و پیاده‌روی شکل گرفته در چند سال اخیر به شوق زیارت ابا عبد الله (ع) قابل انطباق بر تعاریف علم روان‌شناسی از امور معنوی است و به همین دلیل، تأثیرگذاری آن بر سلامت روان قابل‌پیش‌بینی است. شور و نشاط فوق‌العاده افراد حاضر در پیاده‌روی، مشاهده اِثار و از خودگذشتگی افراد، به‌خصوص میزبانان اربعین که برای رفاه مهمانان از هیچ چیز مضایقه نمی‌کنند، حضور اقشار مختلف مردم اعم از فقیر و غنی، پیر و جوان و خردسال، زن و مرد و... حضور ادیان و مذاهب مختلف علی‌رغم اختلاف‌های اعتقادی و فرهنگی در این کارزار و زیست مسالمت‌آمیز افراد در طول سفر، جنبه سفر و مهاجرت داشتن این زیارت و... از مهم‌ترین نکاتی است که باعث تأثیرات مثبت روانی بر شرکت‌کنندگان این سنت حسنه می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: زیارت اربعین، سلامت روان، پیاده‌روی، اِثار، زائر، خادم.

بررسی چگونگی تأثیر اجتماع بزرگ اربعین بر زمینه‌سازی ظهور مهدی موعود(عج)

سید علی محمد موسوی^۱

بعد از فراگیر شدن پدیده‌روی اربعین و تبدیل شدن آن به یک اجتماع بزرگ و حتی بین‌الادیانی، تأثیر یا عدم تأثیر این مسئله بر ظهور همواره مورد بحث قرار گرفته است. هدف پژوهش حاضر بررسی کیفیت این تأثیرگذاری با نگاهی به موانع و فرصت‌های پیش رو است. سؤال اصلی این است که چگونه می‌توان با برطرف کردن موانع و پیشگیری از تهدیدات احتمالی، باعث تأثیر حداکثری این زنجیره بزرگ انسانی بر زمینه‌سازی ظهور منجی عالم بشریت (عج) گردید. یافته‌های تحقیق، که با روش تحلیلی - توصیفی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و مشاهدات میدانی انجام گرفته، به شرح ذیل است: مطابق تفاسیر معتبر آیات قرآن و روایات بیان‌شده در ذیل آنان، یکی از مهم‌ترین علل ظهور حضرت (عج) آمادگی جامعه بشری و احساس نیاز مردم جهان به وجود موعودی است که بتواند ظلم و جور را ریشه کن کرده و عدالت را بگستراند. اجتماع اربعین، که خوشبختانه امروز به میعادگاه سالانه بسیاری از افراد از سراسر جهان تبدیل شده است، بهترین فرصت برای ترویج این مسئله و آشنا کردن همه مردم جهان با این تفکر انسان‌ساز و امیدبخش به شمار می‌رود. در این میان، قطعاً موانع و تهدیداتی مانند ارتکاب گناهان در حین مسیر و زیارت، تبدیل این سفر معنوی به یک فرصت اقتصادی برای سودجویی اشخاص حقیقی و حقوقی و ... وجود دارد که با پیشگیری از آن‌ها، بالاترین بهره‌وری به دست خواهد آمد.

کلیدواژه‌ها: پدیده‌روی اربعین، حضرت مهدی (عج)، زمینه‌سازی ظهور.

فهرستی از جاذبه‌های حماسهٔ اربعین (با تأکید بر نظرات مسیحیان اروپا و آمریکا، بریلویته و زائران سنی دوازده‌امامی)

مسلم یزدی^۱

این تحقیق با مطالعهٔ کتابخانه‌ای و به روش توصیفی - تحلیلی انجام گرفته است و می‌خواهد مشخص سازد که چرا راهپیمایی اربعین توانسته است میلیون‌ها نفر را از سراسر جهان با وجود اختلافات مذهبی، سیاسی و جغرافیایی گرد یک پرچم مجتمع سازد، گفتمان صلح و عدالت را به رخ اداره‌کنندگان مستکبر دنیا بکشد و آنان را وادار به تحریم خبری چنین رویدادی کند. توأمان بودن نشاط بدنی و معنوی، سیاحت و زیارت، رفاه جسم و روح، پیشرفت‌خواهی و شهادت‌طلبی فقط بخشی از ابعاد نوین و تمدن‌ساز این رخداد چندوجهی است. این‌جا شیعه و سنی با هم‌اند. مسیحیان نیز که در فرهنگ خودشان با مفهوم زیارت آشنا هستند و سابقهٔ طولانی در ارادت به انبیا و اوصیا دارند، با حضورشان در حماسهٔ اربعین، به جذابیت‌های طریق‌الحسین (علیه الصلوٰة و السلام) افزوده‌اند و آینده‌ای روشن را به همگان نوید می‌دهند؛ البته، به شرطی که خواص جامعه به وظیفهٔ خود در تعمیق علمی اربعین عمل کنند.

کلیدواژه‌ها: اربعین، جذابیت، مسیحیت، تمدن، اسلام.

جامعه‌شناسی پیاده‌روی اربعین

رضوان یزدانی^۱

در سال ۶۰ هجری، بسیاری از شیعیان کوفه نتوانستند در قیام امام حسین (ع) شرکت کنند. از این‌رو، پس از رخداد عاشوار، با ندامت به‌سوی کربلا پیاده‌روی نمودند. این مقاله پس از بررسی زمینه‌ها و علل پیاده‌روی در اربعین حسینی به این نتیجه دست یافته است که این سنت دینی از همان آغاز با استقبال بسیاری از سوی شیعیان و دوستان آن حضرت مواجهه گشت و جایگاهی والا در میان فرهنگ اجتماعی شیعیان پیدا کرد. در طول سالیان سال، این سنت مبارک همچنان تداوم داشته سبب شده است ابعاد فرهنگی، جامعه‌شناختی، سیاسی و دینی آن جنبه پرنگ‌تری پیدا کند؛ به‌گونه‌ای که پیاده‌روی اربعین توانست بازتاب بسیاری در دیگر نقاط جهان پیدا کند و الگوی دینی و فرهنگی دیگر اقوام و ملل اسلامی شود. از سویی، به‌سبب اهمیت عظیم پیاده‌روی اربعین، ضروری است این سنت دینی از بُعد فرهنگی و جامعه‌شناختی مورد مطالعه قرار بگیرد تا آثار و پیامدهای مثبت فرهنگی و جامعه‌شناختی آن در جهان اسلام دیده شود.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌روی اربعین، جامعه‌شناسی، فرهنگ، امام حسین (ع).

عناصر فرهنگی تعالی بخش در زیارت ناحیه مقدسه

حسن ملکی^۱

انقلاب عظیم عاشورا توسط امام حسین علیه السلام و یاران بی بدیلشان برپایه رسالت نبوی و تداوم آن در مدار امامت طراحى و اجرا شد و وارثان نتایج آن باید با الهام از همین صراط، راه عزت و رستگاری را ادامه دهند. بی تردید، غفلت از این تداوم فکری و فرهنگی فراتاریخی به معنی بی بهره ماندن از ذخایر معنوی و سیاسی این نهضت عظیم است که خسران ناشی از آن جهت حیات انسان را به سوی اضمحلال تدریجی تغییر می دهد. زیارت ناحیه مقدسه، که به حضرت ولی عصر (عج) منسوب است، در فرازهای مختلف، این اتصال فراتاریخی را متذکر می شود و به طور خاص سلام های آغازین آن مجموعه ای از رموز تعالی بشر است. در فرازهای بعدی نیز، ضمن شرح مظلومیت عاشوراییان و بیان ارزش ها و خطوط اصلی قیام عاشورا، مجموعه ای از عناصر فرهنگی تعالی بخش را با رویکرد توحیدی پیش روی مسلمانان، مخصوصاً شیعیان، قرار می دهد. فهم این عناصر، امتداد نبوت و عبور از آن انقلاب کربلا را آشکار می سازد و به وقایع جانسوز آن برای شیعیان عینیت می بخشد.

کلیدواژه ها: عناصر فرهنگی تعالی بخش، زیارت ناحیه مقدسه، عاشورا.

اجرای آیینی و بدن:

احساسات و عواطف و عملکرد بدن در مناسک اربعین

سیدمحمد مهدی زاده^۱

این مقاله، با تمرکز بر سازوکارهایی که توسط آن‌ها بدن و ذهن به منظور القای عواطف فردی و جمعی بسیج می‌شود، به تأثیر دگرگون‌کننده آیین و مناسک بر ذهنیت فردی و ساخت اجتماعی می‌پردازد. اجرای آیینی به‌طور خاص بر نقش بدن و قابلیت‌های متنوع آن به‌عنوان محل ظهور و بروز احساسات و عواطف همراه با شیوه بیان فردی و جمعی استوار است. به‌عبارتی، عواطف و احساسات، به‌عنوان میانجی بین ابعاد جسمانی، اجتماعی و فرهنگی، نقش محوری ایفا می‌کند. مؤمنان با شرکت در مناسک دینی، به ادراک جدیدی از خود و نیز هویت‌های اجتماعی جدید دست می‌یابند. اجرای آیینی اساساً از طریق بدن عمل می‌کند که ادراک فردی را به یک نظام نمادین مشترک تبدیل می‌کند. احساسات و عواطف، فراتر از دوگانه سستی عقلانی و غیرعقلانی، این دگرگونی را منتقل می‌کند، زیرا میان بدن و روح «میانجی» می‌شود. بنابراین، بدن‌ها محل ذهنیت اعضا و همچنین فضایی هستند که در آن بازنمایی‌ها و روابط اجتماعی با هم تلاقی می‌کنند. از این حیث، جسم، روح و جامعه درهم نفوذ می‌کنند. همان‌گونه که احساسات و عواطف نگرش‌ها و حرکات متنوعی را در سطح فیزیکی و رفتاری برمی‌انگیزند، بدن‌های فردی را به گونه‌ای شکل می‌دهند که به‌طور جمعی یک هدف مشترک داشته باشند و یک نظم اجتماعی را سازمان دهند. بدن در مراسم آیینی تبدیل به یک حالت ارتباطی برای نشان دادن تعهدات افراد به فعالیت‌های گروه می‌شود. بدن میانجی همه اعمال در جهان است و همزمان خود و جهان روابط اجتماعی را شکل می‌دهد و در عین حال خود نیز بخشی از این جهان است. در مناسک دینی، تجارب عاطفی عمیق منجر به تغییرات ذهنی اساسی در ادراک فرد و روابط او با محیط می‌شود. اگر فردی عمیقاً تحت تأثیر قرار بگیرد، دیگر هرگز جهان و خود را همانند گذشته درک نخواهد کرد.

کلیدواژه‌ها: اربعین، عواطف و عملکرد بدن، روح، تجارب عاطفی.

الگوی سیاستگذاری فرهنگی منبعث

از مراسم اربعین

صادق اکبری اقدم^۱

با عنایت به تاریخچه و علل شکل گیری و اهمیت ایجاد آن و همچنین تأکید و پافشاری در استمرار مراسم بزرگ اربعین حسینی و ضرورت دستیابی به یک سیاستگذاری متناسب و جامع و همچنین با نگاهی به پیشینه، الگوها و مدل‌های سیاستگذاری فرهنگی و با روش تفسیری و مشاهدات میدانی به نظر می‌رسد سیاست فرهنگی در گسترش، تعمیق و پایداری این پدیده عظیم می‌تواند ایفای نقش موثری داشته باشد. ایجاد این مراسم توسط حضرت زینب س و امام سجاده و جابر بن عبدالله انصاری و تأکید بیانی و عملی بر استمرار آن توسط ائمه ع و صاحبان فکر مخصوصاً علما و اندیشمندان و البته حضور و همراهی شیعیان و دوستان اهل بیت ع و مساعدت و تسهیل حاکمان دوستدار و همراه در برهه‌های مختلف تاریخی نشان می‌دهد سیاست فرهنگی که بیشترین اهمیت راهبردی را در مباحث سیاستگذاری عمومی و آینده پژوهی دارد، در پیاده روی اربعین با یک مدل و الگوی جامع عمل نموده است. ضمناً الگوی سیاستگذاری فرهنگی مستخرج از این مراسم به طور عام بر ارزش‌های الهی - انسانی و اصول فرهنگی در بین جامعه بشری تأکید داشته و انسان را در مدیریت، سبک زندگی و مسائل فرهنگی مرتبط با آن راهنمایی و هدایت نموده است به گونه‌ای که ندای اهل من ناصر یمنصرنی را به گوش جهانیان میرساند. همچنین به لحاظ روش شناسی سیاستگذاری فرهنگی به خط مش‌های فرهنگی، تدابیر عملی و راهکارهای اجرایی پرداخته و برای متولیان و دست‌اندرکاران اجرایی راه موثر را نشان می‌دهد. در نتیجه سیاستگذاری فرهنگی در اربعین حسینی اینگونه نشان داده که نقش همه اعم از اهالی فکر و فرهنگ و سیاست و عموم مردم و نظام ارزشی حاکم در این سیاستگذاری از اهمیت بالا و توانایی برخوردار است. بالین بیان ظرفیت‌های سیاستگذاری فرهنگی این کنگره عظیم قابلیت الگوگیری برای دیگر مسائل فرهنگی را به خوبی فراهم می‌نماید.

کلمات کلیدی: الگو، سیاستگذاری فرهنگی، ارزش شناسی، اربعین

اربعین رستاخیز بزرگ و معجزه قرن ۲۱

حمیدرضا صالحی^۱

حماسه اربعین به عنوان بزرگترین رویداد اجتماعی و انسانی با باری از اخلاق وصف ناشدنی، جامعه شناسان و تحلیل گران جهان را به تحیر واداشته است. چرا که این پدیده دارای خصلت انفتاح اجتماعی (بن بست ناپذیری) و خصلت انشراح اجتماعی (توسعه انسان دینی در ساحت جامعه) است. این دو خصلت باعث شده تا اجتماع کنندگان در آن در اوج مهربانی نسبت به هم قرار گیرند. آنچه امروز از سر و روی حماسه اربعین حسینی می بارد صدق اجتماعی انسان هاست که بر رفتار آنها به صورت اخلاق و احسان انعکاس یافته است. امروزه جهان نظاره گر یک پویایی اجتماعی بزرگ در اربعین حسینی است و سکوت و دم فرو بستن تحلیل گران و رسانه ها به معنای نادیده گرفتن و عبور از کنار این پدیده اجتماعی نیست بلکه آنها در حال تامل و درنگ نسبت به چنین پدیده ای هستند. از این رو باید گفت اربعین حسینی به عنوان بزرگترین نماد اسلامی و معجزه قرن ۲۱ یک تحرک بزرگ اجتماعی نسلی است که نسل ها را درون خود با یک ادبیات، نگاه، هدف، احساس و اندیشه درون خود حضور می دهد. این مقاله با هدف شناسایی اربعین به عنوان رستاخیز بزرگ و معجزه قرن ۲۱ به دنبال پاسخ به این مسئله است که چگونه اربعین در قامت رستاخیز بزرگ و معجزه قرن ۲۱ به چالشی جدی در مسیر استراتژی نظام سلطه تبدیل شده است؟ در این راستا مطالعه حاضر با روش تبیینی، این فرضیه را مطرح می کند که اربعین یک انفتاح اجتماعی بزرگ و حرکت و گفتمان ۱۴۰۰ ساله ای است که در آن بن بست، درجا زدگی، انسداد و به نقطه پایان رسیدن معنا ندارد و به مثابه نویدبخش حرکت های آزادی بخش خواهان جهان در قرن ۲۱ آنچنان پر معنا می باشد که متعلق به دوران گذشته و خاصی نیست بلکه این واقعه دارای غنایی می باشد که گذشته امروز و آینده بشریت را در بر می گیرد و با همین ویژگی های خاص در قامت یک قدرت نوظهور قد علم کرده و استراتژی تابع سازی ملت ها توسط نظام سلطه را غافلگیر و با چالش جدی مواجه کرده است.

کلید واژگان: اربعین - معجزه قرن ۲۱ - رستاخیز بزرگ، نظام سلطه

بررسی، تجزیه و تحلیل نقش اربعین حسینی با استفاده از مدل فرآیند راهبردی (SWOT)

مراضیه نظری^۱

میرچمن نظری^۲

محمدامین مدبر^۳

علی خان احمدی^۴

بصیر نظری^۵

هدف: بررسی، تجزیه و تحلیل نقش اربعین حسینی با استفاده از مدل راهبردی (SWOT) می‌باشند. واقعه اربعین از بزرگترین نهضت‌ها در فرهنگ سیاسی شیعی است که به عنوان عظیم‌ترین تحول دینی در جهان برگزار می‌گردد. این اجتماع با جلوه مذهبی علاوه بر دارا بودن وجوه ممتاز مذهبی، اربعین علاوه بر ایجاد هم‌دلی، مهربانی و هم‌نوایی افراد، مفهوم دیگر آن ایجاد صدای آزادی، عدالت‌ایثار و فداکاری برای تمام انسان‌های کره زمین است.

روش‌شناسی پژوهش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و بر اساس روش جمع‌آوری داده‌ها توصیفی-تحلیلی، و از نظر ماهیت داده‌ها کیفی‌اند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل راهبردی (SWOT) می‌باشند. اطلاعات به شیوه‌ی فرا تحلیل از کتب، مقالات و سایت‌های معتبر جمع‌آوری شده است، بنابراین واحد تحلیل آن مطالعات انفرادی پژوهشگران مختلف در حوزه مورد بررسی می‌باشند. جامعه آماری پژوهش حاضر نیز تمام پژوهش‌های

۱. کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه بین‌المللی اهل‌البیت، تهران- ایران، nazari.mn1399@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه الله‌آباد، اتروپرادیش- هندوستان

۳. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه بین‌المللی اهل‌البیت، تهران- ایران

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم کمپیوتری، دانشگاه یزد- ایران

۵. دانش‌آموخته مهندسی محیط زیست، دانشگاه بامیان- افغانستان

صورت گرفته در این حوزه می‌باشد. سپس با استفاده از میتود فرآیند تحلیل راهبردی، داده‌ها تجزیه و تحلیل می‌گردد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اربعین تحول عظیمی اجتماعی است که ابعاد آن به شکل آشکاری تجلی یافته است، همچنین یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر آن است که اربعین به مثابه تحول آزادی خواهانه دارای ظرفیت‌های فراوانی جهت مبارزه در مقابل ظلم و شجاعت برای عدالت خواهی است و می‌تواند نقش سازنده، مؤثر و مفید را ایفا نمایند که دارای نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای خود می‌باشد. لذا با استفاده از شناخت بیشتر و بهتر اربعین، می‌توان مؤلفه‌های آن را بهتر درک کرد.

استمرار الحركة الحسينية (ع) من خلال الزيارة الأربعينية

اميرحسين فراستی^۱

محمد عترت دوست^۲

توصی المصادر الدينية بزيارة الأئمة المعصومين عليهم السلام ويعدها عملاً مندوباً، إلا أن هناك تأكيد خاص على الزيارة الأربعينية للإمام الحسين عليه السلام، كما تُعتبر هذه الزيارة من علامات الإيمان، بينما لم توصَ بزيارة أربعينية لأي معصوم حتى رسول الله صلى الله عليه وآله. وهذا يدل على أن للزيارة الأربعينية للإمام الحسين عليه السلام حكمة خاصة عند الله سبحانه وتعالى. إذ كانت الثورة الحسينية الشريفة هادفةً إلى إنقاذ الإسلام، فزيارة الإمام الحسين عليه السلام -وخصوصاً زيارته الأربعينية- تطمح إلى بقاء الإسلام واستمرار ذلك الهدف المقدس. وعلى هذا الأساس، تبين الهدف من الثورة الحسينية في الزيارة الأربعينية والتشديد على القيام بها كعلامة للإيمان يسعى إلى ترسيخ تلك النهضة والتوصل إلى طموحها

الكلمات المفتاحية: الإمام الحسين عليه السلام، الزيارة الأربعينية، الثورة الحسينية، بقاء الإسلام واستمراره.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع) amirhoseinfarasati76@gmail.com

۲. استادیار دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی - etratdoost@sr.u.ac.ir

انسانية الخطاب الحسينى (الاربعية نموذجاً)

سيد قاسم الموسوى^١

يتطرق بحثنا الموسوم (إنسانية الخطاب الحسينى) (الأربعية نموذجاً) لتعرف إلى البعد الإنسانى فى الخطاب الحسينى ، الذى وجدنا فيه روح التربية الاجتماعية والثقافية ونبذ التعالى والعبودية ،إلأن الخطاب الحسينى ليس مجرد خطاب يقرأه العالم الإسلامى وغير الإسلامى ؛ بل هو منهج الحياة الإنسانية، ومنبع التحرير ورسم خطوط الحضارات فى كل مكان وزمان ، بل دليل الإنسانية على إنسانيتها ، فوجدنا فى أربعية الامام الحسين (عليه السلام) الفقه التشريعى والعقائدى والثقافى والاجتماعى والإنسانى ، بل تحمل بين ثناياها الآيات الحكيمه التى تهدف الى الأخلاق والسمات وسلوكيات غاية فى الرقى بما ينفع البشرية جمعاء، فضلاً عن المسلمين، واستخدمنا المنهج الوصفى للتحليل فى البحث، فضلاً عن المنهج التاريخى من طريق الاستقراء والاستدلال والاستنتاج مستعينين بالأدبيات التاريخية والبحوث والمقالات المكتوبة فى أعظم مهرجان عرفته الإنسانية ، وكذلك سلطنا الضوء على بعض ما كتبه أو قاله أصحاب العقول النيرة والاقلام الحرة فى الجانب المتصل بمفهوم اربعية الامام الحسين عليه السلام. لأنهم أدلوا بدلوهم فى اربعية الامام الحسين (عليه السلام). ولكن كل من قال مادحا عاد إلى نفسه فوجد أنه عرف شيئا وغابت عنه أشياء، ولسان حاله يقول:(ويا عجباً منى أحاول وصفه وقد فئت فيه القراطيس والصحف)

الكلمات المفتاحية: إنسانية ، خطاب ، الحسينى ، الأربعية .

تغطية أربعين الإمام الحسين (ع) في الصحافتين الأميركية والفرنسية:

"واشنطن بوست" و"الفيغارو" ونموذجاً

علي الطلقش^١

حاتم الزين^٢

تحلل هذه الورقة البحثية تغطية مراسم ذكرى "أربعين" الإمام الحسين (عليه السلام) في الصحافتين الأميركية والفرنسية، متخذة عينات من صحيفة "واشنطن بوست" والتي تصدر من عاصمة الولايات المتحدة وصحيفة "الفيغارو" التي تصدر من العاصمة الفرنسية.

ولذلك، تحلل هذه الورقة البحثية عدداً من المقالات التي وردت في الصحيفتين لتبيان كيفية تغطية الصحيفة لمراسم إحياء المسلمين الشيعة في العراق لذكرى أربعين استشهاد الإمام الحسين (عليه السلام) ولمعرفة كيف صورت الصحيفة حفيد النبي محمد (صلى الله عليه وآله وسلم). وبناء على هذا الهدف المشار إليه، فإن السؤال الذي تطرحه هذه الورقة: ما هي الاستراتيجية التي اعتمدتها كل من صحيفة "واشنطن بوست" وصحيفة "الفيغارو" لتغطية مراسم إحياء ذكرى الأربعين الإمام الحسين (عليه السلام) وكيف صورتاه؟

وللإجابة عن السؤال وتحقيق الهدف، تعتمد هذه الورقة مقارنة تحليل الخطاب النقدي التي تقع ضمن استراتيجية البحث النوعي خصوصاً أن التحليل يأخذ بعين الاعتبار السياقات لتبيان الأجندة الخفية للخطاب. وتقع هذه الورقة البحثية ضمن بحوث التغطية الصحافية الغربية للإسلام والمسلمين، كما أنها تقع حكماً ضمن دراسات نقد الاستشراق الذي أساسه التصوير السلبي و/أو الخاطئ عن الإسلام والمسلمين. **الكلمات المفتاحية:** ذكرى الأربعين؛ الصحافة الأميركية؛ واشنطن بوست؛ الصحافة الفرنسية؛ الفيغارو؛ الإمام الحسين (ع)؛ عاشوراء؛ كربلاء.

١. عميد كلية الإعلام والفنون في جامعة المعارف، لبنان؛ وأستاذ مساعد في كلية الإعلام في الجامعة اللبنانية

٢. رئيس قسم الصحافة والإعلام الرقمي في كلية الإعلام والفنون في جامعة المعارف، لبنان؛ ومحاضر في كلية الإعلام في الجامعة اللبنانية

مسيرة الأربعين وزيارتها الإصرار على نهج المقاومة

إياد حسين عامر^١

لم ينته الإنتصار عند عرصات كربلاء المقدسة..

وهنا لا نتحدث بلغة العاطفة فقط فهي وإن كانت ضرورية لكنها ليست اللغة الوحيدة التي تفصح عن ثورة الحسين السبط الشهيد عليه السلام فهناك لغة ثانية توازي لغة العاطفة أهمية وهي لغة:

الإصرار على المقاومة

إنتصر الحسين عليه السلام في كربلاء المقدسة وأرتفع رأسه شامخاً بدلاً من الراية لأن النصر كان بحاجة إلى ما يوازيه ليرفع عاليًا..

فأرتفع رأس الحسين عليه السلام وبقي مرتفعاً إلى يومنا هذا.

وكان من الضرورة بمكان أن يُحتفى بالنصر الحسيني الكربلائي لا على طريق الإحتفالات التقليدية بل بطريقة إحياء المنهج والسلوك والإصرار على الإستمرار بهما في مسيرة لا تتوقف عند كربلاء المقدسة فقط ولا على التاريخ فقط بل تستمر في كل زمان ومكان.

إنها مسيرة المقاومة والثبات على طريق المقاومة

لذا فإن زيارة الحسين عليه السلام الأربعينية هي زيارة الإصرار على المقاومة وحفظ النصر.

الأربعينية:

علم النفس والسلامة

نزيهة صالح^١

تعتبر مسيرة الأربعين انها حالة فريدة من نوعها في التاريخ الإسلامي، فهي تظهر كل الطاقات الإيمانية على حقيقتها من خلال رسالة الحب للإمام الحسين عليه السلام. بدأت هذه الإربعينية بهدوء ولكن سرعان ما امتد تأثيرها على وجه الكرة الأرضية، فبدأنا نرى كيف يتسابق المؤمنون للحضور في هذه الأربعينية، لدرجة أننا أصبحنا نرى مشاركين من كافة الأديان والملل، لدرجة انها أصبحت تعتبر من أكبر التجمعات البشرية الراجلة في العالم، فألزمت كافة وسائل الإعلام العالمية تغطية هذه المناسبة حتى التي تحمل فكرا مختلفا او رأيا سياسيا مناهضا للإسلام بشكل عام.

ماذا تقول نظريات علم النفس في هذا المجال؟ وهل ان هناك نظرية نفسية خاصة يمكن ان تظهر نتيجة هذه الحالة الإيمانية التي تعبر عن سعادة من يمارس هذه الشعائر؟ نعم، ففي علم النفس هناك المزاج المعتدل والسعادة الروحية، وشعور الإنسان بالرضا عما يقدمه في حياته، كل ذلك يجعل من مناسبة الأربعينية فرصة لتجديد الحالة النفسية من أجل انطلاقة روحية تغذي النفس من جديد، وتدفع المؤمن بخط الإمام الحسين لتقديم كل ما يملك من جهد ومال لخدمة الإمام وزواره، وهذا ما نراه في طريق المشاية من خدمات وتقديمات للزوار. في هذا البحث سوف نبين هذه النظرية النفسية في التطبيق، وكيف يكون السلام الداخلي مع هذا الإيمان المفعم بحب الإمام الحسين عليه السلام.

١. باحثة في علم النفس والإجتماع، لبنان nazihasaleh@googlemail.com

الأربعينية والمقاومة العالمية

أ.د. دلالة عباس^١

في كل عام في العشرين من شهر صفر، يشهد العالم، وتنقل وسائل الإعلام مشاهد أكبر تجمع بشري، أو بالأحرى أضخم مظاهر سنوية ومسيرة راجلة في العالم، المشاركون فيها من مختلف الأعراق والأجناس والمذاهب الدينية والفكرية... وهناك أخبار مروية عن الأئمة عليهم السلام تحث الموالين على زيارة الإمام الحسين عليه السلام؛ ومن ضمنها حديث مروي عن الإمام الباقر عليه السلام يشبه فيه زيارة الأربعين بالصلاة... : وهذا يطرح السؤال الأساسي: أليست زيارة الحسين عليه السلام واجبة في كل الظروف والأوقات؟ إذاً ما هو سبب الحث على زيارة الأربعين بالتحديد؟

ألهذه الزيارة وظيفة لم تدركها العقول، أو لم تنتبه إليها من قبل؟ ما هي هذه الوظيفة، في هذا الزمن بالتحديد؟ هل هي مرتبطة بتطور وسائل الإعلام؟ بتنوع جنسيات المشاركين وأفكارهم؟ ماهو دور الشعارات التي تطلق في هذه المسيرة، في التعريف بفاجعة كربلاء وأسبابها؛ هذه الورقة ستجيب عن هذه الأسئلة وغيرها، مفترضة أن زيارة الأربعين بمدلولها الروحي ومدلولها الرسالي إنما هي اكتمال الدليل على أن "لقتل الحسين حرارة في قلوب المؤمنين لن تبرّد أبداً"؛ وأن هذه الحرارة توحّد مشاعر كل أحرار العالم؛ وأن نداء "يا أهل العالم إن جدي الحسين قد قُتل مظلوماً" هو الذي يوحّد العالم سياسياً وأخلاقياً واجتماعياً مباشرة وغير مباشرة. إذ يعرف المشاركون والمراقبون والمشاهدون والباحثون عن الحقيقة مسلمين وغير مسلمين، من قريب ومن بعيد، أن الحسين بذل دمه ودماء إخوته وأولاده حتى الطفل الرضيع منهم دفاعاً عن الحق وقيم الحرية والعدالة؛ ويدركون البعد المقاصدي للثورة الحسينية؛ يعرفون أن الأمور حين تصل إلى أقصى درجات الانحراف والزيف والتحريف، والإذلال، وحين يبلغ الظلم مداه، لا بدّ

٢٣٠ / جكيده مقالات ششمين همايش بين المللى اربعين؛ همبستگى ملّى، همگرايى اسلامى و مقاومت جهانى

من بذل الدماء، ويفهمون لماذا انتصرت الثورة الإسلامية في إيران التي سار قادتها على نهج الحسين، ولماذا انتصرت المقاومة في لبنان، التي رفعت شعار "هيهات منا الذلة"، وفي اليمن والعراق وفلسطين، ومنها إلى باقي العالم بحول الله وقوته؛ إلى أن تُدكّ عروش الظالمين، وتقوم دولة العدل والإنصاف...

الكلمات المفتاحية: الإمام الحسين(ع)؛ كربلاء، التضحية، الظلم؛ الفداء؛ البعد المقاصدي؛ الثورة الحسينية؛ الثورة الإسلامية؛ دولة العدل...

زيارة الأربعين:

الإمام الحسين (ع)، السياسة، والعلاقات الدولية

عامر الطائي^١

تعتبر زيارة الأربعين إلى كربلاء، حيث استشهاد الإمام الحسين (ع) وأصحابه، مناسبة دينية وروحية تحمل بعداً عميقاً يتخطى الحدود الزمانية والمكانية. لكن يُعتبر هذا الحدث أيضاً مصدر إلهام وقيم للعديد من القضايا السياسية والعلاقات الدولية في الوقت الحاضر.

يعتبر الإمام الحسين (ع) رمزاً للمقاومة والتضحية من أجل الحق والعدالة، وهذه القيم تعبر عنها العديد من الشعوب والحركات في مختلف أنحاء العالم. تحمل زيارة الأربعين معاني التحدي والثبات في وجه الظلم والاستبداد، مما يجعلها محوراً لتجمع الأفراد والجماعات من أجل تحقيق التغيير والإصلاح.

من الجوانب السياسية والعلاقات الدولية، تظهر زيارة الأربعين كوسيلة لبناء جسور التواصل والتضامن بين الشعوب المختلفة. ففي الوقت الذي تتزايد فيه التوترات والاختلافات بين الدول، يمكن أن يكون مفهوم العدالة والعطاء الذي يتجسد في تضحيات الإمام الحسين (ع) سبباً للتلاقي والتفاهم. علاوة على ذلك، يعتبر الحج إلى كربلاء في زيارة الأربعين تجربة إنسانية فريدة، حيث يشارك الملايين من الزوار من مختلف الثقافات والجنسيات في هذا الحدث. هذا يؤكد على قوة الروحية والدين في تجاوز الحواجز وبناء جسور التواصل بين الشعوب.

في الختام، تظل زيارة الأربعين حدثاً دينياً مهماً يحمل الكثير من الدروس والقيم. ترتبط هذه الزيارة بشكل عميق بالسياسة والعلاقات الدولية من خلال رموزها وقيمها التي تعبر عن التحدي والتضحية من أجل العدالة والإنسانية.

زيارة الأربعين للإمام الحسين:

دروس ثقافية واجتماعية

عامر محمد غبيش

تُعدّ زيارة الأربعين للإمام الحسين (عليه السلام) في كربلاء مناسبة دينية وروحية ذات أهمية كبيرة لدى المسلمين، وتحمل في طياتها دروساً ثقافية واجتماعية تعكس عمق الإيمان والتضحية وتقوية روابط التواصل الإنساني. تتعدد هذه الدروس كما يلي:

١.** التواصل الثقافي والاجتماعي:**

زيارة الأربعين تجمع بين ملايين المسلمين من مختلف بقاع العالم، مما يخلق فرصة للتواصل وتبادل الخبرات والتجارب. يتجاوز الحدود الجغرافية ليجتمع الناس من ثقافات وخلفيات متنوعة، مما يؤكد قوة الوحدة الإنسانية والتضامن.

٢.** التضحية والإخلاص:**

تُذكر زيارة الأربعين الزائرين بتضحية الإمام الحسين وأصحابه في سبيل الحق ومكافحة الظلم والاستبداد. تلك التضحية تعكس روح الشجاعة والإيمان العميق، وتحفّز الزوار على تطبيق قيم العدالة والحرية في حياتهم.

٣.** التعاطف والعطف:**

زيارة الأربعين تُشعّر الناس بالتعاطف والعطف تجاه المحزونين والمحتاجين. تقديم الخدمات وتقاسم الاحتياجات يعكس روح التآزر والعناية بالآخرين، مما يعزز روابط المودة والمحبة في المجتمع.

٤.٢. التأمّل والتوجه الروحي:

تشجع زيارة الأربعين الزائرين على التفكّر في معاني التضحية والإيمان، وتقديم الفرصة للتأمّل والتوجه الروحي. تلك الفترة تعتبر وقتاً مناسباً للتفكير في أهداف الحياة والمساهمة في تحسين الذات.

٥. الحوار ونقل العلم:

زيارة الأربعين تشجع على فتح باب الحوار ونقل العلم بين الزوار، حيث يتم تبادل الآراء والمعرفة في مجموعات متنوعة. يُعزّز هذا التفاعل من تطور المفاهيم والأفكار.

٦. تعزيز الوحدة والأمانة:

زيارة الأربعين تعزّز روح الوحدة بين المسلمين وتؤكد على أهمية الأمانة في نقل التراث والقيم الدينية. تعزيز هذه الروح يساهم في بناء مجتمع قوي ومتربط. في الختام، تبرز زيارة الأربعين للإمام الحسين دروساً ثقافية واجتماعية متعددة تساهم في بناء شخصيات قوية ومجتمعات مترابطة. تعكس هذه الزيارة قيماً عالية من التضحية والوحدة والتواصل الإنساني، وتشكل فرصة لتعزيز التفاهم والتعاون بين الأفراد والثقافات المختلفة.

فلسفة زيارة الإمام الحسين (عليه السلام):

رمزية وتأملات

عامر محمد غبيش

تعد زيارة الإمام الحسين (عليه السلام) في كربلاء مناسبة دينية مهمة لدى المسلمين، وتحمل في أعماقها فلسفة رمزية وروحية تستدعي التأمل والتفكير في معانيها ودروسها المتعددة. تتلخص فلسفة زيارة الإمام الحسين في عدة نقاط:

١. المقاومة والتصدي للظلم:

زيارة الإمام الحسين تُذكّر بمقاومته للظلم والاستبداد في معركة الطف، حيث قرر أن يقف في وجه الظالمين من أجل الحق والعدالة. تمثل هذه المقاومة رمزاً للشجاعة والإرادة في مواجهة الظروف الصعبة.

٢. التضحية من أجل المبادئ:

قرار الإمام الحسين بالتضحية بحياته وحياته لأهله من أجل الدفاع عن المبادئ والقيم يعكس روح الإيمان والتفاني. زيارة قبره تُذكّر بأهمية الإخلاص للقيم والاستعداد للتضحية من أجلها.

٣. تجديد العهد والولاء:

زيارة الإمام الحسين تُجسّد تجديد العهد والولاء لقيمه وتعاليمه. فهي تمثل فرصة لتعزيز التزام الزائرين بالقيم الروحية والأخلاقية التي دافع عنها الإمام.

٤. تعزيز الروحانية والإيمان:****

زيارة الإمام الحسين تسهم في تعزيز الروحانية والإيمان لدى الزائرين. حينما يقفون أمام قبره، يعيشون تجربة تواصل روحي تُساعد في تعميق الإيمان وتجديد الروح.

٥. بناء الشخصية وتحقيق النمو الروحي:****

زيارة الإمام الحسين تعدّ فرصة للتأمل والتفكير في معنى الحياة والغايات النبيلة. تساهم في تحفيز الزائرين لبناء شخصياتهم وتحقيق النمو الروحي من خلال الاقتداء بتعاليمه.

٦. تعزيز روح التضامن والوحدة:****

زيارة الإمام الحسين تجمع الناس من مختلف البلدان والثقافات للمشاركة في هذا الحدث الروحي. تُعزّز هذه الزيارة روح التضامن والوحدة بين المسلمين. في الختام، يتجلى دور زيارة الإمام الحسين في تعزيز الروحانية والإيمان، وتحفيز التضحية من أجل المبادئ والدفاع عن الحق، وتعزيز الوحدة والتواصل الإنساني. إنها تجربة روحية وثقافية تحمل بين جنباتها دروساً قيمة يمكن للإنسان أن يستفيد منها في حياته وتطوره الشخصي.

الأبعاد السياسية لزيارة أربعينية الامام الحسين (ع) ودورها في ترسيخ قيم الوحدة والتعاون الإنساني، ومقاومة الاستبداد الداخلي و الهيمنة العالمية

أ.م.د. حيدر زابر العامري^١

د. حميد شهيد حسين^٢

لم تعد زيارة أربعينية الامام الحسين (ع) حادثة مؤقتة أو ظاهرة عابرة ، فكلمة (ظاهرة) كلمة غير دقيقة في وصف زيارة الأربعين، إذ أن مصطلح الظاهرة في الدراسات المتخصصة في علم الاجتماع توصف لموضوع ودراسة تصاعد ظاهرة معينة محددة او سلوك اجتماعي لمدة زمنية قصيرة ، وهو قابل للتراجع او الاضمحلال التدريجي ومن ثم الزوال والتلاشي ، وهذا ما ينطبق على معظم الحوادث الإنسانية ، الا ان زيارة الأربعين ابتدأت منذ شهادة الامام الحسين (ع) ولا تزال في حالة من التصاعد والتفاعل الإيجابي على امتداد التاريخ على الرغم من المحاولات التاريخية العديدة لمنعها او إنهائها او حرقها عن مسارها الفكري العقائدي - المتمثل برفض الظلم والانحراف - سواءً بالترغيب تارةً بدفع الأموال والوعود بالمناصب والمكاسب الدنيوية أو بالترهيب والتخويف ، وكما فعل الحكّام والولاة الطغاة وعلى مر العصور التاريخية ما بعد واقعة كربلاء التي جرت عام ٦١ للهجرة وما حدث في حُقبة بني أمية وبني العباس ومن جاء بعدهم ، وحتى التاريخ المعاصر وما شهدته كربلاء في حقبة النظام الدكتاتوري المُبَاد الذي حكم العراق قبل عام ٢٠٠٣ والذي منع وعاقب السائرين لزيارة الامام الحسين (ع) في الاربعينية .

لقد تحوّلت قضية الامام الحسين (ع) في شهر محرم الحرام - وما نتج عنها من مراسيم والتي من أهمها زيارة الأربعين التي حثّت عليها الروايات الصادرة عن الائمة المعصومين من أهل البيت

١. العراق : جامعة الكوفة - كلية العلوم السياسية haiderz.alamery@uokufa.edu.iq

٢. العراق / جامعة الكوفة / كلية العلوم السياسية hameeds.hussein@uokufa.edu.iq

(ع) - الى قضية دينية-عقائدية- سياسية كبرى ترسخت في ضمير الامة الإسلامية بصورة خاصة والضمير الإنساني الواعي بصورة عامة ، والتي تمثلت برفض الظلم والظالمين مهما تعددت اشكالهم وبلغت قسوتهم وازداد انحرافهم وهي لاتزال كذلك حتى يومنا هذا.

من المهم الإشارة الى نقطة جوهرية ومهمة وهي ان المخاطر التي تحيط بالأمّة الإسلامية ليست داخلية فقط والتي تمثلت بالحكّام الطغاة والمستبدّين وعلى امتداد التاريخ الإسلامي ، وإنّما هنالك مخاطر وتحديات كبرى ذات أبعاد خارجية - دولية تمثلت بقوى الاستعمار والاستكبار ومحاولاتهم طمس الهوية الثقافية للامة الإسلامية لتميعها حضارياً وللهيمنة عليها ونهب ثرواتها ومقدّراتها ، وذلك من خلال إثارة الفتن والخلافات والاختلافات التاريخية العرقية والاثنية والدينية والطائفية ما بين الشعوب الإسلامية لضعافها أو وتفتيتها لتحقيق الهيمنة عليها ، او عن طريق غرس اليأس وفقدان الامل وزعزعة الثقة بحضارة وتاريخ تلك الشعوب وتوجيهها باتجاه ثقافي آخر لايتلائم مع تاريخها وقيمها لتحقيق اهداف الهيمنة الثقافية والسياسية والاقتصادية التي تسعى لتحقيقها تلك القوى المهيمنة ، وكل ذلك يتم على حساب مصالح الشعوب الإسلامية ومستقبلها وجعلها شعوب تابعة ثقافيا وخاوية حضاريا ومسلوبة الإرادة وفارقة لروح المبادرة في الإصلاح والتقدّم والتطور وتحقيق الرفاهية والتنمية ، ومن هنا تأتي أهمية زيارة اربعينية الامام الحسين (ع) بكونها الحدث التاريخي - العقائدي - الإنساني الخالد الأكبر والاهم والذي يستنهض الضمير الإنساني للامة ويعيد لها الثقة بدينها وقدرتها على المواجهة ورفض الظلم والانحطاط الأخلاقي والعودة الى المنبع الأصيل للدين الإسلامي وقيمه الإنسانية وما يخترنّه من معارف وقيم وتعاليم قادرة على استرجاع تاريخ الامة الإسلامية والنهوض بها ومقاومة كل التحديات والمعوقات الداخلية والخارجية ، تلك الزيارة التي تجاوزت الحدود الجغرافية والتقسيمات التي وضعتها القوى الكبرى لتفتت العالم الإسلامي والهيمنة عليه ، وكذلك تجاوزت الخلافات والاختلافات المذهبية والدينية والعرقية ، وأصبحت حدثاً إسلامياً - انسانياً جامعاً يمكن من خلاله ان تستجمع الامة الإسلامية قواها وتواجه كل التحديات والمعوقات وتقاوم كل اشكال الظلم والهيمنة التي يشهدها عالمنا المعاصر .

الزيارة الأربعينية وأمن الأسرة

د.أمل محمد حسن جاسم الأسدي^١

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على المبعوث رحمة للعالمين، مولانا أبي القاسم محمد وأهل بيته الطيبين الطاهرين وصحبه الأخيار المنتجبين.. وبعد...

كلما مرّ الزمن وتوالت الأعوام ندرك أن الإسلام محمديّ الوجود حسيني البقاء، وهي عبارة عميقة جداً ترتبط بحديث رسول الله الأعظم (صلى الله عليه وآله) وتعكس حال الترابط بينهما التي يَبْنِيها الحديث الشريف: ((حسينٌ مني وأنا من حسين، أحبَّ الله من أحبِّ حسيناً)) فطريقهما واحد، ومشروعهما واحد، وقيامهما واحد، ونهضتهما واحدة، وهي لا تختص بزمانٍ دون زمن، ولا بقومٍ دون قوم، هي تقويمية مستمرة، تبحث عمّن يطبقها ويستفيد منها في بناء حياته وقيادة الأمة نحو تحقيق موازنة فعلية، ووسطية واعتدالٍ، وتحقيق الاستقرار والتقدم والتطور والمواكبة مع الإيمان والحفاظ على الهوية! وكما إن الإسلام رسالة عالمية إنسانية؛ فإن النهضة الحسينية عالمية وإنسانية، ولاسيما الزيارة الأربعينية المليونية؛ إذ نجد فيها مصاديق المفاهيم الإسلامية ماثلةً حية، فعلى سبيل المثال نجد مفهوم المؤاخاة الذي نمتلك في أذهاننا عنه؛ صورةً أثيرة وآسرة، صورة عن منهجٍ اتبعه رسول الله الأعظم (صلى الله عليه وآله) في معالجة الحالة النفسية والاجتماعية المستجدة بعد التغيير الذي أحدثه الإسلام، فالنفس التي تربت على العصبية القبلية، وعلى المصالح القبلية، والإغارة والوَأْد، والطبقية المقيتة، لا يمكن لأي تنظير أو أي خطاب أن يربّيها ويروضها، ويغيّر طباعها وعاداتها، لا يمكن ذلك إلا بالتطبيق العملي، وكذلك لا يمكن تفعيل الفكر الإنساني الإسلامي الجديد إلا بابتكار وسائل عملية، تنقله من حيز الشفاه إلى حيز الواقع المعاش، فلا فائدة متحققة من ذكر (القيم الأخلاقية، العدل، المساواة، الإيثار، الكرم، التحضر، الأخوة.. الخ) وتكرارها من دون تطبيقها وجعلها أسلوب حياة؟! من هنا التفت الرسول الأعظم، إمام الإنسانية، إلى قضية تربية النفس المسلمة، وتحريرها من العبودية،

فاتخذ (المؤاخاة) بين المهاجرين والأنصار وسيلةً تربوية ذات بعد عقدي إيماني عميق، وسيلةً لبناء أمة الإنسان، أمةٍ بلا عقدٍ صحراوي، بلا سلوك متعال، أمةٍ تليق بما سيُطلق عليها لاحقاً "أمة محمد" فأخى بين المسلمين وذوّب الفجوات، وبدد غربتهم، ورمم دواخلهم التي شوهت الأعرابية فطرتها من جهة، وأرهقها التهجير والملاحقة والظلم من جهة أخرى! هكذا نسرح في عمق التاريخ لتخيل مؤاخاة الرسول لعلي بن أبي طالب، ومؤاخاته بين أبي ذر الغفاري وسلمان المحمدي، ونتمنى أن نعيش تلك اللحظات المنزوعة الغل والجاهلية، تلك اللحظات التي تجسد قوله تعالى: ((إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ...)).

وهذا المصداق الحي للمؤاخاة نجده في الزيارة الأربعينية بأبهى صورته؛ ومن هنا تتبع أهمية الزيارة الأربعينية، ومن هنا صارت الماكنة الغربية المعادية وتوابعها تستهدفها بشتى الوسائل، فهي موسمٌ روحي خارج تغطية الشيطان وأدواته، وهي جدار صد إسلامي يواجه الليبرالية الغربية، يحارب أمة الفاحشة وهجومها الشرش على مجتمعاتنا الإسلامية؛ وبناءً على هذه الأهمية جعلت بحثي تحت عنوان: "الزيارة الأربعينية وأمن الأسرة المسلمة" لأتحدث في مبحثين عن مظاهرات هجوم الماكنة الغربية على المجتمعات الإسلامية (العراق أنموذجاً)، والآخر:

تمظاهرات تحصين الأسرة والمجتمع عبر الزيارة الأربعينية، معتمدة بذلك على الرصد والجمع والتحقيق والتوثيق، ساعيةً لتقديم مقترحاتٍ تحافظ على الهوية الإسلامية، ناصعة بيضاء سمحة، بلا أعرابية ولا نزعة قومية أو قطرية، مقدمةً بذلك دعوةً للاعتزاز بالذات الإسلامية التي ما زالت تعاني الانكماش والركود في نقطة معينة من نقاط تدرج منحني الحضارات.

الاتصال في غرب آسيا:

عنوان جديد للصراع بين محور المقاومة وكيان العدو

محمد حسن¹

يتحدث العديد من علماء الجيوبوليتيك اليوم عن أهمية الوصل البري بين الدول، حيث يُعتقد أن التقدم في تكنولوجيا النقل، مثل تطوير مشاريع السكك الحديدية، قد غيّر ميزان القوى في السياسة الدولية من خلال تسهيل قيام قوة أو مجموعة دول بتوسيع نفوذها على طول طرق النقل. وأحد الأهداف من إنشاء أي كتل، كالاتحاد الأوروبي مثلاً، هو تعزيز الاتصال بين دوله بما ينعكس إيجاباً على الاقتصاد ويقلّص من مخاطر التوتر بينها، بحكم أن كلفة التوتر تصبح أعلى بكثير، خاصة مع تزايد المصالح المشتركة التي تتحقق بفعل تعزيز الربط. وعليه فإن تعزيز الربط بين دول منطقة معينة ينعكس إيجاباً على المنطقة بأكملها، ولذلك لا يمكن النظر إلى أي مشروع وصل بنى تحتية بين دولتين من البوابة الاقتصادية فقط، بل يجب الإضاءة على آثاره الجيوبوليتيكية. خلال السنوات الماضية استطاعت مجموعة دول من غرب آسيا إنشاء ما يسمى بمحور المقاومة، الذي حدّد دوره بمواجهة مشاريع الاستكبار ومنفّذها. استطاع المحور، المُشكّل من إيران والعراق وسوريا ولبنان واليمن، تحقيق مجموعة أهداف ضمن مسار الصراع مع "إسرائيل" والغرب. إلا أن الوقت قد حان للانتقال في المعركة نحو الربط الاقتصادي للمحور، وهو ما يضيف قيمة جيوبوليتيكية هائلة له في غرب آسيا. من هنا، تتحدّث هذه الورقة عن بعض المشاريع المطروحة والتي تحقق الربط بين دول المحور والتي قد تكون انطلاقة نحو ربط المحور بباقي دول غرب آسيا بما ينعكس إيجاباً على دول المحور بشكل خاص، ومنطقة غرب آسيا بشكل عام. كما تتطرّق الورقة إلى مشاريع الربط التي يروّج لها الغرب ضمن مسعى منع محور المقاومة من الامساك بالمبادرة والمحافظة على دور الغرب، الضامن لمصالحه، في أي مبادرة في المنطقة.

1. researcher in the Consultative Center for Studies and Documentation Writer in "The Cradle" - mhdsweidan@gmail.com

التربية القيمية في القرآن الكريم و أثرها في تنمية الزيارة الأربعينية للإمام الحسين (ع) قيمة الإنفاق مثالا .

م.م زهراء كريمي أكبر^١

أ. د عبدالكريم جديع النفاخ^٢

يهدف هذا البحث الى تسليط الضوء على أهمية التربية القيمية بشكل عام بوصفها المرآة العاكسة لأخلاق المجتمع ، وتعطي انطبعا ايجابيا أو سلبيا للمتلقي ، ومن ثمَّ أنَّ هذه القيم إما أن تكون فطرية غريزية أو مكتسبة تأتي بالتدريب والممارسة والرياضة الروحية ، ولا شك في أنَّ مجموعة من العوامل تسهم في تهذيب النفس وتخليصها من الأدران التي ربما تلحق بها ، من هذه العوامل القدوة الحسنة التي فرضت نفسها على المجتمع من خلال سلوكها المدني الحضري الذي لا اعوجاج فيه وشهدت له بذلك الأوساط المجتمعية على اختلاف مشاربهم الثقافية ، تلك الأسوة التي تسعى الى إشاعة روح التسامح والتعاون ونبذ العنف والاضطهاد ورفع الحيف عن المظلومين فضلا عن احقاق الحق وعدم مخالفة السماء بما شرّعت ، فهذه القيم من أهدافها تربية الشعوب التربية الناجعة ، التي ينعكس ظلالتها على أفراد المجتمع فيعمّ الخير والسلام في أركان الأرض من دون النظر الى العرق أو اللون أو القومية. ولا شك في أن القدوة الحسنة هم الأنبياء والرسل والأوصياء والصالحين من العباد ، الذين لهم الأثر الفعّال في نقل رسالة السماء وتليغها الى النَّاس ، فهؤلاء لهم الفضل الكبير في تنمية التربية القيمية سواء أكانت المادية منها أم المعنوية .

ومن هنا : جاء هذا البحث ليرصد قيمة قرآنية تجسدت في زيارة الأربعين امتزجت فيها القيم المادية والمعنوية ، ألا وهي (قيمة الإنفاق المصحوب بالكرم) ذلك الإنفاق الذي قُرن

١. باحثة في الشأن الإسلامي حوزة طهران

٢. أستاذ الأدب القديم ونقده

بالمجتمع الإسلامي عامة والعراقي خاصة فنرى الأعم الأغلب من شيعة أهل البيت يتسابقون في خدمة ضيوف الإمام الحسين عليه السلام ، لما له من أثر في نفوسهم جميعا ، إذ أصبح الإمام المثل الحي في طاعة الله ورسوله فضلا عن تضحيته وفدائه وإبائه وعدم خنوعه للظلم والوقوف بوجه الطغاة من أجل تعديل مسار الحياة وإشاعة القيم التي تبني النفوس ، تلك القيم التي تتوافق مع الدين الإسلامي الحنيف من جهة ، ومع الإنسانية من جهة ثانية ، فتصبح جميع القيم لا قيمة لها أمام هذه الشخصية التي كان لها الأثر البالغ في بناء المنظومة الخلقية في أغلب المجتمعات . لذا سوف يبنى البحث على تمهيد نوضح فيه معنى التربية القيمية ومفهوم قيمة الإنفاق وعلاقتها في تربية المجتمع ، وعلى مجموعة من المطالب التي لها علاقة بقيمة الإنفاق التي قرنت بزيارة أربعين الإمام الحسين عليه السلام ، ونختم البحث بأهم النتائج التي توصلنا إليها فضلا عن قائمة المصادر والمراجع .

قراءة زيارة الأربعين في ضوء نظرية تحليل المحتوى

عزت ملا إبراهيمي^١

ابوالفضل سبهر^٢

يُعدّ تحليل المحتوى من أكثر طرق البحث استخداماً وأهمية في العلوم الإنسانية والاجتماعية، والتي من خلالها يمكن فحص محتوى النصوص الدينية والأدبية بشكل قياسي ومقارن، وتفسير المواقف والأفكار والمواقف السياسية والرؤية الكونية للمؤلف في العالم. يتميّز تحليل المحتوى كطريقة بحث علمي بالخصائص والمميزات التي يتم من خلالها تحليل وتقييم الرسائل الواردة في الأعمال الأدبية والدينية. أحد النصوص التي لها مكانة قيمة في هندسة الإسلام هو زيارة الأربعين؛ زيارة قصيرة بمواضيع طويلة وراقية. تمت دراسة زيارة الأربعين في هذا البحث باستخدام المنهج الوصفي التحليلي. لهذا الغرض، قام المؤلفون أولاً باستخراج المواضيع الرئيسية والثانوية لزيارة الأربعين في جداول. وبعد ذلك، وباستخدام نتائج التحليل الكمي، قاموا بتحليل محتواها النوعي وفحصوا جميع المواضيع في هذا الدعاء. يُستدل من نتائج البحث أنّ هذا النص الديني له بنية شاملة قوية ومتماسكة ويتكوّن من أربعة محاور رئيسية أهمّها أهداف انتفاضة الإمام الحسين (ع) وبغض وكرهية أعدائه.

الكلمات المفتاحية: تحليل المحتوى، التحليل الكمي، التحليل النوعي، زيارة الأربعين، الإمام الحسين (ع).

١. (أستاذة قسم اللغة العربية وآدابها بجامعة طهران / إيران، mebrahim@ut.ac.ir)

٢. ماجستير بجامعة طهران

تأثيرات الاربعينيه الحسينيه على النفس الانسانيه ضمن محور الاربعينيه علم النفس و السلامه

رقبه شبلى كرمانشاهى^١

ان زياره الامام حسين (ع) لها من الفضل العظيم فى الدنيا و الاخره للزائر، فقد ورد عن محمد بن مسلم عن مولانا الامام ابى جعفر (ع) قال: مروا شيعتنا بزياره قبر الحسين (ع) فان: اتيانه يزيد فى الرزق و بمد فى العمر و يدفع مدافع السوء، و اتيانه مفترض على كل مومن يقر للحسين بالامامه من الله.

١. رئيس و هيئت علمى مؤسسه معا، سوريه (ragea25890@gmail.com)

فلسفة الأربعين الحسينية وتجلياتها الكونية

مريم ميرزاده^١

لقد شكّل حراك الأربعين الحسيني، نهضةً سلميةً نابضة بأهدافها التي لا تموت، لأنّ هذه الأهداف هي المطلب الذي لا تتوقف عنه البشرية، وإنما تطالب به باستمرار. في المعايير الدنيوية، طالما كانت زيارة الأربعين، عربون وفاءٍ وتجديد عهدٍ مع الحقّ في وجه الباطل. ومن حيث كان الحقّ دائماً مطلب الإنسان الحرّ بغضّ النظر عن دينه ووطنه، فإنّ هذه الزيارة، ومثلها الشعائر الحسينية في عاشوراء، استحقّت، وقفةً تأملٍ زاخرةً بالتقدير والاحترام لهذا الزحف الكونيّ باتّجاه مرقد سيّد الشهداء والأحرار.

فالحسين، بالنسبة لأحرار العالم، هو البطل الكونيّ والعالميّ، الذي وقف في وجه الشرّ، والذي يستحقّ التأمل في شخصيته وتضحياته التي تفوق تصوّرات الإنسانية المحدودة بعالم المادّة. وهو الإنسان الكامل الذي جسّد أعمق معاني الألم وتقديم القربان والإيثار، ممّا جعل رموز اللاهوت المسيحي، يتوقّفون عند هذه الشخصية التي فاقت آلامها وجراحها آلام المسيح وجراحه، فكان انتصاره قرينَ مظلوميّته ومصابه الجلل؛ الانتصار الذي اتّسم بالامتداد والرسوخ التاريخيّين.

شكّلت أربعينية الحسين أحد وجوه الضيافة الرحمائية في حضرة الحقّ والخير وجمالية الملحمة، فكانت تحقّقاً للوعد البشري المتمثّل ب"ثار الله" تجاه سبط الرسول الذي ورث عنه النور فكان للخليقة مصباح هدى وسفينة نجاة. من هنا، كان من المجدي التعمّق قليلاً في معاني هذا المشي المقدّس لدى أبناء الشيعة خصوصاً، وفي شعيرة إحياء الأربعين الحسينية، انطلاقاً من تحليل فلسفة هذا الحراك، وتشرّيح دلالاته الكامنة من النقطة والخط والمحور، في مقارنة معرفيّة تسعى لتحقيق فهمٍ أعمق لهذه الشعيرة.

فما هي أسرار الأربعين الإلهية والكونية، التي تجذبُ جموع الجماهير إلى ذلك المحور؛ نقطة الواقعة؟ وما فلسفة المشي المقدّس الذي تختبره النقاط المتمثلة بالبشرية؟

تهدف هذه الورقة إلى مقارنة الأربعين الحسينية، كشعيرة إسلاميّة شيعيّة، ثمّ ظاهرة كونية شموليّة في آثارها المعنوية الإنسانيّة، انطلاقاً من دلالاتها الفلسفية ومعانيها الباطنيّة.

الكلمات المفتاحية: الأربعين، فلسفة الأربعين، النقطة، الخط، المحور، الحسين، الإنسان الكامل، المشي

زيارة الأربعين من منظور ثقافي اجتماعي (المجتمع التراحي في مواجهة الفردانية الحداثية)

د. طلال عتريسي^١

لم يشهد تاريخ المجتمعات أي ظاهرة تشبه زيارة الأربعين من حيث استمرارها على مر العصور، أو من حيث تزايد أعداد المشاركين فيها، بغض النظر عن انتماءاتهم الطبقية والاجتماعية أو مستوياتهم التعليمية والثقافية. وهي بهذا المعنى تشبه فريضة الحج. لذا باتت زيارة الأربعين محل اهتمام بحثي وأكاديمي على المستويات التربوية والثقافية والسياسية والاجتماعية والنفسية ...

من دوافع الاهتمام بهذه الزيارة أنها تعبّر إلى حد كبير عن مدى ما بلغه الشيعة من تطور في أوضاعهم الاجتماعية والثقافية من خلال ممارساتهم الدينية والعاشورائية تحديداً. ولذا لا يمكن الفصل بين هذه الزيارة وبين ما يسبقها من إحياءات وممارسات وطقوس عاشورائية في بلدان العالم المختلفة. بحيث يمكن أن نعتبر إحياء عاشوراء هو التمهيد المنطقي، والعاطفي، والنفسي للمشاركة في إحياء الأربعين.

- من أبرز الملاحظات التي تستحق التأمل والبحث في أبعاد زيارة الأربعين هي حول المقولات الثقافية السائدة التي تربط دائماً بين التطور التكنولوجي واستخدام التقنيات الحديثة، وبين الابتعاد عن القيم والممارسات الاجتماعية التقليدية. لكن ما نلاحظه من مشاركة متزايدة وليس العكس للشباب وللفتيان سواء في مراسم عاشوراء أو في زيارة الأربعين (وهي ممارسات تقليدية)، يخالف تماماً "هذه المقولة التي ادعى أصحابها أنها مقولة علمية وثابتة. وهذا يفترض إعادة النظر في مثل هذه الأطروحات والمقولات التي تتعارض مع ما يجري على أرض الواقع. ما يعني أن المشاركة في زيارة الأربعين تولّد ثقافة مغايرة لثقافة الفردانية الحداثية التي تحتاج المجتمعات المعاصرة.

- ان هذه الزيارة تقدم أنموذجاً "يتعارض تماماً" مع كل ما أنتجته العولمة من قيم ومفاهيم في العلاقات الانسانية التي تراجعت بشكل ملحوظ بسبب تقنيات التواصل الحديثة وأنماط العيش الاستهلاكية . قلبت زيارة الاربعين كل هذه المقاييس . في زيارة الاربعين الناس لا تعرف بعضها لكنها تسعى نحو هدف واحد وتسير في طريق واحد. ولا أحد يريد بدلاً "أومقابلاً" مادياً" لقاء ما يقدمه من خدمات لهؤلاء القادمين من انحاء العالم كافة. هذا المنطق يخالف كل ما أنتجته العولمة من قيم الربح والخسارة ومن قيم الحرص والتنافس ، ومن اعتبار الربح المادي قيمة لا تعلوها قيمة. هنا الأمور معكوسة تماماً". التنافس هو لخدمة الزوار، وليس لتحقيق الربح. إن الهدف الديني في زيارة الأربعين له بعد اجتماعي تضامني تطوعي، وثقافة تقوم على خدمة الناس قد لا نلاحظها في أي ممارسة أخرى .
- تساهم زيارة الأربعين في بناء الشخصية الاجتماعية والدينية للشريعة وفي تقديم نموذج حضاري إسلامي يقوم على التضحية والإيثار والمودة بين الشعوب، وفي التعرف على ما يجري في بلاد المسلمين من مشاكل وتحديات، خاصة بعد انتصار الثورة الاسلامية في إيران وما أدت إليه من واقع جديد للشريعة جعلهم في صدارة التحدي لتقديم مشروعهم الحضاري الإنساني ، وفي صدارة المشهد المناهض لسياسات الهيمنة الغربية وثقافتها الفردانية.

The Arbaeen Walk and the Making of a New Islamic Civilization

Masoud Farahmand¹

Civilization is a social concept that is related to the progress of human life (after the transition from the initial stages and reaching a period of progress and evolution). Civilization is the sum of all material and spiritual needs for human life, for which various characteristics have been expressed, such as social order, moral codes of behavior, and laws. Civilization can be considered the material dimension of culture; it is the visible aspect of culture above all else. In order to keep alive a culture, its sacred symbolism should be reinvigorated and expanded. The New Islamic Civilization also strives for the centrality of Quranic laws, collective wisdom, and development of international relations. The Arbaeen Walk provides an opportunity for the betterment of international relations and also for uniting not only the Islamic community but all the truth-seeking people in the world. The Arbaeen Walk is that sacred symbol for unity that should be kept alive. This coming together of millions of people from different backgrounds shows the dynamicity of the New Islamic Civilization in the best way. Moreover, one of the most important outcomes of the Arbaeen Walk is creating hope for the establishment of the global governance of Imam al-Mahdi, the last Imam in Twelver Shi'a. In Arbaeen, that ideal society is realized in a small way and this is the most important civilizational achievement of Arbaeen.

Keywords: Arbaeen Walk, New Islamic Civilization, Culture, Sacred Symbolism

ARBAEEN AND LIVED EXPERIENCES

Márquez Lizbeth¹

The Mexican woman arrived in Arbaeen. From the airport in Iran I was surprised by the kindness of the people, there was a very nice exhibition about arbaeen, a stand with photographs of General Suleimani and they gave us snacks and everything for free, I arrived in Najaf and there began another experience.

I could see with my own eyes the generosity of all people, regardless of race, economic status or nationality was very impressive, but I felt as if I was at home as if in another life I had never felt like a foreigner.

My Mexican flag was confused with the Iranian flag, but curious people asked me if I was Iranian and I answered it is not Mexico and there were very impressed people referring to Mexico. During the walk there were people reciting poems, chants, ziyarat, Quran. I have never cried so much even for my family, but with the story of the Imam and especially in Muharram it is something that is not explained right now writing this tears come out without any effort this is not easy to explain you just have to feel and live. Tears and fervor is what I saw from different groups of visitors.

I felt alone in Mexico a country where there is no such tradition where most are not practitioners of this rite and when I was in Arbaeen I felt the most satisfied Muslim, accompanied as when you

look at a family....

Keywords: Mexican woman, arbaeen, Muharram, Muslim

Arbaeen March as Media

Zahra Ali Syed¹

Arbaeen March, one of the biggest human gatherings, takes place in Iraq every year. Local communities begin their March from different cities, and are joined by millions of foreign pilgrims. Together they converge at the city of Karbala to pay homage to Imam Hussain (a), the revolutionary leader from the 7th century (Britannica, 2022). The Arbaeen March has an unparalleled cultural significance for Muslims as a powerful symbol of resistance against oppression, especially for the Shia community that has been under persecution in Iraq for decades, and was not allowed to publicly commemorate Arbaeen for decades.

The year 2012 witnessed liberation of the local communities after the three-decade-long repressive dictatorship followed by the US military invasion. In the same year, the Arbaeen March was revived with global participation that increased significantly in the following years. The digital population of Iraq grew parallel, and the new digital age of social media platforms users followed. The percentage of internet users increased from 5% of the total population in 2011 to 16.8% in 2015 (World bank). In 2014, 17 million (BBC, 2014) or 22 million participants joined the Arbaeen March, out of which 4 million were foreign visitors (Imam Hussain Media, 2014).

In this essay, I will begin with a brief overview of the evolution of the digital age in Iraq and the media representation of its people. I will then examine why the transition of social media platforms like Facebook, Instagram, and Snapchat gained popularity during the Arbaeen March in the context of Horkheimer, Giddens, and Agne's theories of "globalization", and "self-determining communities". In the end, I will explore how new media is adapted in the context of Jenkins, Shirkey, and Silvertone's work related to mediation and citizenjournalism.

1. University of Sussex, UK - Zahra@thegreenpilgrim.org

Arbaeen: Arts and Literature

Amber Fatima Abidi¹

Every nation has some forms of religious belief and religious belief is independent. Ways of life and spiritual practices of people all over the world are the basis of religious belief. So faith is a part of human identity.

This means that religion or belief will constitute one of the pillars of the national culture of any nation, and Art and Literature are the basic constituents of any culture. Still, all over most of history, the vast majority of art has been based on religious themes and aegis. The tragic events leading to the battle of Karbala and the noble sacrifices of Imam Hussain (a.s) and his devoted companions have been preserved and spread through a manifold of artistic and literary mediums for over 1400

years. Observations show that Art and Literature in many of their forms have largely been blended by these ingredients. The spirit of religious art intertwines with the martyrdom of Imam Hussain (AS) as it sublimely encapsulates the quintessence of the tragedy. In this respect, Arbaeen-e-Imam Hussain (a.s) has been recognised globally as an international event all across the world. Today our world is overwhelmed with Arbaeen-e-Hussainy and its various social aspects. For this instance, Arbaeen not only provides a great opportunity to reveal the enthusiasm and power of art and literature surrounding the events of Karbala but also continues to resonate and inspire people around the world, forging a timeless connection between believers and the legacy of Imam Hussain(AS). In this paper, an attempt is made to relate different genres of art and literature to express the significance of Arbaeen.

Keywords:Arbaeen, Karbala, Art, Literature

1. Shaheed Zulfiqar Ali Bhutto University of Law, Karachi, Pakistan

“Constructing Global Identity: An Exploration of Arbaeen's Role in a Globalized World”

*Humera Ambareen*¹

This research examines the significant influence of the Arbaeen pilgrimage and the associated recitation of Ziarat-e-Arbaeen (Oath in Ziarat) on forming a worldwide identity. This research adopts the theoretical framework of social constructivism to examine the multifaceted nature of Arbaeen, an event of global magnitude characterized by its peaceful nature. The study investigates how Arbaeen transcends beyond its religious connotations, fostering a profound collective encounter that forges connections among individuals hailing from various cultural and societal backgrounds. This study examines how the Arbaeen walk contributes to forming a unified global identity within an interconnected global landscape, by exploring significant topics such as unity, social justice advocacy, resistance against extremism, empowerment, and the encouragement of global citizenship.

Keywords: Arbaeen Walk, Arbaeen Oath, Social Constructivism, Identity, Resistance, extremism

1. Ph.D. Scholar of International Relations - Qurtaba University of Science & Information Technology, Peshawar, Pakistan. - Email. Humera.ambareen@gmail.com

Arbaeen, the lived experience

Zainab Taylor¹

Arbaeen, a significant religious event observed by millions of Shia Muslims, holds deep spiritual and emotional significance. It marks the culmination of the forty-day mourning period following the martyrdom of Imam Hussein, the grandson of Prophet Muhammad, during the Battle of Karbala in 680 AD. Arbaeen is observed annually on the 40th day of Imam Hussein's martyrdom, attracting one of the largest religious gatherings in the world.

The lived experience of Arbaeen is characterized by a profound sense of devotion, mourning, and spiritual connection. Pilgrims embark on a long and arduous journey to reach the holy city of Karbala in Iraq, where Imam Hussein's shrine is located. Regardless of nationality, language, or social status, pilgrims come together as a united community, driven by their love and respect for Imam Hussein.

The journey to Karbala is often undertaken on foot, symbolizing the sacrifices made by Imam Hussein and his companions. Pilgrims walk for days, enduring physical hardship and extreme weather conditions, demonstrating their commitment to commemorating the martyrdom and upholding the ideals of justice, truth, and resistance against oppression. During Arbaeen, the atmosphere in Karbala is vibrant and emotionally charged. Pilgrims engage in collective rituals, including reciting prayers, mourning processions, and reenactments of the Battle of Karbala.

The air resonates with lamentations and eulogies, expressing grief and remembrance for Imam Hussein's suffering. The spiritual aspects of Arbaeen are deeply rooted in the principles of selflessness, sacrifice, and spiritual introspection. Pilgrims reflect on the lessons learned from Imam Hussein's stand against injustice and tyranny, seeking personal transformation and spiritual growth.

The pilgrimage serves as a reminder of the timeless values of compassion, empathy, and social justice, inspiring individuals to embody these virtues in their everyday lives. Arbaeen is also a time of immense hospitality, as local communities open their homes and establishments to pilgrims, providing them with food, water, and shelter.

This act of selflessness reflects the spirit of Imam Hussein, who sacrificed everything for the sake of truth and justice. The sense of unity and camaraderie among pilgrims and the local population fosters a strong bond and reinforces the notion of a global community of believers. In conclusion, Arbaeen represents a unique lived experience that combines physical endurance, emotional devotion, and spiritual introspection. It serves as a powerful reminder of the timeless values of justice, sacrifice, and compassion, inspiring individuals to strive for a more just and equitable world.

The collective pilgrimage to Karbala creates a sense of unity and community, transcending national, cultural, and linguistic boundaries, and reinforcing the spiritual significance of Imam Hussein's sacrifice.

1. noorzaynabia@gmail.com

A reading on the epic poems of Hazrat Abbas (pbuh) on the day of Ashura from the perspective of analyzing the critical discourse of Farklaf

Ezzat Molla Ebrahimi¹

Fatemeh Sadat Hosseini²

Linguistics in the 20th century has played an effective role in the new approaches of literary criticism. As a result, it has caused the growth of scientism in the field of text analysis and finally the emergence of new schools in stylistics, including discourse analysis. One of the most famous theories of critical discourse analysis is Norman Fairclough's theory. This theory examines the situational context and intertextual context of texts with a deep look that goes beyond the formulation of the text and expresses its impact on the institutions of society and the background knowledge of the audience and their relationship with the ruling power and ideology. In this article, the authors are trying to analyze the epic poems of Hazrat Abbas (PBUH) on the day of Ashura using the descriptive-analytical method and based on Fairclough's critical discourse analysis theory. The results of the research show that the use of verbal styles and rhetorical elements in these poems is appropriate to the needs of the audience and in the service of inducing the author's intended meanings. The verses of the Quran have a visible effect on these verses, and the singer's belief in the intellectual system of the Shia Imamate clearly shows itself in these epic poems. The ruling ideology of the Rajas is in conflict with the ruling ideology of the majority of the society at that time. What, these poems seek to convince the audience that sovereignty is a divine right, the position of its establishment must be legitimate and in the House of Imamate, and one of the consequences of this legitimacy is striving in the way of God and creating epics.

Keywords: critical discourse analysis, Norman Fairclough, epic, Hazrat Abbas (pbuh), Ashura.

1. professor, Department of Arabic Language and Literature, Tehran University

2. Master Student of Arabic Language and Literature, University of Tehran

Abstracts of Selected Articles of
The 6th International Conference on Arbaeen
National Solidarity
Islamic Convergence and Global Resistance

Ed.
Mitra Rahnejat

Institute for Cultural, Social
and Civilization Studies
Ministry of Science, Research & Technology

Allameh Tabataba'i
University

مراکز پخش آثار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی

مراکز پخش آثار	نشانی و تلفن
انتشارات ققنوس	خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید، کوچه مبین، شماره ۴. تلفن: ۶۶۴۰۸۶۴۰، ۶۶۴۶۰۰۹۹
انتشارات اندیشه احسان	تهران، مقابل درب اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، پلاک ۳۱۷، تلفن: ۶۶۴۸۹۴۸۰
باغ کتاب تهران	تهران: بزرگراه حقانی، خروجی کتابخانه ملی، باغ کتاب تهران، تلفن: ۹۶۰۴۵۵۰۰
فیدیبو (فروش الکترونیکی کتاب)	www.fidibo.com

فروشگاه‌های فروش آثار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی

مراکز فروش آثار	نشانی و تلفن
دفتر فروش مؤسسه	تهران، خیابان انقلاب، خیابان استاد نجات‌اللهی، کوچه سلیمان پاک، پلاک ۹، طبقه اول، تلفن: ۸۸۸۹۶۷۹۴
پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی	تهران، خیابان پاسداران، خیابان شهید مؤمن‌نژاد (گلستان اول)، شماره ۱۲۴، تلفن: ۲۲۵۷۰۵۴۷
انتشارات بازگانی (کتاب مهربان)	تهران، خیابان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و منیری جاوید، پلاک ۱۳۴۲، تلفن: ۶۶۴۹۱۵۰۵
انتشارات اندیشه احسان	تهران، مقابل درب اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، پلاک ۳۱۷، تلفن: ۶۶۴۶۶۰۰۱
انتشارات خوارزمی	جنب پاساژ فروزنده، بین خیابان ۱۲ فروردین و فخرآزی، شماره ۱۲۶۸، تلفن: ۶۶۴۰۰۷۰۶، ۶۶۴۰۶۲۷۳
انتشارات مولی	تهران، خیابان انقلاب، نرسیده به میدان انقلاب، شماره ۱۱۵۸، تلفن: ۶۶۴۰۹۲۴۳
کتابفروشی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران	تهران، پل گیشا، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تلفن: ۶۱۱۱۷۹۵۲
مرکز نشر دانشگاهی	تهران، خیابان انقلاب، چهارراه وصال شیرازی، روبروی سینما سپیده، پاساژ خیبری، تلفن: ۶۶۴۰۴۰۱۱

Abstracts of Selected Articles of The 6th International Conference on Arbaeen

National Solidarity

Islamic Convergence and Global Resistance

پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
(پیمفات)

دانشگاه علامه طباطبائی

